

Załącznik do uchwały Nr XII/49/15
Rady Gminy Świętajno, z dnia z dnia 30 września 2015 r.

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY ŚWIĘTAJNO W POW. OLECKIM NA LATA 2015-2024

Opracowanie:

Centrum Rozwoju Obszarów Wiejskich UWM w Olsztynie

Stowarzyszenie Doradców na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Świętajno, wrzesień 2015 r.

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	2
2. Metody i realizacja prac nad Strategią	3
3. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie Świątajno	5
3.1. Uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze	5
3.2. Potencjał historyczny i kulturowy	15
3.3. Potencjał demograficzny i społeczny	21
3.4. Potencjał gospodarczy	32
4. Analiza uwarunkowań rozwoju z wykorzystaniem metody SWOT	44
5. Wizja, misja i cele rozwoju gminy do 2024 r.	46
5.1. Wizja i cele Strategii	46
5.2. Struktura celów Strategii zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Świątajno	47
6. Plan operacyjny Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świątajno na lata 2014-2024	48
6.1. Struktura planu operacyjnego i cele strategiczne	48
6.2. Cele operacyjne i zadania	51
6.3. Kierunki realizacji celów strategicznych i działań	54
7. System monitoringu i ewaluacji Strategii	63
7.1. Mierniki realizacji Strategii	63
7.2. Wdrażanie Strategii Rozwoju	67
7.3. Monitorowanie Strategii Rozwoju	68
7.4. Ocena realizacji Strategii Rozwoju	68
8. Spójność dokumentu z dokumentami komplementarnymi	69

1. Wstęp

Szanowni Państwo

Zarządzanie strategiczne, monitoring efektów i nakładów oraz zaawansowane planowanie, połączone z konsultacjami społecznymi, stały się współcześnie wyznacznikami właściwego zarządzania w sektorze publicznym.

Zastosowanie takich rozwiązań wymaga często wprowadzenia zmian organizacyjnych oraz podnoszenia świadomości i kompetencji osób odpowiedzialnych za różne obszary życia społeczno-gospodarczego w gminie. Głównymi przesłankami aktualizacji Strategii rozwoju gminy Świętajno były:

- konieczność jej dostosowania do nowoczesnych standardów zarządzania publicznego,
- dynamicznie zmieniająca się sytuacja gospodarcza gminy (wymagająca precyzyjniejszego planowania zasobów),
- wymagania polskiej i europejskiej polityki wobec obszarów wiejskich,
- nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej na lata 2014-2020, w której konieczne będzie wprowadzanie nowych rozwiązań w zakresie programowania lokalnego rozwoju na skalę większą niż dotychczas.

Przygotowanie niniejszego dokumentu, "Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świętajno", poprzedzono szczegółową diagnozą sytuacji społeczno-gospodarczej gminy w oparciu o dostępne dane statystyczne. Kluczowe wnioski, w postaci wyzwań rozwojowych, skonsultowano z mieszkańcami podczas spotkań i prezentacji dokumentu na forum publicznym. W efekcie prac i dyskusji wypracowano główne kierunki rozwoju dla gminy na najbliższe 10 lat, budując jej obraz w przyszłości zawarty w wizji:

Gmina Świętajno to atrakcyjne miejsce zamieszkania i pobytu, którego źródłem rozwoju jest partnerstwo terytorialne oraz aktywne, obywatelskie społeczeństwo otwarte na potrzeby lokalnego biznesu, mieszkańców i przyjezdnych.

Prezentowany dokument Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świętajno na lata 2015 – 2024 jest zwieńczeniem prac, które trwały w Urzędzie Gminy od lutego 2014 r., przy współpracy ekspertów z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Strategia zawiera wszystkie elementy przynależne do tego typu dokumentów. Przyjęte założenia metodyczne są zgodne ze współczesnym dorobkiem teorii i praktyki zarządzania strategicznego, wzbogacone o indywidualne rozwiązania, dopasowane do specyfiki funkcjonowania naszej Gminy, jako koordynatora działań zmierzających do urzeczywistnienia wizji jej rozwoju.

Podjęcie się obowiązku trudnego procesu wdrażania i monitorowania Strategii dowodzi naszego wspólnego zaangażowania w realizację przyjętego uchwałą Rady Gminy Świętajno dokumentu i chęci osiągnięcia mierzalnych wyników tego procesu. Realizacja Strategii powinna prowadzić do pozytywnych zmian społeczno-gospodarczych rozumianych jako osiągnięcie postępu w stosunku do stanu obecnego.

Wójt Gminy Świętajno

Andrzej Stanisław Kisiel

Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XII/49/15
Rady Gminy Świętajno, z dnia z dnia 30 września 2015 r.

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY ŚWIĘTAJNO W POW. OLECKIM NA LATA 2015-2024

Opracowanie:

Centrum Rozwoju Obszarów Wiejskich UWM w Olsztynie

Stowarzyszenie Doradców na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Świętajno, wrzesień 2015 r.

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	2
2. Metody i realizacja prac nad Strategią	3
3. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie Świątajno	5
3.1. Uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze	5
3.2. Potencjał historyczny i kulturowy	15
3.3. Potencjał demograficzny i społeczny	21
3.4. Potencjał gospodarczy	32
4. Analiza uwarunkowań rozwoju z wykorzystaniem metody SWOT	44
5. Wizja, misja i cele rozwoju gminy do 2024 r.	46
5.1. Wizja i cele Strategii	46
5.2. Struktura celów Strategii zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Świątajno	47
6. Plan operacyjny Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świątajno na lata 2014-2024	48
6.1. Struktura planu operacyjnego i cele strategiczne	48
6.2. Cele operacyjne i zadania	51
6.3. Kierunki realizacji celów strategicznych i działań	54
7. System monitoringu i ewaluacji Strategii	63
7.1. Mierniki realizacji Strategii	63
7.2. Wdrażanie Strategii Rozwoju	67
7.3. Monitorowanie Strategii Rozwoju	68
7.4. Ocena realizacji Strategii Rozwoju	68
8. Spójność dokumentu z dokumentami komplementarnymi	69

1. Wstęp

Szanowni Państwo

Zarządzanie strategiczne, monitoring efektów i nakładów oraz zaawansowane planowanie, połączone z konsultacjami społecznymi, stały się współcześnie wyznacznikami właściwego zarządzania w sektorze publicznym.

Zastosowanie takich rozwiązań wymaga często wprowadzenia zmian organizacyjnych oraz podnoszenia świadomości i kompetencji osób odpowiedzialnych za różne obszary życia społeczno-gospodarczego w gminie. Głównymi przesłankami aktualizacji Strategii rozwoju gminy Świętajno były:

- konieczność jej dostosowania do nowoczesnych standardów zarządzania publicznego,
- dynamicznie zmieniająca się sytuacja gospodarcza gminy (wymagająca precyzyjniejszego planowania zasobów),
- wymagania polskiej i europejskiej polityki wobec obszarów wiejskich,
- nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej na lata 2014-2020, w której konieczne będzie wprowadzanie nowych rozwiązań w zakresie programowania lokalnego rozwoju na skalę większą niż dotychczas.

Przygotowanie niniejszego dokumentu, "Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świętajno", poprzedzono szczegółową diagnozą sytuacji społeczno-gospodarczej gminy w oparciu o dostępne dane statystyczne. Kluczowe wnioski, w postaci wyzwań rozwojowych, skonsultowano z mieszkańcami podczas spotkań i prezentacji dokumentu na forum publicznym. W efekcie prac i dyskusji wypracowano główne kierunki rozwoju dla gminy na najbliższe 10 lat, budując jej obraz w przyszłości zawarty w wizji:

Gmina Świętajno to atrakcyjne miejsce zamieszkania i pobytu, którego źródłem rozwoju jest partnerstwo terytorialne oraz aktywne, obywatelskie społeczeństwo otwarte na potrzeby lokalnego biznesu, mieszkańców i przyjezdnych.

Prezentowany dokument Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świętajno na lata 2015 – 2024 jest zwieńczeniem prac, które trwały w Urzędzie Gminy od lutego 2014 r., przy współpracy ekspertów z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Strategia zawiera wszystkie elementy przynależne do tego typu dokumentów. Przyjęte założenia metodyczne są zgodne ze współczesnym dorobkiem teorii i praktyki zarządzania strategicznego, wzbogacone o indywidualne rozwiązania, dopasowane do specyfiki funkcjonowania naszej Gminy, jako koordynatora działań zmierzających do urzeczywistnienia wizji jej rozwoju.

Podjęcie się obowiązku trudnego procesu wdrażania i monitorowania Strategii dowodzi naszego wspólnego zaangażowania w realizację przyjętego uchwałą Rady Gminy Świętajno dokumentu i chęci osiągnięcia mierzalnych wyników tego procesu. Realizacja Strategii powinna prowadzić do pozytywnych zmian społeczno-gospodarczych rozumianych jako osiągnięcie postępu w stosunku do stanu obecnego.

Wójt Gminy Świętajno

Andrzej Stanisław Kisiel

2. METODY I PRZEBIEG REALIZACJI PRAC NAD STRATEGIĄ

Prace nad aktualizacją Strategii rozwoju gminy Świątajno rozpoczęto na przełomie lutego i marca 2014 r. Konstrukcję Strategii oparto na partnerskim modelu budowy planów strategicznych jednostek samorządu terytorialnego, w pełni komplementarnym z praktykami krajowymi oraz praktykami unijnych instytucji wspomagających rozwój lokalny i regionalny.

Promowana przez europejskie instytucje idea planowania strategicznego opiera się na szerokim partnerstwie lokalnym wspieranym przez konsultantów zewnętrznych. W związku z tym ważne było zaangażowanie do procesu aktualizacji Strategii lokalnych liderów życia społeczno-gospodarczego. Grupę liderów zaprosiła do współpracy, nad dokumentem Strategii, Pani Wójt Janina Trus. W skład zespołu weszli m.in. przedstawiciele samorządu lokalnego, oświaty, instytucji społecznych, reprezentanci sfery biznesu i lokalnych organizacji pozarządowych, a także reprezentanci sołectw wchodzących w skład gminy. Dalsze prace nad strategią, po wyborach samorządowych, podjął Wójt gminy Pan Andrzej Stanisław Kisiel.

Dzięki zastosowanemu podejściu, niniejszy dokument stanowi ważny element prowadzenia polityki rozwoju. Należy podkreślić, że jest on syntezą świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli poszczególnych miejscowości wchodzących w skład gminy Świątajno.

Przed przystąpieniem do opracowania dokumentu Strategii została przeprowadzona szczegółowa diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej na terenie gminy, w ujęciu dynamicznym i porównawczym odnoszącym istniejący stan do sytuacji w powiecie oleckim i w regionie. Efektem prac było opracowanie szczegółowej „Diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie Świątajno”. Ta część Strategii stanowi ważny punkt wyjścia do prac planistycznych. Praca analityczna konsultantów była prowadzona w oparciu o materiały, dokumenty i dane pozyskane z GUS (BDL), PUP w Olecku, a także informacje pochodzące z Urzędu Gminy Świątajno.

W trakcie prac nad Strategią ewaluacji poddano istniejące dokumenty o charakterze strategicznym, w tym m.in.:

- Strategię rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Świątajno na lata 2008-2013,
- Plan rozwoju lokalnego gminy Świątajno, opracowany w 2004 r.

Analiza ww. dokumentów dotyczyła głównie zamiaru zobrazowania stanu zaawansowania wdrożenia przyjętych wówczas celów i działań.

Kolejnym ważnym elementem prac nad Strategią była ocena zasobów wewnętrznych gminy oraz analiza otoczenia zewnętrznego pod kątem szans i zagrożeń dla jej dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego. W tym celu na jednym ze spotkań z mieszkańcami gminy, w dn. 5. czerwca 2014 r., przeprowadzono analizę SWOT. Dyskusję nad określaniem silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń usystematyzowano poprzez określenie bloków tematycznych ważnych w kontekście rozwoju gminy (w tym m.in. dotyczących stanu infrastruktury technicznej i społecznej, ochrony środowiska, polityki gospodarczej, turystyki, promocji turystycznej i gospodarczej). Zamieszczona w Strategii analiza SWOT stanowi podstawę służącą formułowaniu wyzwań strategicznych dla gminy.

Kolejnym etapem prac, spełniającym jednocześnie ważną rolę, była weryfikacja zaproponowanego przez ekspertów zewnętrznych planu operacyjnego Strategii. Przedłożony do konsultacji Plan powstał na bazie dokonanych analiz i opracowań. Przy jego ostatecznej wersji zostały uwzględnione wnioski z opracowanej uprzednio analizy SWOT i postulatów zgłaszanych przez przedstawicieli lokalnej społeczności. Dla ukazania hierarchii powiązań łączących poszczególne elementy planu operacyjnego, zaprojektowano go w trzystopniowym układzie, z podziałem na:

- **cele strategiczne** – długookresowe, koncentrujące się na pytaniu - *co chcemy osiągnąć?*
- **cele operacyjne** – średniookresowe zmierzające do poszukiwania odpowiedzi na pytanie - *w jaki sposób to osiągnąć?*
- **działania i zadania** syntetyzujące zebrane opinie nt. *co należy zrobić, aby to osiągnąć?*

Plan operacyjny został poddany dyskusji i niezbędnym uzupełnieniom w trakcie kolejnych spotkań ekspertów z przedstawicielami lokalnej społeczności, które odbyły się w dn.: 28 sierpnia i 12 września 2014 r. oraz 28 maja i 2 lipca 2015 r., a następnie wersja robocza dokumentu niniejszej strategii została przekazana drogą elektroniczną do konsultacji liderom życia społeczno-gospodarczego gminy.

Zwieńczeniem pracy merytorycznej ekspertów i zespołu projektowego jest dokument perspektywiczny i długofalowy, w którym wskazano priorytety i narzędzia realizacji *Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świątajno*. Wartością dodaną omawianego dokumentu jest jego spójność z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu, na czele ze *Strategią rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego*, a także *Strategią rozwoju obszaru "Eko szlaku Łażnej Strugi"*.

Na etapie wdrażania *Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Świątajno* będzie modyfikowana i aktualizowana w taki sposób, by jej realizacja była dostosowana do bieżących potrzeb i aspiracji lokalnej społeczności.

Spotkania z zespołem projektowym były prowadzone metodami interaktywnymi, z wykorzystaniem narzędzi i technik treningowych, pozwalających uczestnikom na dokonywanie analizy i przedkładanie propozycji możliwych rozwiązań. Takie podejście metodyczne pozwala uznać uczestników spotkań za lokalnych ekspertów, a rolę konsultantów sprowadza do prowadzenia procesu budowania Strategii oraz proponowania narzędzi i wskazywania przykładów rozwiązań sprawdzonych w innych jednostkach samorządu terytorialnego. Każde spotkanie było prowadzone z wykorzystaniem wielu technik, w tym m.in. wykładu z użyciem prezentacji multimedialnych, technik kreatywnych, pracy z formularzem, techniki pracy zespołowej oraz moderowanej dyskusji.

3. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ W GMINIE ŚWIĘTAJNO

3.1. UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNE I PRZYRODNICZE

3.1.1. Położenie i sieć osadnicza

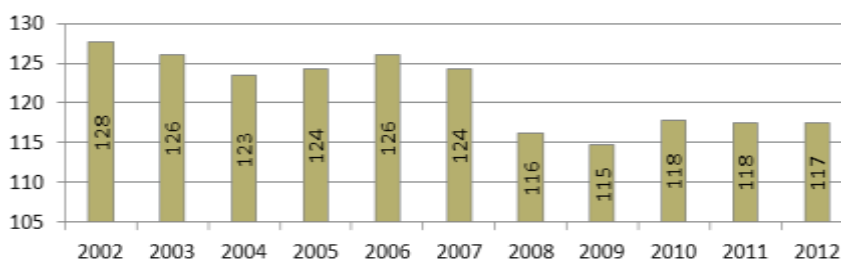
Gmina wiejska Świętajno położona jest w północno-wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie oleckim. Od północy graniczy ona z gminą Kowale Oleckie, od wschodu z gminą Olecko, od południa z gminami Elk i Stare Juchy wchodzącymi w skład powiatu elckiego, a od zachodu z dwoma gminami powiatu giżyckiego – Kruklanki i Wydminy (Rys. 1).

Rys. 1. Granice administracyjne gminy Świętajno oraz gmin z nią sąsiadujących (stan na 1.01.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Powierzchnia gminy wynosi 215 km², co stanowi 0,9% powierzchni województwa warmińsko-mazurskiego i 24,6% powiatu oleckiego. Na terenie gminy w 2012 r. funkcjonowały łącznie 34 miejscowości wiejskie, które tworzyły 24 sołectwa. W porównaniu do 2002 r. liczba miejscowości wiejskich wzrosła o 2, a sołectw o 3. Na jedną miejscowość wiejską w 2012 r. przypadało średnio 117 osób (w województwie – 374), podczas gdy w 2002 r. było to 128 osób (Rys. 2).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS. Rys. 2. Ludność przypadająca na 1 miejscowość wiejską w gminie Świętajno w latach 2002-2012 (stan w dniu 31.12.)

Siedzibą władz samorządowych i innych instytucji jest wieś Świętajno. Świętajno położone jest przy trasie powiatowej nr 1816N, łączącej się z drogą wojewódzką nr 655 Olecko – Giżycko, w odległości 16 km od Olecka, 28 km od Elku, 45 km od Giżycka i 180 km od stolicy województwa warmińsko-mazurskiego Olsztyna.¹

¹Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Świętajno na lata 2008-2013 opracowana przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej FDRL – Ośrodek Samorządu Lokalnego w Olsztynie. Olsztyn, 2008, s. 14.

Wykaz miejscowości wiejskich			
1. Barany (wieś)	10. Giże (wieś)	19. Leśniki (wieś)	28. Smolnik (osada)
2. Borki (wieś)	11. Gryzy (wieś)	20. Mazury (wieś)	29. Sulejki (wieś)
3. Chelchy (osada)	12. Jelonek (wieś)	21. Niemsty (osada)	30. Świdrówko (osada)
4. Cichy (osada)	13. Jurki (wieś)	22. Nowiny (osada)	31. Świętajno (wieś)
5. Cichy Młyn (osada)	14. Jurki (osada)	23. Orzechówko (wieś)	32. Wronki (wieś)
6. Dudki (wieś)	15. Jurkowo (osada)	24. Pietrasze (wieś)	33. Zajdy (kolonia)
7. Dunajek (wieś)	16. Kije (wieś)	25. Połom (osada)	34. Zalesie (wieś)
8. Dworackie (wieś)	17. Krzywe (wieś)	26. Rogojny (wieś)	
9. Dybowo	18. Kukówko (osada)	27. Rogowszczyzna (osada)	
Wykaz sołectw			
1. Barany (wieś)	10. Gryzy	19. Połom	
2. Borki (wieś)	11. Jelonek	20. Rogojny	
3. Chelchy	12. Jurki	21. Sulejki	
4. Cichy	13. Kije	22. Świętajno	
5. Dudki	14. Krzywe	23. Wronki	
6. Dunajek	15. Kukówko	24. Zalesie	
7. Dworackie	16. Mazury		
8. Dybowo	17. Orzechówko		
9. Giże	18. Pietrasze		

W ujęciu geograficznym obszar gminy Świętajno, zgodnie z przyjętym przez J. Kondrackiego² (2002) systemem regionalizacji fizyczno-geograficznej, położona jest w obrębie następujących jednostek:

PROWINCJA: Nizina Wschodniobałtycko-Białoruska
 PODPROWINCJA: Pojezierze Wschodniobałtyckie
 MAKROREGION: Pojezierze Mazurskie

Krajobraz tych ziem ukształtowany został przez liczne zlodowacenia czwartorzędowe na przestrzeni milionów lat, a głównie przez ostatnie – bałtyckie. Charakterystyczne dla tych obszarów są wyżynne, pagórkowate tereny z licznymi wzgórzami poprzecinanymi dolinami rzek i jezior oraz licznymi dużymi kompleksami leśnymi i małymi zagajnikami, mokradłami i bagnami. Zasadniczym elementem przyrodniczym Pojezierza Mazurskiego są skupiska naturalnych jezior i rzek. Na obszarze gminy, jak i w całym województwie, występują od powierzchni utwory czwartorzędowe, pokrywając ciągłą warstwą podłoża starsze. Miąższość czwartorzędu jest terytorialnie zróżnicowana, na ogół wynosi od kilkudziesięciu do ponad 200 m, przeważnie zawiera się pomiędzy 100 a 200 m. Znaczne powierzchnie zajmują osady morenowe o charakterze zwałowym.³

Przez powiat biegnie granica dwóch mikroregionów: gołdapsko-suwańskiego i wschodnio-mazursko-sejneńskiego. Pierwszy z nich charakteryzuje się typowo kontynentalnym klimatem, najostrzejszym na całym Niżu Polskim, cięższymi glebami oraz urozmaiconą rzeźbą terenu. Drugi z mikroregionów cechuje się łagodniejszym klimatem, mniejszą falistością terenu oraz słabszymi glebami.⁴

3.1.2. Klimat

Na terenie gminy Świętajno panują specyficzne warunki klimatyczne, które są charakterystyczne dla całego województwa. Tereny te należą bowiem do najzimniejszych obszarów w Polsce, gdzie obserwuje się stałe ścieranie się mas powietrza atlantyckiego i kontynentalnego. Co więcej w ostatnich latach obserwowany jest wzrost liczby dni (zwłaszcza wiosną i wczesnym latem), kiedy napływa powietrze podzwrotnikowe, stąd też

²Kondracki J. 2002. *Geografia regionalna Polski*. Wyd. PWN, Warszawa, 2002 r.

³Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Lider w EGO” na lata 2009-2015 zatwierdzona uchwałą nr 3/2012 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia LGD „Lider w EGO”, s. 36.

⁴Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Świętajno na lata 2008-2013....., s. 14.

pojawiają się zimy zarówno mroźne i słoneczne, jak również ciepłe i deszczowe, a lata suche i gorące następują przemiennie z chłodnymi i wilgotnymi.

Wyniesienie nad poziom morza, duże nagromadzenie otwartych zbiorników wodnych, a także występowanie terenów podmokłych powoduje, że poszczególne pory roku wkraczają tu w innych terminach, niż w pozostałych regionach kraju. Wiosna zaczyna się na przykład o około 10-14 dni później i jest chłodniejsza niż w innych obszarach Polski, a przygruntowe przymrozki mogą pojawiać się nawet pod koniec maja lub w pierwszych dniach czerwca. Wpływ wód powierzchniowych zaznacza się także w wilgotności powietrza, która w okresie letnim (czerwiec-sierpień) waha się w granicach od 60 do 80%. Najwięcej dni słonecznych przypada na maj i czerwiec oraz wrzesień, natomiast najmniej na listopad i grudzień. Na omawianym terenie w ciągu całego roku odnotowuje się około 110 dni z pełnym zachmurzeniem i około 160 dni z zachmurzeniem częściowym.

Charakterystyczne cechy klimatu panującego w regionie to: długa i mroźna zima, trwająca średnio około 120 dni, krótkie lato (75-80 dni), najkrótszy w Polsce okres bezprzymrozkowy (pierwsze wiosenne przymrozki pojawiają się o około 40 dni wcześniej niż na zachodzie i trwają o miesiąc dłużej), najdłuższy w kraju okres zalegania pokrywy śnieżnej wynoszący 70-100 dni, krótkie i opóźnione pory przejściowe – wiosna i jesień oraz duża liczba dni mroźnych w roku (około 60). Roczne sumy opadów na analizowanym obszarze uzależnione są od rzeźby terenu, a co za tym idzie wzrastają wraz ze wzrostem wzniesienia nad poziom morza.⁵

Należy tutaj również podkreślić, że powiat olecki na terenie którego położona jest gmina Świątajno wyróżnia się specyficznymi warunkami klimatycznymi nawet na tle województwa warmińsko-mazurskiego i nazywany jest potocznie „polskim biegunem zimą”. Teren powiatu wyróżnia się bowiem mniejszym nasłonecznieniem, większym zachmurzeniem (liczba dni pogodnych w skali roku wynosi tu 36 przy przeciętnej krajowej 45 dni w roku). Niższa jest także średnia temperatura (przeciętnie o około 1,9°), dłużej trwają przymrozki i wcześniej zaczyna się zima. Znaczne są też amplitudy dobowe temperatur, które w skrajnych wypadkach w maju wynoszą od +36,4°C w dzień do -3,5°C w nocy (amplituda 34,7°C). Skrajne temperatury latem sięgają 34,0°C, zimą -36,4°C. Na terenie tym więcej jest dni z przymrozkami, więcej dni dżdżystych i wietrznych. Struktura opadów powoduje częsty niedosyt wilgoci, zwłaszcza w maju i październiku. Ten niedostatek rekompensują często występujące mgły i rosy poranne.⁶

Wynikiem zmienności klimatu jest krótki okres wegetacji i wypasu zwierząt, co rzutuje w dużej mierze na efekty ekonomiczne gospodarowania. Średni okres wegetacji wynosi tutaj bowiem zaledwie 185-195 dni i jest od 2 do 4 tygodni krótszy niż w południowo-zachodniej Polsce.⁷

3.1.3. Gleby

Gleby gminy Świątajno cechuje typowa dla rejonów pojeziernych mozaikowość, wynikająca z dużej zmienności skał glebotwórczych oraz bogatego ukształtowania terenu. Utwory powierzchniowe, przekształcone w wyniku procesów glebotwórczych dały w efekcie współcześnie występujące na terenie gminy gleby. Przeważają tu gleby brunatne i bielcowe, wytworzone z glin całkowitych, piasków gliniastych, piasków gliniastych podścielonych gliną lub piaskiem luźnym i piasków luźnych całkowitych. W zdecydowanej części są to gleby o średniej wartości produkcyjnej, zaliczane do klas bonitacyjnych IVa i IVb, lokalnie IIIb. Stanowią one około 73% wszystkich gruntów rolnych analizowanego obszaru. Są to głównie gleby kompleksu: żytniego bardzo dobrego, pszenno-wadliwego i pszenno-dobrego, w mniejszym stopniu żytniego dobrego i niewiele zbożowo-pastewnego mocnego. Pozostały obszar obejmujący około 27% zajmują grunty o bardzo słabych i słabych wartościach użytkowych (V i VI klasy bonitacyjnej), zaliczone do kompleksów: żytniego słabego i bardzo słabego oraz zbożowo-pastewnego słabego. Występują one mozaikowo, na niezbyt dużych zasięgach przestrzennych i ze względu na swoją niską wartość użytkową nie są objęte ochroną przed zmianą na cele nierolnicze.

Łąki i pastwiska zajmują około 21% powierzchni gminy, z czego prawie połowę stanowią pozadolinne użytki zielone występujące na podłożu mineralnym, posiadające słabą wartość użytkową. Naturalne łąki i pastwiska występują głównie na glebach torfowych, mułowych i murszowych, w obrębie dolin, obniżen terenu i zagłębień bezodpływowych. Są to w przewadze użytki zielone o średniej wartości użytkowej, zaliczane do kompleksu 2z w

⁵Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Lider w EGO” na lata 2009-2015....., s. 37.

⁶Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Świątajno na lata 2008-2013....., s. 13-14.

⁷Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Lider w EGO” na lata 2009-2015....., s. 37.

IV, lokalnie III klasie bonitacyjnej. Naturalne użytki zielone stanowią podstawową bazę paszową dla hodowli zwierząt gospodarskich w gminie Świątajno.⁸

3.1.4. Zasoby wodne

Wody powierzchniowe w gminie Świątajno, tak jak w całym województwie warmińsko-mazurskim, odgrywają dużą rolę w wielu dziedzinach życia mieszkańców, a także są ważnymi obiektami o wartościach przyrodniczych i turystycznych. Ponadto mają szczególne znaczenie dla stosunków wodnych obszaru. Wykorzystywane są one do wielu celów gospodarczych, służą m.in. do zaopatrzenia rolnictwa w wodę, do celów rybackich, transportu wodnego i rekreacji oraz niejednokrotnie są odbiornikami ścieków.

Dominującym elementem hydrograficznym gminy Świątajno są jeziora. Łącznie na terenie gminy położonych jest 13 jezior o znacznie zróżnicowanej powierzchni, od jezior małych o powierzchni nie przekraczającej 2 ha (jezioro Gryzy) do jezior dużych o powierzchni powyżej 500 ha (jezioro Łażno). Zestawienie charakterystycznych parametrów jezior zlokalizowanych na terenie gminy przedstawia poniższa tabela:

Nazwa jeziora	Podstawowe parametry	Charakterystyka jeziora
Chelchy (Kielki, Chelskie, Dunajek)	Wysokość n.p.m. w m:	135,2
	Powierzchnia w ha:	21,5
	Powierzchnia wysp w ha:	-
	Głębokość maks. w m:	5,9
	Głębokość średnia w m:	3,5
	Maksymalna długość w m:	1150,0
	Maksymalna szerokość w m:	300,0
	Długość linii brzegowej w m:	-
	Wskaźnik rozwinięcia:	-
	Objętość jeziora w tys. m ³ :	-
	Wskaźnik odsłonięcia:	-
Długie Filipowskie (Długi)	Wysokość n.p.m. w m:	152,6
	Powierzchnia w ha:	37,5
	Powierzchnia wysp w ha:	-
	Głębokość maks. w m:	12,1
	Głębokość średnia w m:	6,0
	Maksymalna długość w m:	1600,0
	Maksymalna szerokość w m:	315,0
	Długość linii brzegowej w m:	3800,0
	Wskaźnik rozwinięcia:	1,75
	Objętość jeziora w tys. m ³ :	2250,0
	Wskaźnik odsłonięcia:	6,3
Dudeckie	Wysokość n.p.m. w m:	138,9
	Powierzchnia w ha:	127,7
	Powierzchnia wysp w ha:	2,5
	Głębokość maks. w m:	9,5
	Głębokość średnia w m:	4,5
	Maksymalna długość w m:	1825,0
	Maksymalna szerokość w m:	1250,0
	Długość linii brzegowej w m:	7200,0
	Wskaźnik rozwinięcia:	1,80
	Objętość jeziora w tys. m ³ :	5746,5
	Wskaźnik odsłonięcia:	28,4

Zbiornik o charakterze stawu położony w otoczeniu pól, pastwisk i łąk. Wśród oczeretów dominuje sitowie. Roślinność zanurzona jest obfita, przeważa moczarka oraz rdestnice.

Ryby występujące w jeziorze: leszcz, lin, płoć, szczupak.

Zbiornik o mało rozwiniętej linii brzegowej i stromych stokach. Otoczony lasami od południowego-zachodu, z pozostałych stron łąkami i polami. Wśród oczeretów dominuje trzcina.

Ryby występujące w jeziorze: lin, okoń, płoć, szczupak.

Płytki zbiornik o średnio rozwiniętej linii brzegowej z czterema zadrzewionymi wyspami. Brzegi jeziora są bezleśne, na wielu odcinkach wysokie, miejscami strome, otoczone polami, łąkami i nieużytkami. Jezioro przyjmuje dopływ z jeziora Kukowino i jeziora Zajdy, a odprowadza do jeziora Dworackiego.

Ryby występujące w jeziorze: leszcz, lin, płoć, szczupak, węgorz.

⁸Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Świątajno na lata 2008-2013....., s. 18-20.

Nazwa jeziora	Podstawowe parametry	Charakterystyka jeziora
Dworackie	Wysokość n.p.m. w m:	Zbiornik o rozwiniętej linii brzegowej, miękkim dnie i miejscami wysokich, stromych brzegach otoczonych polami i łąkami. W środkowej części jeziora znajduje się zadrzewiona wyspa. Jezioro przyjmuje dopływ z jeziora Dudeckiego a odprowadza wody do jeziora Świętajno. Oczerety skąpe, przeważa trzcina. Ryby występujące w jeziorze: leszcz, płoć, szczupak, węgorz.
	Powierzchnia w ha:	
	Powierzchnia wysp w ha:	
	Głębokość maks. w m:	
	Głębokość średnia w m:	
	Maksymalna długość w m:	
	Maksymalna szerokość w m:	
	Długość linii brzegowej w m:	
	Wskaźnik rozwinięcia:	
	Objętość jeziora w tys. m ³ :	
	Wskaźnik odsłonięcia:	
Gryzy	Wysokość n.p.m. w m:	Brak szczegółowych informacji.
	Powierzchnia w ha:	
	Powierzchnia wysp w ha:	
	Głębokość maks. w m:	
	Głębokość średnia w m:	
	Maksymalna długość w m:	
	Maksymalna szerokość w m:	
	Długość linii brzegowej w m:	
	Wskaźnik rozwinięcia:	
	Objętość jeziora w tys. m ³ :	
	Wskaźnik odsłonięcia:	
Krzywe (Oleckie)	Wysokość n.p.m. w m:	Jest to rynnowy zbiornik o miernie rozwiniętej linii brzegowej z małą wysepką w otoczeniu pól, łąk i pastwisk. Brzegi wysokie, miejscami strome. Jezioro łączy się stałym odpływem z jeziorem Łaśmiady. Zbiornik ubogo zarośnięty. Jezioro sielawowe. Ryby występujące w jeziorze: leszcz, płoć, szczupak.
	Powierzchnia w ha:	
	Powierzchnia wysp w ha:	
	Głębokość maks. w m:	
	Głębokość średnia w m:	
	Maksymalna długość w m:	
	Maksymalna szerokość w m:	
	Długość linii brzegowej w m:	
	Wskaźnik rozwinięcia:	
	Objętość jeziora w tys. m ³ :	
	Wskaźnik odsłonięcia:	
Kukowino (Kukowskie)	Wysokość n.p.m. w m:	Zbiornik o rozwiniętej linii brzegowej, z trzema wyspami. Dopływ z jeziora Juchówko a odpływ do jeziora Dudeckiego. Brzegi po części wysokie, miejscami strome. Bezpośrednie otoczenie stanowią pola, łąki oraz nieużytki. Roślinność dobrze rozwinięta. Ryby występujące w jeziorze: leszcz, okoń, płoć, szczupak.
	Powierzchnia w ha:	
	Powierzchnia wysp w ha:	
	Głębokość maks. w m:	
	Głębokość średnia w m:	
	Maksymalna długość w m:	
	Maksymalna szerokość w m:	
	Długość linii brzegowej w m:	
	Wskaźnik rozwinięcia:	
	Objętość jeziora w tys. m ³ :	
	Wskaźnik odsłonięcia:	
Litygajno	Wysokość n.p.m. w m:	Wydłużony zbiornik o średnio rozwiniętej linii brzegowej z małą wyspą. Brzegi zajęte od zachodu mieszanymi lasami Puszczy Boreckiej, a od wschodu polami i łąkami. Dno gliniasto-piaszczyste, częściowo pokryte mułem.
	Powierzchnia w ha:	
	Powierzchnia wysp w ha:	

Nazwa jeziora	Podstawowe parametry	Charakterystyka jeziora
	Głębokość maks. w m: 16,4 Głębokość średnia w m: 6,0 Maksymalna długość w m: 4700,0 Maksymalna szerokość w m: 640,0 Długość linii brzegowej w m: 11025,0 Wskaźnik rozwinięcia: 2,44 Objętość jeziora w tys. m ³ : 9726,0 Wskaźnik odsłonięcia: 27,0	Ryby występujące w jeziorze: leszcz, lin, płoć, sandacz, szczupak, węgorz.
Łażno (Haszno)	Wysokość n.p.m. w m: 133,2 Powierzchnia w ha: 562,4 Powierzchnia wysp w ha: 1,0 Głębokość maks. w m: 18,0 Głębokość średnia w m: 5,7 Maksymalna długość w m: 6200,0 Maksymalna szerokość w m: 1800,0 Długość linii brzegowej w m: 18325,0 Wskaźnik rozwinięcia: 2,18 Objętość jeziora w tys. m ³ : 32056,8 Wskaźnik odsłonięcia: 98,7	Jezioro położone na obrzeżach Puszczy Boreckiej, w górnym dorzeczu rzeki Elk. Jest to zbiornik o rozwiniętej linii brzegowej, z niewielką wyspą. Dno miękkie, miejscami piaszczyste i żwirowate. Łączy się z jeziorami: Szałk Wielki i Litygajno. Oczerety z przewagą trzciny i sitowia. Ryby występujące w jeziorze: leszcz, lin, płoć, sandacz, sieja, szczupak, węgorz.
Mazury (Birek, Mazurskie)	Wysokość n.p.m. w m: 133,7 Powierzchnia w ha: 31,0 Powierzchnia wysp w ha: - Głębokość maks. w m: 3,3 Głębokość średnia w m: 1,7 Maksymalna długość w m: 810,0 Maksymalna szerokość w m: 690,0 Długość linii brzegowej w m: 2420,0 Wskaźnik rozwinięcia: 1,23 Objętość jeziora w tys. m ³ : 527,0 Wskaźnik odsłonięcia: 18,2	Brak szczegółowych informacji.
Muliste (Mul, Bagniste)	Wysokość n.p.m. w m: 133,2 Powierzchnia w ha: 48,9 Powierzchnia wysp w ha: - Głębokość maks. w m: 16,3 Głębokość średnia w m: 5,5 Maksymalna długość w m: 2650,0 Maksymalna szerokość w m: 250,0 Długość linii brzegowej w m: 8500,0 Wskaźnik rozwinięcia: 3,43 Objętość jeziora w tys. m ³ : 2689,5 Wskaźnik odsłonięcia: 8,9	Zbiornik o rozwiniętej i urozmaiconej linii brzegowej. Dno muliste, zróżnicowane. Rzeźba brzegów urozmaicona, w części wysokie, miejscami strome. Jezioro otaczają pola, łąki i lasy. Wpada do niego mały ciek z jeziora Chelskiego a wypływa do jeziora Świętajno. Roślinność bujna. Ryby występujące w jeziorze: leszcz, lin, szczupak.
Stopka	Wysokość n.p.m. w m: 167,2 Powierzchnia w ha: 18,4 Powierzchnia wysp w ha: - Głębokość maks. w m: 7,6 Głębokość średnia w m: 3,3 Maksymalna długość w m: 990,0	Brak szczegółowych informacji.

Nazwa jeziora	Podstawowe parametry	Charakterystyka jeziora
	Maksymalna szerokość w m:	520,0
	Długość linii brzegowej w m:	2750,0
	Wskaźnik rozwinięcia:	1,81
	Objętość jeziora w tys. m ³ :	607,2
	Wskaźnik odsłonięcia:	5,6
Świątajno (Świątowo)	Wysokość n.p.m. w m:	132,6
	Powierzchnia w ha:	80,2
	Powierzchnia wysp w ha:	-
	Głębokość maks. w m:	38,4
	Głębokość średnia w m:	9,6
	Maksymalna długość w m:	1700,0
	Maksymalna szerokość w m:	100,0
	Długość linii brzegowej w m:	4600,0
	Wskaźnik rozwinięcia:	1,45
	Objętość jeziora w tys. m ³ :	7699,2
	Wskaźnik odsłonięcia:	8,4

Zbiornik o miernie rozwiniętej linii brzegowej, z jedną wyspą. Brzegi niskie, zajęte zabudowaniami Świątajna i Sulejek, z pozostałych stron łąkami i polami. Na południowym krańcu przewężenie z Jeziorem Dworackim.

Ryby występujące w jeziorze: karaś, lin, miętus, węgorz.

Źródło: www.mojemazury.pl

3.1.5. Lasy

Do dużej atrakcyjności przyrodniczej gminy Świątajno, a co za tym idzie i do jej atrakcyjności turystycznej, która to wzbogaca drzemiały w regionie potencjał rozwojowy należy zaliczyć tereny leśne. Lasy to nie tylko miejsce do rekreacji i wypoczynku, ale także miejsce pracy wielu osób, których krąg w przyszłości może zostać poszerzony o pracowników zajmujących się ochroną, pielęgnowaniem oraz „eksploatacją” ich pozaekonomicznych zasobów.

W 2012 r. łączna powierzchnia gruntów leśnych⁹ w gminie Świątajno wynosiła 5929,6 ha, co stanowiło 0,8% gruntów leśnych województwa. Powierzchnia ta w porównaniu do 2002 r. wzrosła w gminie o 305,5 ha, tj. o 5,4% (w województwie o 3,8%). Pomimo tego, ich udział w ogólnej powierzchni gruntów leśnych w województwie w obu latach utrzymał się na identycznym poziomie. W strukturze gruntów leśnych według form własności w 2012 r. grunty leśne publiczne stanowiły 91,3%, a grunty prywatne 8,7%.

Lesistość¹⁰ gminy Świątajno w 2012 r. wynosiła 26,9% i była niższa niż średnio w województwie, gdzie wynosiła 30,9%. Na analizowanym obszarze w porównaniu do 2002 r. zanotowano wzrost lesistości (o 1,5 p.p.; w województwie o 1,2 p.p.) (Rys. 3).

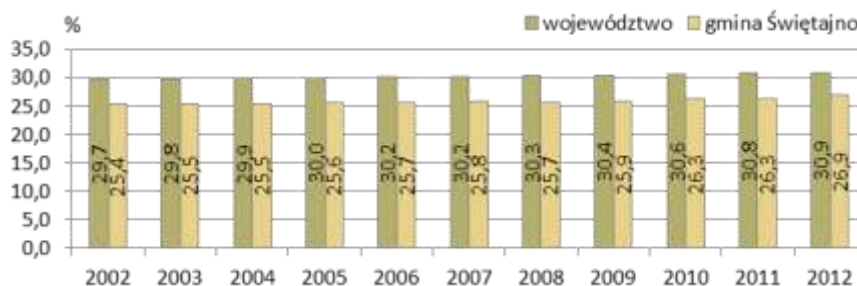
Najcenniejszy kompleks leśny gminy stanowi Puszcza Borecka będąca także jednym z najcenniejszych miejsc przyrodniczych w Polsce. Większość jej obszaru porastają grądy znajdujące się w centralnej oraz zachodniej części. Łęgi tworzą wąskie pasy wzdłuż cieków wodnych. Występują tu także olsy, których położenie jest nieregularne, w okolicach jezior Szwałk Wielki, Łażno oraz Pilwag. Charakterystyczna dla Puszczy Boreckiej jest obecność licznych torfowisk, a także źródeł. Występują tu jeziora polodowcowe, które utworzyły się na przedpolu lądolodu, podczas ostatniego zlodowacenia Wisły. Sieć hydrograficzna bogata jest w liczne, leśne strumienie i rzeczki. Największym ciekim jest Czarna Struga, która wpływa do Jeziora Szwałk Wielki. Pozostałą część obszaru puszczy Boreckiej zajmują łąki i pastwiska tworząc malownicze przestrzenie. Puszcza Borecka jest również ekosystemem niezwykle bogatym w faunę i florę. Rośliny lasotwórcze, głównie reprezentowane są przez: dąb szypułkowy, grab zwyczajny, lipę drobnolistną, jesioną wyniosłego, olchę czarną, klon zwyczajny, brzozę omszoną i świerk pospolity. W kompleksie nie występują drzewostany lite, tzn. złożone z jednego gatunku. Powierzchnia puszczy pokryta jest około 300 gatunkami roślin, z czego 38 należy do chronionych, występuje tu także około 90 porostów. Bogata fauna Puszczy Boreckiej reprezentowana jest także przez liczne zwierzęta łowne, tj. jelenie, sarny, dziki, lisy. Występują tu także: łosie, wilki, jenoty, borsuki, kuny leśne, tchórze,

⁹**Grunty leśne** to grunty o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, pokryte roślinnością leśną (powierzchnia zalesiona) lub przejściowo jej pozbawione (powierzchnia niezalesiona).

¹⁰**Lesistość** jest to udział lasów w powierzchni ogółem danego obszaru.

piżmaki, rysie, wydry, bobry. Niewątpliwym królem puszczy jest żubr, który znalazł tu swoją ostoję i żyje na wolności w stadzie około 60 osobników. W samej Puszczy Boreckiej możemy zaobserwować także około 140 różnych gatunków ptaków, a w wodach puszczy żyje 26 gatunków ryb, między innymi: sieja, sielawa, szczupak, płoć, leszcz oraz gatunki obce takie jak: peluga, amur biały, tołpyga pstra.¹¹

Na terenie gminy występują następujące siedliska leśne: łęg jesionowo-olszowy, ols torfowy, ols jesionowy, las świeży i wilgotny – odmiana subborealna, las bagienny, bór mieszany – borealna świerczyna i bór sosnowo-dębowy, bór świeży – subkontynentalny, bór sosnowy z domieszką świerka, bór wilgotny – borealna świerczyna na torfie oraz bór bagienny. Ponadto wzdłuż rzek spotykane są fragmenty lasów łęgowych.¹²

Rys. 3. Lesistość gminy Świętajno w latach 2002-2012 (stan w dniu 31.12.)

W latach 2002-2012 w gminie Świętajno łącznie pozyskano 1925 m³ drewna (grubizny¹³), co stanowiło zaledwie 0,3% drewna pozyskanego w tym okresie w województwie. W samym 2012 r. pozyskano 148 m³, tj. o 38,3% więcej niż w 2002 r. Pozyskanie drewna w poszczególnych latach było znacznie zróżnicowane i wahało się od 34 m³ w 2008 r. do 687 m³ w 2007 r. (Rys. 4)

Rys. 4. Pozyskanie drewna (grubizny) w gminie Świętajno w latach 2002-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

¹¹<http://www.puszczaborecka.pl/>.

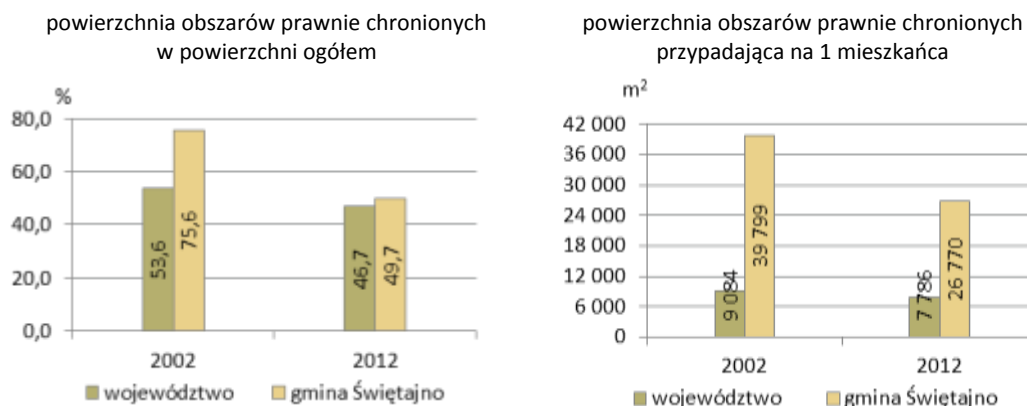
¹²Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Świętajno na lata 2008-2013....., s. 21-22.

¹³Grubizna jest to drewno okrągłe wielkowymiarowe i średniowymiarowe. Drewno wielkowymiarowe jest to drewno o średnicy górnej od 14 cm (bez kory) mierzone w pojedynczych sztukach. Drewno średniowymiarowe jest to drewno o średnicy (mierzonej bez kory): górnej od 5 cm wzwyż i dolnej do 24 cm – mierzone w pojedynczych sztukach, w sztukach grupowo i stosach. Drewno małowymiarowe (drobnica) to drewno okrągłe o średnicy dolnej do 5 cm (bez kory) mierzone w sztukach grupowo lub w stosach.

3.1.6. Obszary prawnie chronione

Duże walory przyrodnicze gminy przyczyniły się do utworzenia na jej terenie **obszarów prawnie chronionych**¹⁴. Według stanu na dzień 31.12.2012 r. powierzchnia tych obszarów w gminie wynosiła 10691,8 ha, co stanowiło 49,7% powierzchni gminy (w województwie wskaźnik ten kształtował się średnio na poziomie 46,7%). W porównaniu do 2002 r. powierzchnia obszarów prawnie chronionych na analizowanym terenie uległa zmniejszeniu o 5598,2 ha, tj. o 34,2% (w województwie o 13,0%) (Rys. 5).

Na obszarze gminy Świątajno nie występują parki narodowe, parki krajobrazowe, rezerваты przyrody, stanowiska dokumentacyjne oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, występują jedynie obszary chronionego krajobrazu i użytki ekologiczne. Spośród nich 99,1% zajmują obszary chronionego krajobrazu¹⁵ (w województwie – 82,5%), a 0,9% użytki ekologiczne¹⁶ (w województwie – 0,5%).

W gminie występują trzy obszary chronionego krajobrazu, tj. Obszar Chronionego Krajobrazu Jezior Oleckich, Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Elckiego oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy Boreckiej.

Na terenie gminy Świątajno znajdują się również 3 użytki ekologiczne. Ich charakterystyka została zamieszczona w poniższej tabeli.

Wykaz użytków ekologicznych na terenie gminy Świątajno

Nazwa	Powierzchnia w ha	Przedmiot ochrony	Akt powołania	Dziennik Urzędowy
Jezioro Birek	68,75	kompleks jezioro-bagienny, występowania wielu gatunków ptaków	Rozporządzenie Nr 36 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Jezioro Birek”	Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2009 r. Nr 105, poz. 1669

¹⁴Podstawą prawną regulującą ustanowienie form ochrony przyrody jest ustawa o *ochronie przyrody* z dnia 16 IV 2004 r. (Dz. U. 2009 Nr 151 poz. 1220, z późn. zm.); formy te tworzone są w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, uchwały sejmiku województwa lub rady gminy. Zgodnie z ustawą formami ochrony przyrody w Polsce są parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

¹⁵**Obszary chronionego krajobrazu** obejmują tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspakajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcję korytarzy ekologicznych.

¹⁶Zgodnie z art. 42 i 44 ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. 2004 Nr 92, poz. 880 z późn. zm.) użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Wyspa Dunajek	24,25	starodrzew liściastych	drzew	Rozporządzenie Nr 18 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Wyspa Dunajek”	Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2009 r. Nr 105, poz. 1651
Torfowisko Połom	3,36	dystroficzne śródlęsne	jeziorko	Rozporządzenie Nr 91 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Torfowisko Połom”	Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2009 r. Nr 105, poz. 1724

Źródło: Informacje Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska; <http://olsztyn.rdos.gov.pl/>.

W gminie znajdują się również 162 pomniki przyrody. Wszystkie pomniki przyrody stanowią cenne gatunki drzew, tj. choinka kanadyjska – 1 szt., dagleżja zielona – 130 szt., dąb czerwony – 1 szt., dąb szypułkowy – 6 szt., grab zwyczajny – 1 szt., grusza dzika – 1 szt., jesion wyniosły – 2 szt., klon pospolity – 2 szt., klon zwyczajny – 1 szt., lipa drobnolistna – 3 szt., modrzew europejski – 3 szt., sosna pospolita – 5 szt., wiaź polny – 3 szt. oraz żywotnik zachodni – 3 szt.

Środowisko regionu Warmii i Mazur, w tym i gminy Świętajno, należy do najczystszych w kraju. Cały obszar objęty diagnozą znajduje się w obrębie **Zielonych Płuc Polski (ZPP)**, a znaczna jego część objęta jest **siecią NATURA 2000**¹⁷.

Powołanie ZPP ma na celu integrację ochrony środowiska z rozwojem gospodarczym i postępowaniem cywilizacyjnym. Cechy wyróżniające ten obszar stanowią szczególnie, złożony, niezwykle atrakcyjny produkt przez co mogą stać się polskim swoistym „towarem” eksportowym. Produkt ten tworzą: niska gęstość zaludnienia dostosowana do warunków naturalnych; zrównoważona sieć osadnicza; spokój i czyste powietrze; dobra jakość środowiska przyrodniczego; unikatowa różnorodność systemu przyrodniczego; atrakcyjne kompleksy lasów, jezior i użytków zielonych; możliwość obcowania z przyrodą nie zmienioną przez cywilizację; bogactwo oraz różnorodność kultur i obyczajów; dobra tradycyjna kuchnia; rozwijająca się infrastruktura usługowa; korzystne warunki do produkcji zdrowej żywności i lokalizacji „czystego przemysłu”.¹⁸

Ponadto w granicach gminy do Sieci NATURA 2000 zaliczono 1 obszar - specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia) – Puszcza Borecka.

3.2. POTENCJAŁ HISTORYCZNY I KULTUROWY

3.2.1. Historia

Gmina Świętajno posiada długą historię niestety niedostatecznie udokumentowaną. Do najważniejszych wydarzeń jakie miały miejsce na jej terenie można zaliczyć:

- zajęcie ziem Galindów przez wojska krzyżackie oraz ich kolonizację w II połowie XIII w.,
- najazd wojsk polsko-tatarskich pod wodzą hetmana Gosiewskiego w 1656 r.,
- epidemię dżumy, która pochłonęła większość mieszkańców w 1710 r.,
- przemarsz wojsk napoleońskich w 1812 r.,
- działania wojenne między wojskami niemieckimi i rosyjskimi w 1914 i 1915 r.

¹⁷**Natura 2000** to nowa forma ochrony przyrody (obok istniejących obszarów prawnie chronionych) wprowadzana po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Celem utworzenia ekologicznej sieci Natura 2000 jest ochrona różnorodności biologicznej na terytorium krajów członkowskich Unii Europejskiej. Rodzaje siedlisk przyrodniczych oraz gatunki będące przedmiotami ochrony są wymienione w odpowiednich załącznikach Dyrektywy Siedliskowej (Dyrektywa Rady EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny 92/43/EWG, uchwalona 21 maja 1992 r. zmieniona Dyrektywą 92/62/EWG – w skrócie nazywana Dyrektywą Siedliskową) i Dyrektywy Ptasiej (Dyrektywa 79/409/EWG o ochronie dziko żyjących ptaków, zwana Dyrektywą Ptasia, uchwalona 2 kwietnia 1979 r., a następnie zmodyfikowana dyrektywami 81/854/EWG, 85/411/EWG, 86/122/WE, 91/244/EWG, 94/24/EWG). W konsekwencji wyznaczono dwa typy obszarów. Pierwszy typ obszarów stanowią specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO), tworzone na podstawie Dyrektywy Siedliskowej dla ochrony typów siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt. Drugi typ obszarów stanowią obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO), tworzone na podstawie Dyrektywy Ptasiej dla ochrony siedlisk ptaków. Granice obszarów OSO i SOO mogą się w znacznym stopniu pokrywać, a nawet być identyczne. Ponadto mogą one obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych innymi przewidzianymi przez prawo krajowe formami ochrony (parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe).

¹⁸Informacje Fundacji Zielone Płuca Polski; www.fzpp.pl.

Każda miejscowość gminy posiada swoją historię i wiele terenów o charakterze historycznym, ściśle związanych z kulturą tego regionu. Poniżej przedstawiono krótką historię wybranych miejscowości gminy opracowaną na podstawie wydawnictwa „Przewodnik po gminie Świętajno. Mazury Garbate”.

Świętajno założone zostało 16 marca 1554 r., kiedy starosta książęcy Krzysztof Glaubitz sprzedał Szczepanowi Kowalowi 4 włóki sołeckie w celu założenia na 40 włókach wsi czynszowej na prawie chełmińskim. W 1577 r. powstała parafia, wkrótce potem zbudowano kościół i założono szkołę. We wsi przez długie lata zamieszkiwali sami Polacy, a w miejscowym kościele, według relacji Elizy Alexy, nabożeństwa odprawiano po polsku jeszcze na początku XX wieku. Świętajno w 1938 r. liczyło 761 mieszkańców i należało do najpiękniej położonych wsi powiatu oleckiego. W okresie międzywojennym posiadało urząd pocztowy, urząd stanu cywilnego, posterunek żandarmerii, stację kolejki wąskotorowej, młyn elektryczny, 3 karczmy, aptekę, lekarza oraz kilku rzemieślników. Nazwa wsi wywodzi się od jaćwieskiej włości Sentane, położonej w okolicy miejscowego jeziora. Część wsi stanowiły niegdyś miejscowości Grądy (mały majątek ziemski), Rogowszczyzna i Luisenhof.

Barany powstały 20 czerwca 1562 r. jako wieś czynszowa. W tym czasie bowiem starosta książęcy Wawrzyniec von Halle sprzedał Stankowi Baranowi i Błażejowi Krzywińskiemu 4 włóki sołeckie między Czuktami a Kilianami. Mieli oni sprowadzić osadników w celu zagospodarowania 40 włók ziemi. W 1830 r. powstała w Baranach szkoła. W 1938 r. wieś liczyła 147 mieszkańców i nosiła nazwę Barnen.

Borki powstały na prawie chełmińskim w ramach osadnictwa szkatułowego po 1700 r. Szkoła jednoklasowa powstała tu w 1743 r. W 1935 r. uczęszczało do niej 55 dzieci. Agencja pocztowa znajdowała się na miejscu, a siedziba urzędu stanu cywilnego i najbliższa parafia – w Cichych. W 1939 r. wieś liczyła 319 mieszkańców i nosiła polską nazwę, zniekształconą przy pomocy niemieckiej końcówki, Borken.

Chelchy powstały w 1563 r., kiedy książę Albrecht nadał na prawie lennym 60 włók boru Absalomowi Rymanowi. Ryman odstąpił swą posiadłość ówczesnemu staroście książęcemu w Stradunach, który z kolei w 1564 r. jej połowę wraz z przylegającymi do niej 30 włókami boru sprzedał rodzinie Dworaków. W wyniku tej transakcji na sprzedanym obszarze założona została wieś szlachecka Chelchy i majątek ziemski Kowale Oleckie. Szkoła powstała w Chelchach w 1835 r. Nazwa wsi pochodzi od zeslawizowanego nazwiska bałtyckiego. W początkowym etapie germanizacji wieś nazywano Chelchen, Kelchen. W 1938 r. nadano jej niemiecką nazwę Vorbergen. W tym czasie liczyła ona 237 mieszkańców.

Cichy to wieś czynszowa, która przywilej lokacyjny otrzymała w 1554 r., ale istniała już co najmniej trzy lata wcześniej. Wtedy właśnie powstał spór między miejscowymi chłopami a starostą straduńskim w sprawie wysokości świadczeń szarwarkowych. Chłopi z Cichych zwrócili się do księcia Albrechta o rozstrzygnięcie sporu, ale książę po rozpatrzeniu ich skargi rację przyznał staroście. Kościół w Cichych zbudowano w 1566 r., a parafia powstała kilkanaście lat później. Jednocześnie z utworzeniem parafii powstała przy niej szkoła. Uczył w niej w XVIII wieku m.in. Michał Grodzki poeta mazurski, autor głośnego utworu pt. „Mór w Prusiech 1709 roku”. W latach 1839-1847 kaznodzieją w Cichych był Ernest Wilhelm Gregorovius, który żądał stanowczo by w miejscowej szkole uczono dzieci po polsku. Poczta powstała w Cichych w 1865 r., a ochotnicza straż pożarna – przed 1914 r. Razem z przyległymi miejscowościami: Cichy-Młyn, Cichy-Małe i Nowiny miejscowość ta liczyła w 1938 r. 286 mieszkańców. W tym samym roku otrzymała urzędową nazwę Bolken, która zastąpiła wcześniej używaną – Czychen.

Dudki – wieś czynszowa chłopska, założona 19 listopada 1562 r., kiedy książę Albrecht przez starostę Krzysztofa Glaubitza sprzedał braciom Grzegorzowi i Marcinowi Dudkom 6 włók sołeckich i powierzył zadanie założenia wsi na prawie chełmińskim na 60 włókach. W latach czterdziestych XVIII wieku we wsi powstała jednoklasowa szkoła. Około 1800 r. Dudki należały do parafii Świętajno. W 1938 r. wieś liczyła 303 mieszkańców. Stare nazwy miejscowości – Dullken, Dodeck, Dudken wyparte zostały w 1938 r. przez niemiecką Sargensee.

Dworackie powstały około 1554 r., kiedy to sołtys nabył tu 2,5 włóki i zobowiązał się osadzić na dalszych 23,5 włókach chłopów czynszowych. Szkołę zorganizowano we wsi na przełomie XVIII i XIX wieku. W 1939 r. wieś miała 215 mieszkańców. Starą polską nazwę tej miejscowości przetłumaczono na język niemiecki i przyjęto jako urzędową w 1934 r. (Herrendorf). Wcześniej używano nazwy miejscowej Dworatzken.

Około 1550 r. Mikołaj Zaleski kupił 4 włóki sołeckie w celu założenia wsi czynszowej na prawie chełmińskim na 40 włókach. W ten sposób została utworzona wieś **Dunajek**. Szkoła powstała tu na przełomie XVIII i XIX

wieku, a urząd pocztowy w 1860 r. Miejscowość ta nosiła kiedyś nazwę Duneyken, Duneicken i należała do parafii Świętajno. Ostatnia nazwa wsi to niemiecka nazwa Duneiken. Miejscowość przed wybuchem II wojny światowej liczyła 572 mieszkańców.

Dybowo – nazwa wsi pochodzi od jej założyciela Jana Dybowskiego, który 26 listopada 1564 r. kupił od starosty książęcego Wawrzyńca von Halle 3 włóki boru na sołectwo i zobowiązał się do zasiedlenia 30 włók chłopami czynszowymi. Wieś należała w 1800 r. do parafii Cichy; mieszkali w niej sami Polacy. W 1938 r. liczyła 359 mieszkańców. Stara nazwa miejscowości Diebowen, uległa w tym czasie germanizacji – Diebauen – ale zachowała swój rdzeń.

Giże to wieś chłopska czynszowa, założona 25 lipca 1553 r. przez dwóch braci – Wojtkę i Stanisława – pochodzących z Giż w starostwie ełckim. Kupili oni 4 włóki sołeckie, a na 40 założyli wieś między Dudkami a gospodarstwem sołtysa Zajdy. We wsi istniała dwuklasowa szkoła, założona około 1740 r., urząd pocztowy, a po 1911 r. – przystanek kolejki wąskotorowej. W 1938 r. wieś liczyła 587 mieszkańców. Inna jej nazwa to Giesen, w której zachował się rdzeń nazwiska założycieli pochodzących być może ze znanego na Mazurach rodu Giżyckich.

Gryzy zawdzięczają swą nazwę założycielom – sołtysom, którymi byli Jan i Stańko Gryza. Kupili oni w 1563 r. od księcia Abrechta, którego reprezentował starosta Wawrzyniec von Halle 3 włóki sołeckie i założyli na 30 włókach wieś czynszową na prawie chełmińskim. Dokument lokacyjny zaginął i został odnowiony w 1616 r. W XVII i pierwszej połowie XVIII wieku mieszkali tu sami Polacy. Szkoła została założona pod koniec XVIII wieku, a ostatni budynek szkolny wybudowano między 1928 a 1930 r. Przed II wojną światową mieszkało w Gryzach 335 osób. Wieś miała pocztę, gospodę, stację kolejki wąskotorowej i kilku rzemieślników. Urzędowa nazwa wsi – to Griesen, a wcześniej używane to: Gryzowa Wola, Griesch.

Jelonek założony został w 1709 r. w ramach osadnictwa szkatułowego i nosił nazwę Grünheide. Należał do parafii Świętajno i w 1938 r. miał 230 mieszkańców. We wsi czynna była szkoła jednoklasowa.

Jurki założył w 1560 r. niejaki Jurek Kowalewski, pochodzący z Miłuk w starostwie ełckim, który nabył od starosty książęcego Krzysztofa Glaubitza 5 włók boru na sołectwo i zobowiązał się osiedlić na 50 włókach osadników na prawie chełmińskim. Wieś zawdzięcza swą nazwę założycielowi; utworzono ją od imienia sołtysa. Później używano innych nazw – Jurken, Jurgken, Jurcken, wreszcie w 1938 r. przyjęto urzędową nazwę wsi Jürgen. W 1938 r. liczyła ona 308 mieszkańców.

Wieś **Krzywe** w 1938 r. liczyła 424 mieszkańców i nosiła niemiecką nazwę Bergenu, którą otrzymała w 1934 r. Wieś założona została w 1563 r. przez Macieja Lipińskiego i Jakuba Dąbrowskiego, którzy nabyli 5 włók sołeckich i na 51 włókach osiedlili chłopów czynszowych. Wcześniejsze nazwy wsi to: Krzywen, Liepen.

Kukówko założone zostało za czasów zakonu krzyżackiego – 21 lutego 1472 r. W tym czasie wielki mistrz Zakonu przez komtura z Pokarmina nadał Stańkowi Musowi 30 włók na prawie magdeburskim, zobowiązując go do dwóch służb zbrojnych. W XVIII wieku wieś zamieszkała przez wolnych chłopów liczyła 170 mieszkańców. W 1938 r. otrzymała niemiecką nazwę Heinrichstal zastępując jej wcześniejszą nazwę – Kukowken.

Wieś **Leśniki** powstała w 1562 r. w wyniku sprzedaży Janowi Leśnikowi 4 włók boru między Jeziorem Kukowskim a Rydzewem. W XVIII wieku wieś zamieszkiwali chłopci chełmińscy. W latach postępującej germanizacji nazwano ją Leschnicken. Niemiecką nazwę – Kleinheinrichstal – otrzymała w 1938 r.

Mazury, Masuhren, od 1938 r. – Masuren, powstały w 1566 r., kiedy książę Albrecht odnowił przywilej na 3 włóki sołeckie spadkobiercom niejakiego Jana Dyni zaznaczając, iż sprzedaje Bartoszowi, Mojżeszowi i Heningowi – synom Mazura z Płociczna – 2 włóki boru, a Pawłowi Belchowi jedną włókę sołecką i zobowiązuje ich do założenia na prawie magdeburskim wsi na 27 włókach na obszarze między Gryzami, Rogoniami, Dybowem i strugą Bierkiem. W 1938 r. wieś posiadała dwuklasową szkołę, która powstała w 1843 r. W 1939 r. miejscowość liczyła 412 mieszkańców i należała do parafii Cichy.

Orzechówko powstało wskutek nadania przez starostę Krzysztofa Glaubitza 27 lutego 1555 r. kościelnemu – Michałowi oraz Pawłowi 3 włók sołeckich. Założyli oni na 30 włókach wieś czynszową, w której mieszkali głównie Polacy, ale też Litwini, a w XVIII wieku – również Niemcy. Szkoła powstała tu w 1761 r. Wieś należała do parafii Świętajno. W 1938 r. liczyła 363 mieszkańców. Już w 1925 r. dotychczasowe nazwy – Orzechowken, Siemonen, zastąpiono niemiecką – Nussdorf.

Połom – dwór, wieś, leśnictwo – wzmiankowany był na przełomie lat 1539/40 jako wieś czynszowa z 36 chłopami. We wsi znajdował się młyn książęcy z trzema kamieniami. Od XVII aż do początku XIX wieku Połom odgrywał ważną rolę jako siedziba władz administracji publicznej i skarbowej. Do schyłku XVIII wieku czynna tu była huta żelaza. Szkoła powstała w 1762 r. W XVIII i XIX wieku na skutek kolonizacji i podziałów rodzinnych powstawały sąsiednie folwarki, jak Röbel, leśnictwo Połom, leśnictwo Smolnik, folwark Połomek. W 1938 r. Połom otrzymał niemiecką nazwę Herzogsmühle.

Rogojny – miejscowość ta powstała na podstawie przywileju z 26 lipca 1564 r. Ówczesny starosta książęcy Wawrzyniec von Halle sprzedał braciom z Płociczna – Mikołajowi i Pawłowi Rogoniom – 4 włóki sołeckie, polecając im założenie wsi czynszowej na 40 włókach boru nad strugą Bierkanicą. We wsi w 1938 r. mieszkało 467 mieszkańców, czynna była szkoła dwuklasowa i wiejska szkoła zawodowa, znajdował się urząd pocztowy. Część wsi, Małe Rogajny, stanowił majątek ziemski, nazywany Grindashof, który otrzymał swą nazwę w 1817 r. od właściciela – Grendy. Wieś nazywana była dawniej Rogoniami, a w 1938 r. nosiła urzędową nazwę Rogonnen.

Sulejki nazywane były też Dąbrowskimi, od założyciela wsi – Jakuba Dąbrowskiego, który kupił od starosty książęcego Michała von Eysacka w 1550 r. 3 włóki sołeckie i założył wieś czynszową na prawie chełmińskim. W 1719 r. mieszkali we wsi sami Polacy. W latach międzywojennych korzystali oni z instytucji i placówek usługowych pobliskiego Świętajna, m.in.: poczty, szkoły, stacji kolejki wąskotorowej. Miejscowość ta nosiła także nazwę Sulleyken i Suleiken. Wszystkie one mają w sobie rdzeń staropruski lub litewski. W 1938 r. Sulejki liczyły 364 mieszkańców. W okresie międzywojennym w Sulejkach mieszkał Siegfried Lenz pisarz niemiecki, autor m.in. zbioru opowiadań pt. „Sozärtlich war Suleyken” („Słodkie Sulejki”). Zawarł w nich groteskowo-baśniowy obraz dawnej wsi mazurskiej, w której od lat wiodli cierpliwie swój żywot zwykli drwale, chłopci, rybacy i drobni rzemieślnicy. Poza tym swój serdeczny stosunek do ludzi i miejsca dawnego pobytu pisarz wyraził nie tylko w tytule, lecz i w treści opowiadań, jak np. „Wyprawa do Olecka” lub „Wąskotorowa kolejka imienia Paula Poppa”, w których dostrzec można lokalne realia.

Wronki powstały przed 1600 r., prawdopodobnie jeszcze w czasach księcia Albrechta. Na przełomie XVIII i XIX wieku Wronki były wsią królewską. W 1875 r. założono we wsi szkołę, która w latach między I a II wojną światową zatrudniała dwóch nauczycieli. W 1938 r. mieszkało we Wronkach 342 mieszkańców. Otrzymały one w tym czasie niemiecką nazwę Fronicken. Część wsi, nazwana Kleinfronicken (Wesołowo), założona została w 1565 r. na prawie lennym w wyniku nadania Ambrożemu Kolbitzerowi 28 włók lasu.

Początek dziejów wsi **Zalesie** przypada na 1567 r., gdy starosta książęcy sprzedał niejakiemu Wojtkowi Zaleskiemu 2 włóki boru na sołectwo, zobowiązując go do założenia wsi czynszowej na 20 włókach. Jeszcze na początku XVII wieku mieszkali tu sami Polacy; później, w XVIII wieku, miejscowość ta znajdowała się w rękach polskiej rodziny szlacheckiej Łosiów. Szkoła w Zalesiu powstała na przełomie XVIII i XIX wieku, ale prawa uzyskała w 1834 r. Ostatni budynek szkolny wybudowany został w 1930 r. W latach międzywojennych we wsi było 49 gospodarstw rolnych. W 1938 r. Zalesie miało 361 mieszkańców. W tym czasie starą nazwę wsi zmieniono na niemiecką – Tannau.

Teren gminy Świętajno należy do najbardziej przebadanych pod kątem stanowisk archeologicznych w tej części Mazur. Systematycznymi pracami badawczymi objęto około 50% obszaru gminy. Najcenniejsze obiekty występujące na tym terenie to: grodzisko pradziejowe i wczesnośredniowieczne w Dybowie, wały kamienne wokół grodziska w Dybowie oraz kurhany w Zalesiu, które są przykładami budownictwa obronnego i sepulkralnego z różnych okresów, o dużych walorach poznawczych.

Pozostałe stanowiska zalicza się do obiektów płaskich, niezaznaczających się na powierzchni gruntu. Należą do nich: ślady osadnictwa, osady, obozowiska, cmentarzyska ciałopalne, miejsca wytopu żelaza i huty szkła z różnych okresów pradziejów, średniowiecza i okresu nowożytnego, o różnej wartości. Najcenniejsze pod względem poznawczym są: cmentarzyska ciałopalne z okresu rzymskiego w Jurkach i Borkach, nowożytna huta szkła w Rogajnach oraz osady i obozowiska z różnych okresów pradziejów i średniowiecza w Kondratowie, Dybowie, Jurkach, Borkach i Rogajnach.

Podstawową wartością materialną przestrzeni gminy Świętajno, poza wyjątkowymi walorami środowiska i krajobrazu, są zabytki. W przeszłości stanowiły one bazę obsługi gospodarczej terenu. Mogą i dziś, odpowiednio adaptowane do nowych potrzeb, tworzyć bazę nowego życia w gminie. Niewiele jest w gminie zabytkowych obiektów sakralnych (2 kościoły poewangelickie z 1727 r. w Cichych oraz z końca XVIII wieku w Świętajnie), liczne są natomiast obiekty związane z ziemiaństwem wschodniopruskim, dwory w: Cichym, Dunajku, Jurkach, Jurkowie, Kijach, Kukówku, Niemstach i Rogowszczyźnie oraz zespoły folwarczne bez dworów w Chelchach, Połomie, Pietraszach i Nowinach. Ponadto dobrze zachowało się 9 parków dworskich z XIX i XX wieku. W gminie zaewidencjonowane jest również 50 cmentarzy o znaczeniu historycznym i kulturowym.¹⁹

Należy jednak podkreślić, że większość obiektów dziedzictwa kultury zlokalizowanych na terenie gminy wymaga przekształceń własnościowych i remontów kapitałnych. Część z powyższych zabytków wpisanych jest do rejestru wojewódzkiego konserwatora zabytków. Wykaz zabytków nieruchomych i archeologicznych gminy wpisanych do rejestru przedstawia poniższa tabela.

Wykaz zabytków nieruchomych i archeologicznych zlokalizowanych na terenie gminy Świętajno

Miejscowość	Obiekt	Nr rejestru	Data wpisu
Zabytki nieruchome			
Chelchy	park dworski wraz z przyległym terenem obejmującym zabudowę mieszkalną i gospodarczą, teren cmentarza, aleję dojazdową	A-2583	14.11.1988 r.
Cichy	park dworski wraz z przyległym terenem zabudowy mieszkalnej i gospodarczej	A-1657	17.03.1986 r.
Cichy	zespół dworsko-parkowy/pałac, budynek mieszkalny, magazyn, gorzelnia, 4 budynki gospodarcze, park	A-3460	5.04.1993 r.
Cichy	zespół kościoła ewangelickiego obrządku rzymsko-katolickiego pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej (kościół, plebania)	A-3796	14.02.1995 r.
Dunajek	park dworski wraz z przyległym terenem zabudowy mieszkalnej i gospodarczej oraz aleją dojazdową	A-1653	17.03.1986 r.
Dunajek	zespół dworsko-parkowy (dwór, obora – spichlerz, kuźnia, park)	A-3886	24.04.1996 r.
Giże	cmentarz ewangelicki	A-2905	14.09.1989 r.
Kije	zespół dworski (pozostałości) – budynek dworu, dawna obora, budynek gospodarczy, szopa, oficyna wraz z otaczającym terenem – 200 m	A-1484	3.08.1983 r.
Kije	park dworski wraz z przyległym terenem zabudowy mieszkalnej i gospodarczej	A-1978	31.03.1987 r.
Rogojny	cmentarz ewangelicki	A-2904	14.09.1989 r.
Rogowszczyzna (PGR)	park dworski z przyległym terenem zabudowy mieszkalnej i gospodarczej oraz aleją dojazdową	A-1977	31.03.1987 r.
Świątajno	zespół sakralny kościoła ewangelickiego, obrządku rzymsko-katolickiego pod wezwaniem Matki Boskiej Szkaplerznej (kościół, wieża, plebania)	A-3798	14.02.1995 r.
Wronki	cmentarz rodowy rodziny Mittelsteinerów	A-4473	5.09.2007 r.
Zalesie	cmentarz ewangelicki	A-2842	26.08.1989 r.
Zabytki archeologiczne			
Gryzy	grodzisko	C-071	12.11.1969 r.

Źródło: Informacje Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków; <http://www.wuoz.olsztyn.pl/>.

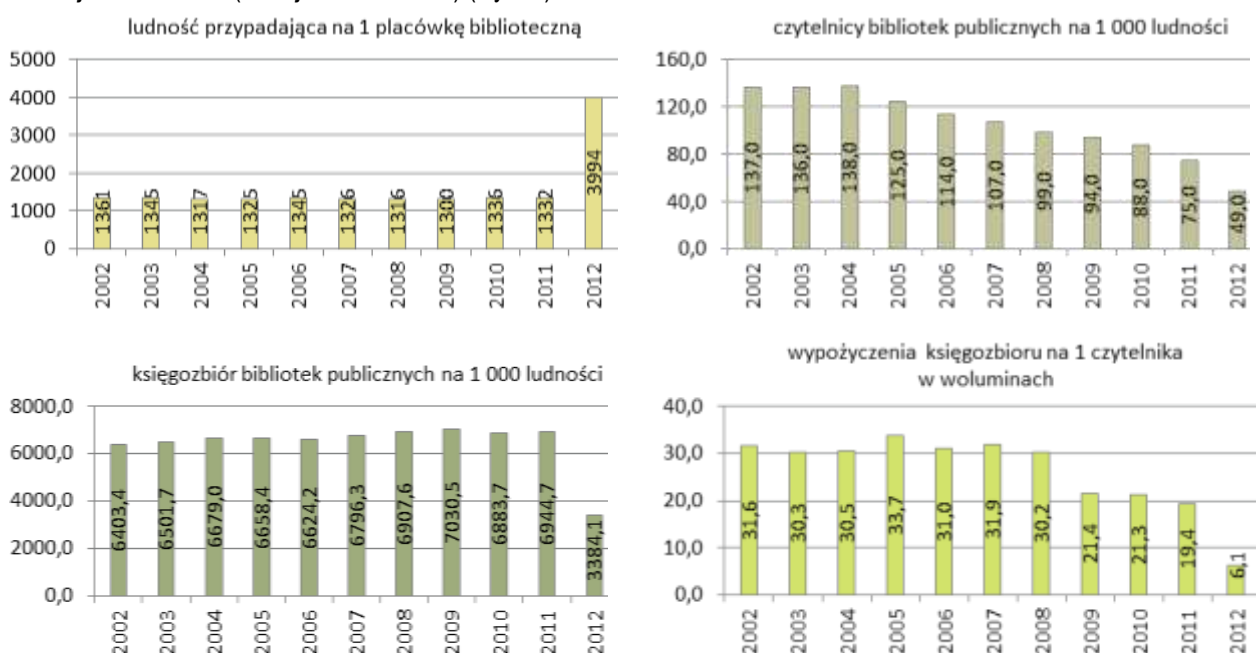
¹⁹Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Świętajno na lata 2008-2013....., s. 26-27.

3.2.2. Kultura

O atrakcyjności danego obszaru świadczy również dostępność do obiektów infrastruktury kulturalnej, tj. bibliotek, muzeów, kin i ośrodków kultury. Niestety wyposażenie gminy Świętajno w te obiekty jest bardzo ograniczone.

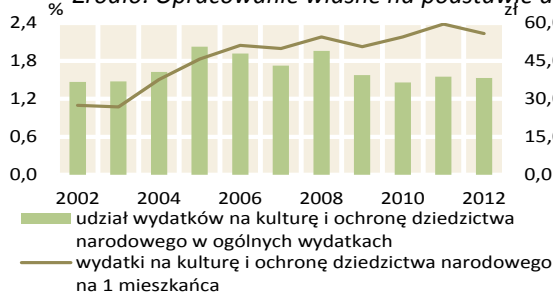
W 2012 r. na analizowanym obszarze działała jedna biblioteka publiczna, która miała do dyspozycji 13,5 tys. woluminów. W porównaniu do 2002 r. było to mniej o 2 placówki biblioteczne i o 12,7 tys. woluminów. Na bibliotekę tą w 2012 r. przypadło 3994 osób (w województwie – 3600), a na 1000 ludności gminy przypadało 3384 woluminów (w województwie – 3359). W 2012 r. w stosunku do 2002 r. odnotowano także spadek liczby czytelników wynoszący 64,8% (w województwie – 21,1%). Na 1000 ludności gminy w 2012 r. przypadło 49 czytelników (w województwie – 152), tj. o 87 mniej niż w 2002 r. (w województwie o 44).

W 2012 r. w gminie wypożyczono łącznie 1193 woluminów, tj. o 93,2% mniej niż w 2002 r. W okresie tym spadek liczby wypożyczeń wystąpił także w całym województwie warmińsko-mazurskim (o 17,2%). Jeden czytelnik mieszkający na obszarze gminy wypożyczył przeciętnie 6 woluminów (w województwie – 20), tj. o 25 mniej niż w 2002 r. (w województwie o 1) (Rys. 6).

Rys. 6. Wybrane wskaźniki dotyczące bibliotek w gminie Świętajno w latach 2002-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rys. 7. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetu gminy Świętajno w latach 2002-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2012 r. na analizowanym obszarze działała jedna instytucja kultury, podczas gdy w 2003 r. nie funkcjonowała żadna taka jednostka. W 2012 r. instytucja ta zorganizowała 9 imprez, w których uczestniczyło łącznie 360 osób. Na jedną imprezę przypadało średnio 11 osób. Przy ośrodku kultury działały 2 koła zrzeszające 16 członków oraz 1 zespół artystyczny zrzeszający 12 członków.

Na wydatki związane z kulturą i ochroną dziedzictwa narodowego samorząd gminy Świętajno w 2012 r. przeznaczyła 1,5% środków budżetowych (w województwie – 3,5%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca kwota wydatków wyniosła 55,8 zł (w województwie – 89,3 zł) i była prawie trzykrotnie wyższa niż w 2002 r. (Rys. 7)

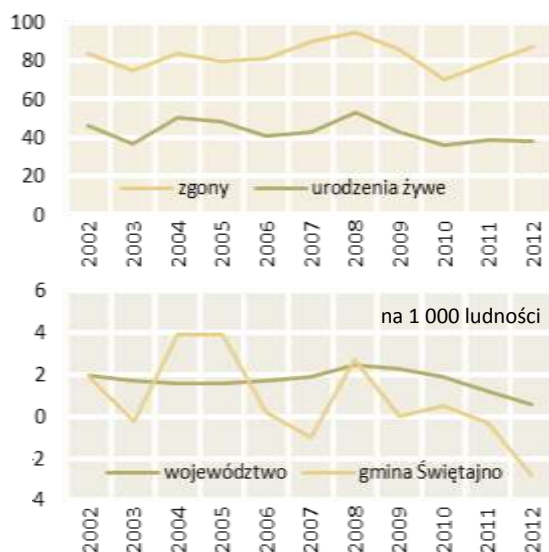
3.3. POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY I SPOŁECZNY

3.3.1. Ludność

Z punktu widzenia podaży zasobów pracy najważniejszym czynnikiem kreującym jego wielkość i strukturę jest sytuacja ludnościowa danego regionu, a zwłaszcza dynamika jej zmian. Rozmieszczenie ludności, jej struktura, zmiany i zachowania oraz migracje, w znacznym stopniu pomagają w opracowywaniu prognoz i planowaniu rozwoju gospodarki danego regionu. Dzięki takim badaniom można przewidywać lub nawet kształtować rozwój zarówno oświaty i kierunków kształcenia zawodowego, jak i rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz rozwój i modernizację różnych gałęzi przemysłu. Wnikliwe analizy przestrzennych zależności między tymi zagadnieniami są bardzo istotne w działaniach na rzecz koncentracji inwestycji i wzrostu gospodarczego. Stąd istnieje współzależność między cechami populacji, przesądzającymi o jakości czynnika pracy, a postępem gospodarczym danego obszaru.²⁰

Według stanu na dzień 31.12.2012 r. w gminie Świątajno mieszkało 3994 osób²¹, co stanowiło 0,3% ludności województwa warmińsko-mazurskiego. Liczba ludności obszaru objętego diagnozą w latach 2002-2012 ulegała nieznacznym wahaniom, by ostatecznie w 2012 r. zmniejszyć się o 2,2% w porównaniu do 2002 r.

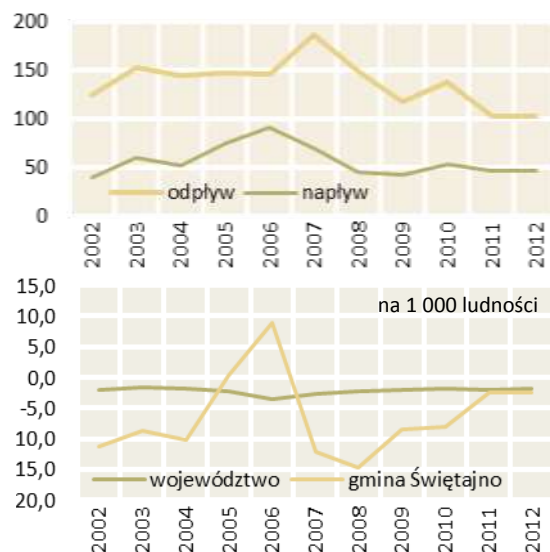
Na spadek liczby ludności na analizowanym terenie wpływ miały dwa czynniki: ujemny przyrost naturalny²² (Rys. 8) oraz ujemne saldo migracji²³ (Rys. 9). W 2012 r. przyrost naturalny w gminie wyniósł -11 osób, a ogólne saldo migracji -10 osób. W przeliczeniu na 1000 osób wartości wskaźników wyniosły odpowiednio -2,8 i -2,5. Jest to spowodowane zmniejszającą się z roku na rok liczbą urodzeń oraz odpływem ludności z gminy do miast położonych w sąsiednich powiatach w lub województwach w celu poszukiwania pracy i poprawy warunków życia lub nauki.

Rys. 8. Przyrost naturalny w gminie Świątajno w latach 2002-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rys. 5. Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w

Rys. 9. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w gminie Świątajno w latach 2002-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

²⁰Brodziński Z. 2012. *Bilans szans i zagrożeń rozwoju obszarów wiejskich w województwie warmińsko-mazurskim*. W: Stan obecny i perspektywy rozwoju obszarów wiejskich w województwie warmińsko-mazurskim do 2020 roku. Wyd. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn, s. 253-254.

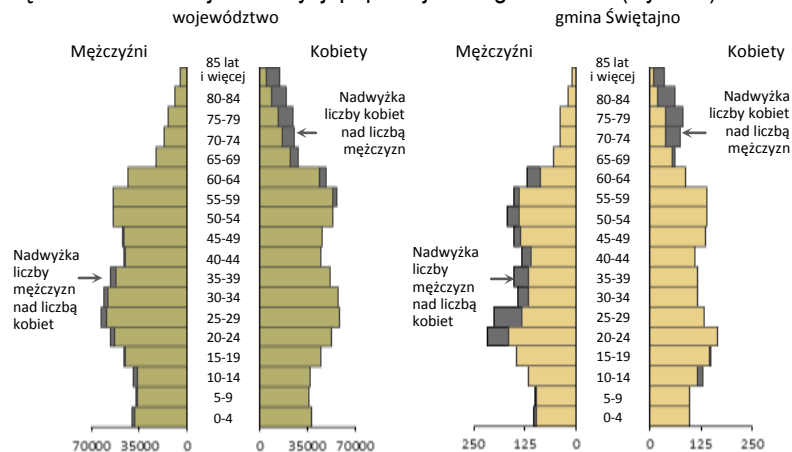
²¹Dane o **stanie i strukturze ludności** w przekroju terytorialnym opracowano według faktycznego miejsca zamieszkania. Do ludności faktycznie zamieszkałej w danej jednostce podziału terytorialnego zaliczono ludność zameldowaną na pobyt stały i rzeczywiście tam zamieszkałą oraz ludność przebywającą tam czasowo (zameldowaną w danej jednostce podziału terytorialnego na pobyt czasowy ponad 3 miesiące; do 2005 r. – ponad 2 miesiące).

²²**Przyrost naturalny ludności** stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.

²³**Saldo migracji** jest to różnica pomiędzy napływem ludności na dany teren a odpływem ludności z danego terenu.

Przeciętna **gęstość zaludnienia** w gminie w 2012 r. wynosiła 19 osób na km² i była znacznie niższa niż ta sama wartość dla województwa warmińsko-mazurskiego, gdzie kształtowała się na poziomie 60. Wartość wskaźnika przez cały okres objęty analizą (lata 2002-2012) utrzymywała się na bardzo podobnym poziomie.

Warto tutaj również zwrócić uwagę na relacje liczbowe pomiędzy zbiorowością mężczyzn i kobiet. Relacje te oddziałują bowiem na przyszłe procesy demograficzne, a tym samym pełnią ważną rolę w społeczno-gospodarczym rozwoju regionu. Do szczegółowych analiz ludności według tych cech wykorzystuje się piramidę wieku, która pozwala opisać zmiany zachodzące nie tylko w populacji mężczyzn i kobiet, ale także w grupach wieku, w tym zjawisko starzenia się społeczeństwa, jak również dokonywać prognoz. Ocena rozkładu wiekowego ludności dostarcza więc wielu informacji o kondycji populacji danego obszaru (Rys. 10).

Rys. 10. Ludność w gminie Świętajno według płci i grup wieku
(stan w dniu 31.12.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Strukturę ludności według płci określa **współczynnik feminizacji**, wyrażający liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn. W 2012 r. na 100 mężczyzn zamieszkujących analizowany teren przypadają 93 kobiety (w województwie – 104). Pomimo, iż wartość wskaźnika jest relatywnie korzystna i utrzymuje się w ostatnich latach na stałym poziomie, to jest znacznie zróżnicowana w poszczególnych grupach wiekowych. Większa liczba urodzeń chłopców niż dziewcząt powoduje, że współczynnik feminizacji w młodszych grupach wiekowych przyjmuje wartość poniżej 100. Z kolei nadumieralność mężczyzn w starszych grupach wiekowych powoduje, że współczynnik ten przyjmuje wartości znacznie powyżej 100. Szczególnie niekorzystna jest relacja liczby kobiet w stosunku do liczby mężczyzn w wieku matrymonialnym. Wpływa to negatywnie na rozwój demograficzny poprzez spadek liczby zawieranych małżeństw, tym samym spadek liczby urodzeń i nasilanie się procesu starzenia ludności.²⁴

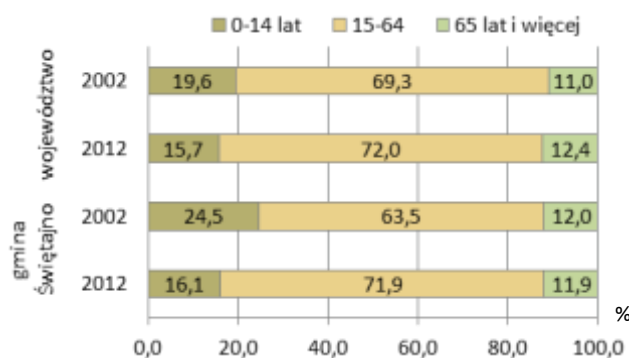
Kolejnym ważnym podziałem populacji jest struktura ludności według grup wieku, gdzie występują znacznie głębsze zmiany niż w przypadku struktury według płci.²⁵ Zmiany te są przede wszystkim konsekwencją demograficznego „falowania”, tj. pojawiania się na przemian wyżów i niżów demograficznych, których efekty nakładają się na siebie z różną siłą w różnych okresach, powodując bardziej widoczne zmiany w procesach dzietności i umieralności, natomiast w mniejszym stopniu oddziałują na tę strukturę zmiany w rozmiarach migracji zagranicznych na pobyt stały, a szczególnie emigracji.²⁶

Wyodrębniając określone grupy wiekowe można kierować się właściwościami biologicznymi danej populacji i stosować podział ludności według biologicznych grup wieku bądź też cechami ekonomicznymi i stosować podział ludności według ekonomicznych grup wieku.

²⁴Rakowska J. Wojewódzka-Wiewiórska A. 2010. *Zróżnicowanie przestrzenne obszarów wiejskich w Polsce – stan i perspektywy rozwoju w kontekście powiązań funkcjonalnych*. W: Ekspertyza wykonana na zamówienie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Warszawa, s. 7.

²⁵Frenkel I. 2005. *Struktura demograficzno-zawodowa ludności wiejskiej w świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego 2002*. W: *Problemy rozwoju wsi i rolnictwa. Uwarunkowania i kierunki przemian społeczno-gospodarczych na obszarach wiejskich*. Wyd. Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2005 r., s. 70.

²⁶Prognoza ludności Polski na lata 2008-2035. Wyd. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2008 r., s. 3.

Rys. 11. Struktura ludności według biologicznych grup wieku w gminie Świątajno w 2002 i 2012 r. (stan w dniu 31.12.)

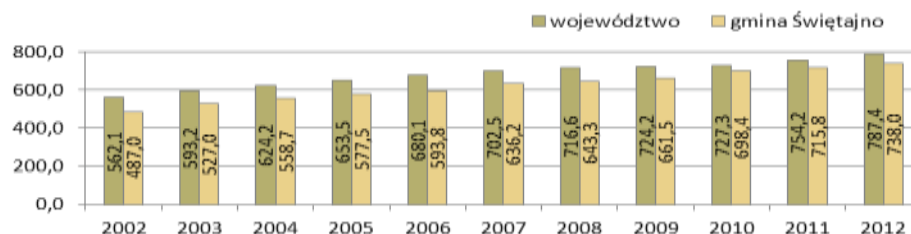
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pierwszy z podziałów ludności **według biologicznych grup wieku** pozwala na wskazanie kierunków zmian zachodzących w populacji. W przypadku tego podziału wyodrębnia się następujące grupy: 0-14 lat, 15-64 lata oraz 65 lat i więcej. Podział ten pozwala określić, jaki odsetek ogółu ludności stanowią dzieci, jaki ludność dorosła, a jaki ludzie starzy, i w konsekwencji wskazać stopień zaawansowania demograficznej starości ludności danego kraju lub regionu.

Dokonując podziału ludności na biologiczne grupy wieku odnotowano, iż w 2012 r. w gminie udział dzieci wynosił 16,1% (w województwie – 15,7%), ludności w wieku 15-64 lat – 71,9% (w województwie

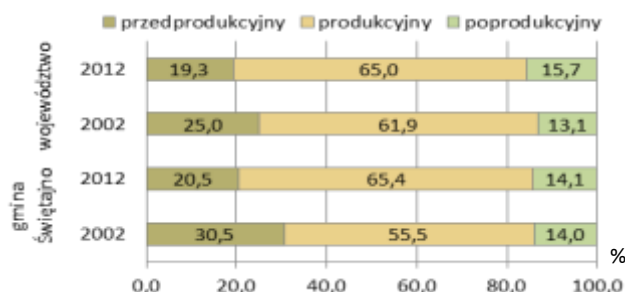
– 72,0%), a w wieku 65 lat i więcej – 11,9% (w województwie – 12,4%). Można więc zauważyć, że ludność gminy na tle województwa była nieznacznie młodsza. Jednak w 2012 r. w porównaniu do 2002 r. nastąpił spadek udziału dzieci w populacji a wzrost odsetka osób w wieku 15-64 lata i powyżej 65 lat (Rys. 11). Zmiany te spowodowane są spadkiem liczby urodzeń, jak również wydłużaniem się przeciętnego trwania życia ludności. Występujący wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz stałe zwiększanie się jej udziału świadczą o nasilaniu się procesu starzenia demograficznego ludności.

Inną miarą procesu starzenia demograficznego ludności jest relacja między liczbą dzieci a liczbą ludzi starszych. Wskazuje ona, ile osób w wieku 65 lat i więcej przypada na 1000 dzieci będących w wieku 0-14 lat. Informuje więc o żywotności danego obszaru, a wysokie jej wartości w konsekwencji mogą prowadzić do zachwiania równowagi pomiędzy osobami wchodzącymi w wiek produkcyjny a osobami opuszczającymi rynek pracy. W 2012 r. wskaźnik ten w gminie Świątajno ukształtował się na poziomie 738 (w województwie – 787). W porównaniu do 2002 r. wartość tego wskaźnika wzrosła o 251, co świadczy o pogorszeniu się relacji międzypokoleniowej w gminie (Rys. 12).

Rys. 12. Ludność w wieku 65 lat i więcej na 1 000 ludności w wieku do 15 lat w gminie Świątajno w latach 2002-2012 (stan w dniu 31.12.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

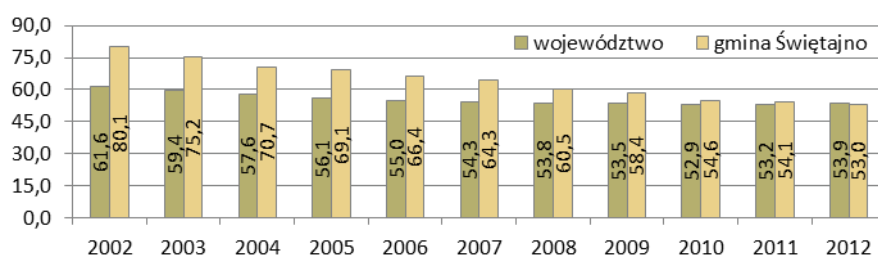
Rys. 13. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w gminie Świątajno w 2002 i 2012 r. (stan w dniu 31.12.) Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z kolei z punktu widzenia rynku pracy szczególne znaczenie ma struktura populacji **według ekonomicznych grup wieku**. Na terenie gminy Świątajno w 2012 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym²⁷ wynosił 20,5% (w województwie – 19,3%), w wieku produkcyjnym – 65,4% (w województwie – 65,0%), a w wieku poprodukcyjnym – 14,1% (w województwie – 15,7%) (Rys. 13). Można więc zauważyć, że struktura ludności obszaru objętego diagnozą według ekonomicznych grup wieku kształtowała

²⁷Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, dla kobiet – 18-59 lat. Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat oraz w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

się nieznacznie lepiej niż w województwie. Należy jednak podkreślić, że w porównaniu do 2002 r. zanotowano spadek udziału liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, a wzrost udziału liczby ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, co świadczy m.in. o zachodzącym na tym terenie procesie **starzenia się społeczeństwa**, które w przyszłości będzie mieć poważne skutki społeczno-gospodarcze.

Zmiany relacji między poszczególnymi grupami wieku według kryteriów ekonomicznych przekładają się na wielkość **współczynnika obciążenia demograficznego**. Miernik ten informuje o stopniu ekonomicznego obciążenia ludności w wieku produkcyjnym ludnością pozostałą (tj. w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym). Im wyższa wartość wskaźnika, tym większe obciążenie osób pracujących kosztami utrzymania dzieci i osób będących na emeryturze.²⁸ Na każde 100 osób w wieku produkcyjnym na terenie gminy w 2012 r. przypadały 53 osoby w wieku nieprodukcyjnym (w województwie – 54). W porównaniu do 2002 r. wartość tego wskaźnika spadła o 27 osób (w województwie o 8). Spowodowane to było wzrostem liczby ludności w wieku produkcyjnym i spadkiem liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (Rys. 14).

Rys. 14. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie Świętajno w latach 2002-2012 (stan w dniu 31.12.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.3.2. Rynek pracy

Nowoczesne koncepcje rozwoju regionalnego uznają kapitał ludzki – w tym m.in.: status członków społeczności, poziom wykształcenia, kwalifikacje zawodowe, stosunek członków społeczności lokalnych do innowacji technicznych – za jedno z głównych czynników rozwoju lokalnego. O ile często jest wyrażany pogląd o potrzebie oceny zasobów ludzkich jako jednego z podstawowych obszarów diagnozy lokalnego potencjału, o tyle analiza sytuacji na rynku pracy jest często pomijana.²⁹

Rynek pracy całego województwa warmińsko-mazurskiego, jak i gminy Świętajno, należy do jednego z najtrudniejszych w kraju – głównie ze względu na najwyższy od lat poziom bezrobocia, niską aktywność ekonomiczną ludności, małą mobilność pracowników oraz niedostateczny popyt na pracę.

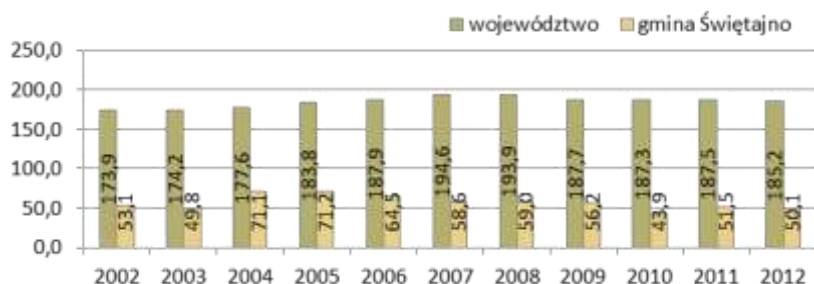
Dokładna analiza rynku pracy jest utrudniona, ze względu na fakt, że wiele danych statystycznych jest gromadzonych jedynie dla województw czy powiatów.

Według rocznej sprawozdawczości statystycznej w 2012 r. w podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób (bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach) w gminie Świętajno **pracowało** 200 osób, to jest o 7,8% mniej niż w 2002 r. W strukturze pracujących według płci, kobiety stanowiły 65,0% a mężczyźni 35,0%.

Wskaźnik koncentracji zatrudnienia dla obszaru objętego diagnozą w 2012 r. osiągnął niższą wartość niż wynosi jego średnia wartość dla województwa. Na 1000 mieszkańców gminy w 2012 r. przypadało 50 pracujących, podczas gdy w województwie 185 (Rys. 15).

²⁸Ratkiewicz O. 2008. *Analiza stanu spójności ekonomicznej i społecznej, przeprowadzona na poziomie obszarów typu NUTS 4 i NUTS 5, lub innym układzie regionalnym*. W: *Ekspertyza dotycząca województwa warmińsko-mazurskiego w kontekście strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020*. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2008 r., s. 777.

²⁹Rakowska J., Wojewódzka-Wiewiórska A. 2010. *Zróżnicowanie przestrzenne* ..., s. 255.

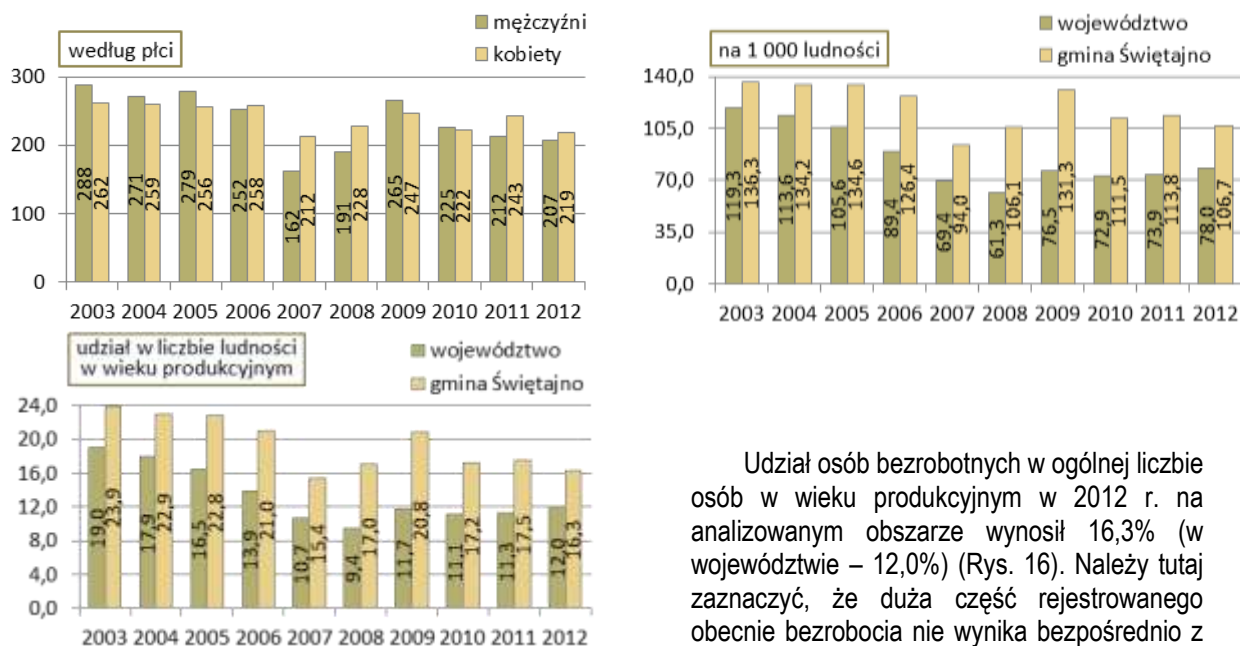
Rys. 15. Pracujący na 1 000 ludności w gminie Świętajno w latach 2002-2012 (stan w dniu 31.12.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bezrobocie jak już wcześniej wspomniano to jedno z największych wyzwań obszaru objętego diagnozą, jak i całego województwa warmińsko-mazurskiego. W głównej mierze jest ono zjawiskiem strukturalnym wynikającym z braku równowagi pomiędzy podażą pracy (liczbą ludności zainteresowanej i gotowej wykonywać pracę) a popytem na nią (liczbą miejsc pracy, którą oferuje gospodarka w danych warunkach społeczno-ekonomicznych) i ściśle wiąże się ze zmianami zachodzącymi na rynku pracy. Niedopasowanie ilościowe bądź strukturalne (jakościowe) popytu i podaży powoduje trudności na rynku pracy (bezrobocie lub niewykorzystane miejsca pracy).

Według danych powiatowego urzędu pracy w 2012 r. w gminie Świętajno **bez pracy** pozostawało 426 osób (207 mężczyzn i 219 kobiet). W porównaniu do 2003 r. jako osoby bezrobotne w urzędzie pracy zarejestrowanych było o 124 osoby mniej. Przyczyny spadku liczby bezrobotnych to: ich odpływ z powodu podjęcia zatrudnienia, wyjazdu z miejsca zamieszkania w celu poszukiwania pracy, a także migracja zarobkowa do krajów Unii Europejskiej.

Na 1000 ludności zamieszkującej gminę przypadało 107 bezrobotnych (w województwie – 78). W porównaniu do 2002 r. wraz ze zmniejszeniem się liczby zarejestrowanych bezrobotnych spadła również wartość analizowanego wskaźnika (o 28 osób).

Rys. 16. Bezrobotni zarejestrowani w gminie Świętajno w latach 2003-2012 (stan w dniu 31.12.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym w 2012 r. na analizowanym obszarze wynosił 16,3% (w województwie – 12,0%) (Rys. 16). Należy tutaj zaznaczyć, że duża część rejestrowanego obecnie bezrobocia nie wynika bezpośrednio z rzeczywistego braku miejsc pracy, ale z nowego trendu w gospodarce. Trend ten charakteryzuje się zanikiem zainteresowania osób w wieku produkcyjnym określonymi rodzajami niskopłatnego zatrudnienia lub

niechęcią do zdobycia odpowiednich do wymagań rynku pracy, kwalifikacji (najczęściej w ramach zawodów technicznych).

3.3.3. Infrastruktura społeczna

Poziom wyposażenia danego regionu w infrastrukturę, zarówno społeczną jak i techniczną, oraz nasycenie środkami finansowymi na jej rozwój (także pochodzącymi z funduszy europejskich) warunkuje w długim okresie stałą poprawę jakości infrastruktury oraz staje się czynnikiem oddziałującym na jej rozwój. Odpowiednia jakość i ilość rozwiązań infrastrukturalnych może przyciągać na dany teren nowych mieszkańców, a co za tym idzie, przyczynić się do zwiększenia funduszy samorządu terytorialnego skierowanych na zaspokojenie ich potrzeb. Odpowiednie wyposażenie w infrastrukturę społeczną i techniczną odgrywa także dużą rolę w promocji ekonomicznej gminy oraz jest warunkiem koniecznym do uzyskania sukcesu gospodarczego.³⁰ Z kolei słabo rozwinięta infrastruktura stanowi jedną z najpoważniejszych barier rozwoju danego obszaru.³¹

Infrastrukturę społeczną tworzą instytucje oświatowe, ochrony zdrowia i opieki społecznej oraz kultury, sportu i rekreacji. Niestety często podkreśla się, że infrastruktura społeczna w gminach wiejskich, zwłaszcza tych oddalonych od dużych ośrodków miejskich, jest niedoinwestowana i niedostosowana do istniejących potrzeb. Brakuje dobrze zarządzanych i wyposażonych domów i ośrodków kultury, klubów, świetlic, bibliotek, obiektów sportowych czy rekreacyjnych.³² Z kolei elementy infrastruktury technicznej umożliwiają udział w ponadlokalnym systemie komunikacyjnym, dają możliwość podłączenia do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej, przesyłu energii elektrycznej czy korzystania z telefonii stacjonarnej, komórkowej, a nawet Internetu. Dobre wyposażenie obszarów wiejskich w te elementy stanowi niezbędny warunek unowocześniania rolnictwa, przyciągania zasobów kapitałowych czy wreszcie rozwoju działalności pozarolniczej. To z kolei sprzyja tworzeniu nowych miejsc pracy poza rolnictwem, uzyskiwaniu alternatywnych dochodów przez ludność wiejską, a także wpływa na wzrost atrakcyjności wsi jako miejsca zamieszkania.³³ Jednak ze względu na wysokie koszty inwestycji infrastrukturalnych nie każda gmina może je sfinansować z własnych środków, w związku z tym podobnie jak w przypadku infrastruktury społecznej, nadal ma miejsce jej niedoinwestowanie i niedostosowanie do istniejących potrzeb.

Niedobór infrastruktury czy niedostateczne wyposażenie może być impulsem do tworzenia nowej, czy doskonalenia istniejącej. W rezultacie określenie niedoborów jest punktem wyjścia do określenia zapotrzebowania na środki finansowe niezbędne do jej utrzymania i przyszłych inwestycji. Określenie niedoborów nie jest oczywiście sprawą łatwą, ponieważ należy wyjść od zbadania efektywności ponoszonych nakładów rzeczowych i finansowych oraz rozległości potrzeb społecznych. W pełni obiektywna analiza efektywności nie jest możliwa, chociażby dlatego, że zarówno potrzeby, jak i korzyści (np. związane z ochroną środowiska) pojawiają się w różnym czasie. Często istnieje też zmienność priorytetów rozwoju oraz różnorodność programów rozwojowych przygotowywanych przez władze różnych szczebli.³⁴ Pojawia się też problem podejmowania decyzji politycznych – rozpoczynania działań popularnych, których pozytywny wynik pojawi się szybko i jest łatwy do przewidzenia, natomiast inwestycje infrastrukturalne przynoszą głównie rezultaty długoterminowe.

Nie bez znaczenia jest fakt, iż nowe inwestycje infrastrukturalne lokowane są przede wszystkim na terenach miast, gdyż są one gęściej zaludnione i dostęp do nich ma większa liczba ludności. Ważne jest zatem, żeby i mieszkańcy gmin położonych peryferyjnie w stosunku do dużych ośrodków miejskich mieli łatwy dostęp do infrastruktury umiejscowionej w miastach, co bezpośrednio wiąże się z odległością, jaką muszą pokonać, by dotrzeć do odpowiednich obiektów. W rozdziale tym zostaną przedstawione informacje dotyczące stanu infrastruktury społecznej, a konkretnie edukacji, ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Charakterystyka

³⁰Bański J. 2008. *Wiejskie obszary sukcesu gospod.* Studia Obszarów Wiejskich, tom XIV. Wyd. Polskie Tow. Geograf., PAN, Warszawa, s. 124.

³¹Paradowski M. 2007. *Znaczenie odnowy wsi dla rozwoju regionalnego.* Materiały z konferencji „VI Europejski Kongres Odnowy Wsi”, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, 23-26 maja, Kamień Śląski, s. 1.

³²Tamże, s. 1.

³³Jasiulewicz M. 2002. *Rozwój infrastruktury warunkiem poprawy poziomu życia mieszkańców wsi (na przykładzie województwa zachodniopomorskiego).* W: *Problemy społeczne wsi.* Red. J. Bański, E. Rydz. Studia Obszarów Wiejskich, tom II. Wyd. Polskie Towarzystwo Geograficzne, Polska Akademia Nauk, Warszawa, s. 129-130.

³⁴Galazka A. 2009. *Zmienność i kontynuacja w zagospodarowaniu infrastrukturalnym obszarów wiejskich w Polsce w latach 1960-1989-2007.* W: *Miejsce obszarów wiejskich w zagospodarowaniu przestrzennym.* Red. T. Komornicki, T. Kulikowski. Studia Obszarów Wiejskich, tom XVIII. Wyd. Polskie Towarzystwo Geograficzne, Polska Akademia Nauk, Warszawa, s. 134.

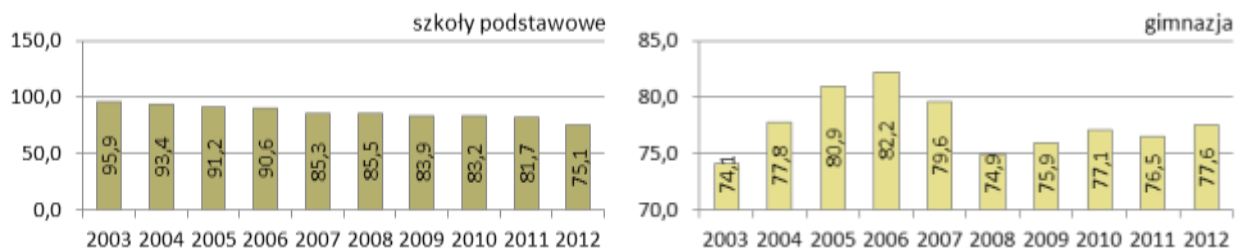
infrastruktury technicznej zostanie przedstawiona w kolejnym rozdziale dotyczącym potencjału gospodarczego, bowiem poziom nasycenia tym rodzajem infrastruktury jest podstawowym warunkiem funkcjonowania i rozwoju działalności gospodarczej na danym terenie.

Edukacja

System edukacji w Polsce po reformie ustroju szkolnego zapoczątkowanej 1 września 1999 r., obejmuje: przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne (specjalne szkoły przysposabiające do pracy, zasadnicze szkoły zawodowe, licea ogólnokształcące, licea profilowane, technika, szkoły artystyczne), uzupełniające licea ogólnokształcące i technika uzupełniające (dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, dające możliwość uzyskania wykształcenia średniego oraz uzyskania świadectwa dojrzałości i kontynuacji nauki w szkołach policealnych i wyższych), szkoły policealne (dla absolwentów, którzy uzyskali średnie wykształcenie) oraz szkoły wyższe (dla absolwentów szkół średnich, którzy uzyskali świadectwo dojrzałości). Do roku szkolnego 2004/2005, a w przypadku techników do roku szkolnego 2005/2006, działały również szkoły ponadpodstawowe (dla absolwentów 8-letniej szkoły podstawowej) dla młodzieży oraz ich oddziały będące obecnie w strukturze szkół ponadgimnazjalnych.

Dostęp do **wychowania przedszkolnego** w gminie w 2012 r. zapewniało 5 placówek wychowania przedszkolnego³⁵, do których uczęszczało łącznie 88 dzieci. Funkcjonowały również 3 **szkoły podstawowe**, do których uczęszczało łącznie 187 uczniów i 1 **gimnazjum** kształcało 135 gimnazjalistów.

Stopień powszechności nauczania wyrażony za pomocą współczynnika skolaryzacji brutto³⁶ dla szkół podstawowych analizowanego obszaru przyjął wartość 75,1% (w województwie – 97,4%), a gimnazjów – 77,6% (w województwie – 99,5%) (Rys. 17).

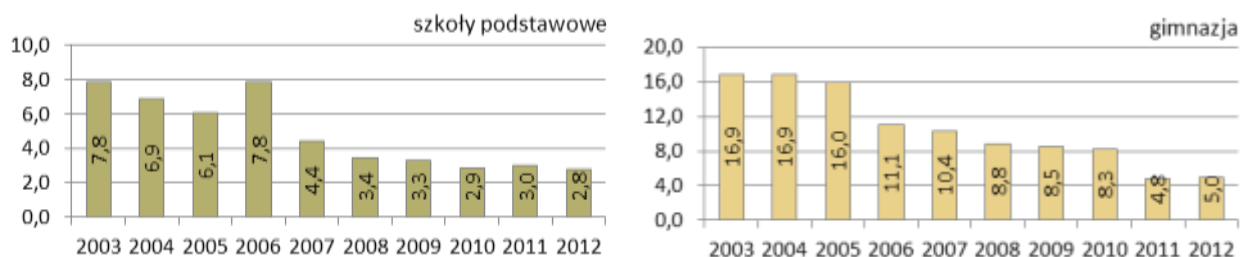
Rys. 17. Współczynnik skolaryzacji brutto w gminie Świątajno w latach 2003-2012
(stan w dniu 30. 09.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W czasach, kiedy wzrasta znaczenie edukacji komputerowej, nie bez znaczenia pozostaje dostępność do infrastruktury teleinformatycznej w szkołach. W gminie w szkołach podstawowych średnio na 1 komputer przypadało 3 uczniów (w województwie – 7), podczas gdy w gimnazjach – 5 (w województwie – 7) (Rys. 18).

³⁵Do **placówek wychowania przedszkolnego** zaliczono: przedszkola, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego.

³⁶**Współczynnik skolaryzacji brutto** – to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Np. współczynnik skolaryzacji brutto dla poziomu szkoły podstawowej wyliczamy dzieląc liczbę wszystkich uczniów szkół podstawowych bez względu na wiek na początku danego roku szkolnego przez liczbę ludności w wieku 7-12 lat (wiek przypisany do tego poziomu) według stanu w dniu 31 grudnia tego samego roku; wynik podaje się w ujęciu procentowym.

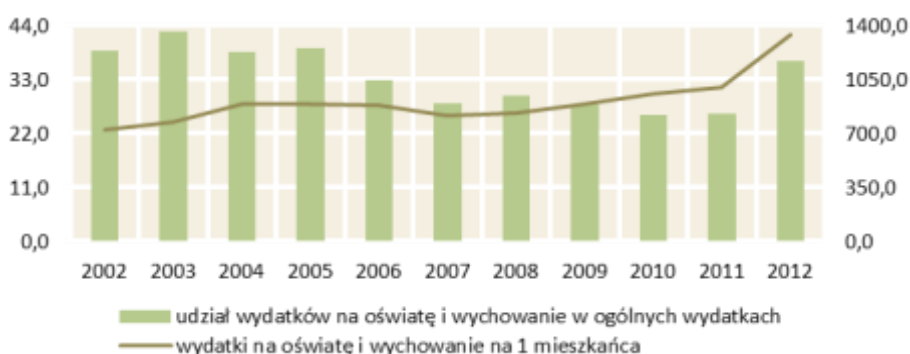
Rys. 18. Uczniowie* przypadający na 1 komputer przeznaczony do użytku uczniów w gminie Świątajno w latach 2002-2012 (stan w dniu 30.09.)

* Bez szkół specjalnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2012 r. w gminie nie funkcjonowała żadna szkoła kształcąca na poziomach **wyższych niż podstawowy i gimnazjalny**.

Na zadania związane z oświatą i wychowaniem gmina Świątajno w 2012 r. przeznaczała 36,9% swoich funduszy (w województwie – 33,3%). Wydatki w 2012 r. były jednak niższe niż na początku badanego okresu, kiedy to wynosiły 38,9% w gminie i 39,8% w województwie. W przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy kwota wydatków oświatowych cały czas rosła i w 2012 r. wynosiła 1343,8 zł (w województwie – 848,1 zł) (Rys. 19).

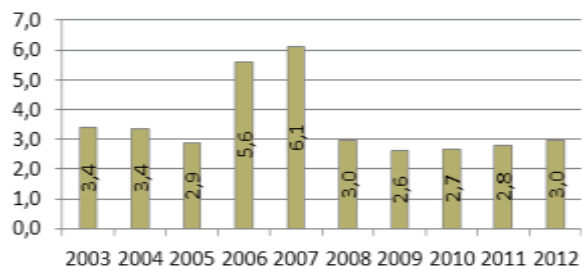

19. Wydatki na oświatę i wychowanie z budżetu gminy Świątajno w latach 2002-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Na infrastrukturę **ochrony zdrowia i pomocy społecznej** w gminie składają się zakłady opieki zdrowotnej, prowadzone praktyki lekarskie, apteki oraz instytucje i placówki świadczące pomoc rodzinie. W gminie Świątajno w 2012 r. działał jeden zakład opieki zdrowotnej, prowadzono 1 praktykę lekarską oraz 1 aptekę. Także dostępność do usług medycznych, wyrażona liczbą porad³⁷ przypadających na 1 mieszkańca gminy, jest słaba. Średnio na

Rys. 20. Porady lekarskie udzielone na 1 mieszkańca w gminie Świątajno w latach 2003-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

³⁷Porady udzielone przez lekarzy i lekarzy dentystów w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej wykazano łącznie z badaniami profilaktycznymi oraz poradami udzielonymi w ramach praktyk lekarskich, a także w izbach przyjęć szpitali ogólnych. Do porad udzielonych w podstawowej i specjalistycznej opiece zdrowotnej, oprócz porad udzielonych dla ogółu ludności, włączono także porady udzielone w przychodniach medycyny pracy.

1 mieszkańca analizowanego obszaru przypadają średnio 3 porady, podczas gdy w województwie – 4. (Rys. 20).

W 2012 r. na terenie gminy działało także 6 instytucji i placówek świadczące pomoc rodzinie. Wykaz tych placówek i zakres udzielanej przez nie pomocy przedstawiono w poniższej tabeli.

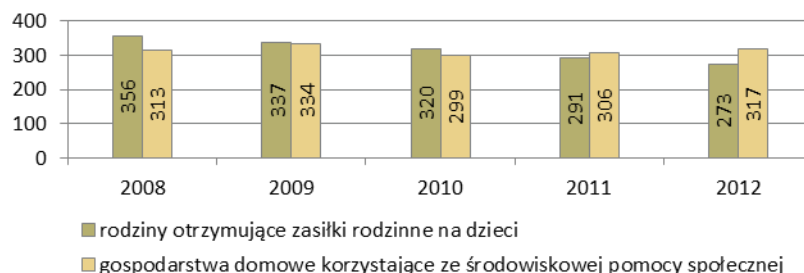
Wykaz instytucji i placówek świadczących pomoc rodzinie na terenie gminy Świątajno (stan w dniu 31.12.2012 r.)

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świątajnie	
Świadczenia pieniężne	Przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych, zasiłków okresowych, zasiłków celowych i specjalnych celowych, wypłacanie wynagrodzenia należnego opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznanego przez sąd, przyznawanie pomocy finansowej dla cudzoziemców.
Opieka	dzienna
Świadczenia niepieniężne	1) udzielenie schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania osobom potrzebującym, sprawienie pogrzebu, świadczenie pracy socjalnej, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa, opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki na długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem; 2) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym również dla osób z zaburzeniami psychicznymi, kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu; 3) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; pomoc osobom bezdomnym, opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.
Inne zadania	Realizacja zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, realizacja zadań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, pomoc materialna dla uczniów, w tym przyznawanie i wypłata stypendium szkolnego i zasiłków szkolnych, współpraca z innymi jednostkami i instytucjami pomocowymi, realizacja programów pomocowych, w tym również mających na celu integrację społeczności lokalnej.

Środowiskowy Dom Samopomocy we Wronkach	
Poradnictwo	psychologiczne, logopedyczne, psychiatryczne, terapeutyczne, instruktorów terapii zajęciowej, pedagogiczne
Pomoc materialna	dożywianie
Opieka	dzienna
Pomoc inna	terapia psychologiczna, logopedyczna, pedagogiczna, choreoterapia, muzykoterapia, rehabilitacja medyczna, rehabilitacja społeczna i zawodowa
Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych w Świątajnie	
Poradnictwo	1) diagnoza wstępna uzależnień i współuzależnienia, 2) kierowanie na konsultacje specjalistyczne (np. psychiatra, psycholog itp.), 3) konsultacje osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, 4) kierowanie do innych specjalistów, współpraca z miejscowym OPS, 5) edukacja rodziców w Gimnazjum i Szkole Podstawowej w Świątajnie nt. zagrożeń uzależnieniami i zjawisk przemocy w rodzinie
Pomoc inna	Grupa wstępna psychoedukacyjna uzależnionym od alkoholu, uzależnienia mieszane i współuzależnionym. Konsultacje indywidualne uzależnionym, współuzależnionym – pilotowanie terapii.
Świetlica Wiejska „Kukowina” w Kukówku	
Pomoc inna	zajęcia kulturalno-oświatowe
Świetlica Wiejska w Pietraszach	
Pomoc inna	zajęcia kulturalno-oświatowe
Klub Integracji Społecznej w Świątajnie	
Poradnictwo	poradnictwo z zakresu integracji zawodowej i społecznej osób

Źródło: Informacje Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Olecku; http://pcpr.powiat.olecko.pl/userfiles/file/teren_powiatu_oleckiego.pdf.

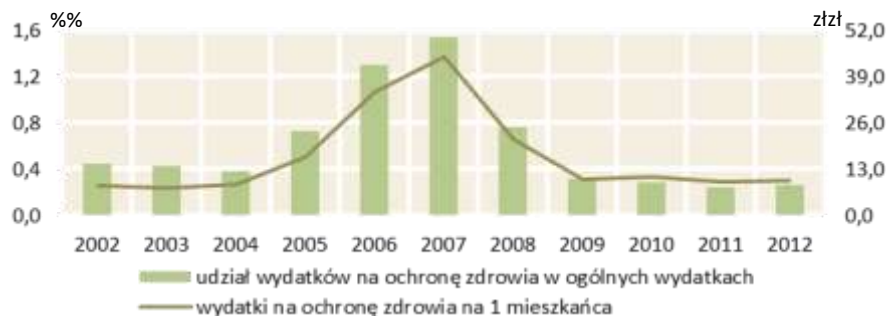
W 2012 r. w gminie ze świadczeń pieniężnych³⁸ skorzystało 317 gospodarstw domowych, w których skład wchodziło 1006 osób, tj. 25,2% mieszkańców tego obszaru. Dla porównania w województwie z takiej pomocy korzystało 13,5% mieszkańców. Z kolei ze świadczeń rodzinnych na obszarze gminy w 2012 r. skorzystały 273 rodziny, które otrzymały zasiłki rodzinne na 552 dzieci (Rys. 21).

Rys. 21. Pomoc społeczna w gminie Świętajno w latach 2008-2012

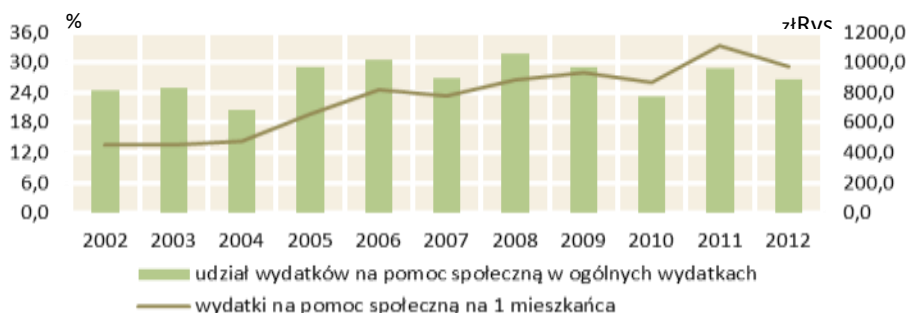
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gmina Świętajno w 2012 r. na zadania związane z ochroną zdrowia przeznaczyła jedynie 0,3% swoich wydatków (w województwie – 0,6%), a z pomocą społeczną – 26,7% (w województwie – 22,2%). Ich udział w analizowanym okresie wahał się w przypadku wydatków na ochronę zdrowia od 0,3% w 2009, 2010 i 2012 r. do 1,5% w 2007 r., a na pomoc społeczną od 20,6% w 2004 r. do 31,8% w 2008 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2012 r. na ochronę zdrowia wydano 9,7 zł (w województwie – 14,3 zł) (Rys. 22), a na pomoc społeczną – 971,8 zł (w województwie – 563,8 zł) (Rys. 23).

Rys. 22. Wydatki na ochronę zdrowia z budżetu gminy Świętajno w latach 2002-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rys. 23. Wydatki na pomoc społeczną z budżetu gminy Świętajno w latach 2002-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

³⁸Dane o świadczeniach pomocy społecznej prezentuje się zgodnie z ustawą o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. Nr 115, poz. 728 z późn. zm.), według której dokonano podziału świadczeń na pieniężne i niepieniężne.

Bezpieczeństwo publiczne

Zadania związane z ochroną ludności, zapobieganiem zagrożeniom życia i zdrowia oraz zapewnieniem bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy realizują jednostki straży pożarnej i policji.

Na analizowanym obszarze w mieście powiatowym Olecko działa Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, a jej struktury wspierane są przez jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Liczba ochotników w strukturach OSP i liczba zdarzeń odnotowanych na terenie ich działania jest bardzo zróżnicowana. Jednak ze względu na brak pełnych danych dotyczących działalności tych jednostek, nie można dokonać ich porównania.

Na analizowanym terenie funkcjonuje również Komenda Powiatowa Policji w Olecku. Podobnie, jak w przypadku straży pożarnej, ze względu na brak pełnych danych dotyczących jej działalności na terenie gminy Świętajno, trudno jest ocenić skuteczność ich pracy.

1. Kapitał społeczny

Stopień aktywności społecznej mieszkańców gminy Świętajno można określić między innymi na podstawie ich zaangażowania w tworzenie, rozwijanie i funkcjonowanie organizacji pozarządowych, frekwencji wyborczej oraz na podstawie liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Organizacje pozarządowe³⁹, obok sektora publicznego i prywatnego, są odrębnym sektorem działającym na rzecz dobra publicznego. Są one podstawą dla rozwoju lokalnych społeczności, zrzeszają najaktywniejszych i najbardziej zaangażowanych w sprawy społeczne mieszkańców danego środowiska, a podejmowane przez nie działania aktywizują, i jednocześnie integrują społeczność lokalną. Stanowią również uzupełnienie działań podejmowanych przez lokalne samorządy. Współpraca jednostek samorządowych z organizacjami pozarządowymi jest szansą na poprawę sytuacji i jakości życia mieszkańców lokalnej społeczności.

Organizacje pozarządowe, można podzielić na działające w obszarach: sportu i turystyki, edukacji i kultury, ochrony środowiska, przedsiębiorczości, zdrowia, pomocy społecznej i pomocy osobom potrzebującym (inwalidom, rencistom i kombatantom). Na terenie gminy w 2012 r. funkcjonowało łącznie 7 organizacji pozarządowych (wraz z Ochotniczą Strażą Pożarną – 10):

1. Stowarzyszenie Koło Giżowskich Bab
2. Stowarzyszenie Agroturystyczne „Mazurska Kraina”
3. Stowarzyszenie Rozwoju Regionu Puszczy Boreckiej
4. Stowarzyszenie „SPEŁNIAMY MARZENIA”
5. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Cichy
6. Stowarzyszenie WSIE ŻNAD ŁAŻNA
7. Stowarzyszenie „DON KICHOTE”
8. Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej w Świętajnie
9. Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej w Cichym
10. Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej w Mazurach.⁴⁰

Stopień aktywności obywatelskiej mieszkańców gminy Świętajno określić można na podstawie analizy **frekwencji wyborczej** w wyborach rządowych i samorządowych. W głosowaniu w dniu 9.10.2011 r. w wyborach do Sejmu RP wzięło udział łącznie 961 osób. Frekwencja wyniosła średnio 29,66% (w wojewódzkie – 42,37%). W

³⁹Zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2010 Nr 234 poz. 1536, z późn. zm.) organizacjami pozarządowymi są niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych, niedziałające w celu osiągnięcia zysku – osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia (za wyjątkiem partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne). Działalność pożytku publicznego może być prowadzona także przez:

- a) osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;
- b) stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- c) spółdzielnie socjalne;
- d) spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. Nr 127 poz. 857, z późn. zm.), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

⁴⁰http://www.powiat.olecko.pl/strona-68-wykaz_organizacji.html.

wyborach samorządowych (w głosowaniu w dniu 21.11.2010 r.) udział wzięło 42,69% mieszkańców uprawnionych do głosowania. Był to o 4,86 p.p. niższy odsetek niż w województwie, co może świadczyć o dość niskiej świadomości społecznej i odpowiedzialności za rozwój regionu.

Frekwencja w wyborach do Sejmu RP i w wyborach samorządowych w gminie Świątajno

WYSZCZEGÓLNIENIE	Wybory do Sejmu RP z 9.10.2011 r.			Wybory samorządowe – głosowanie w dniu 21.11.2010 r.		
	liczba wyborców	liczba kart ważnych	frekwencja wyborcza w %	liczba wyborców	liczba kart oddanych	frekwencja wyborcza w %
Świątajno	3240	961	29,66	3 251	1 388	42,69
Województwo	1146728	485881	42,37	1148432	546095	47,55

Źródło: Dane Państwowej Komisji Wyborczej; www.wybory2011.pkw.gov.pl, www.wybory2010.pkw.gov.pl.

3.4. POTENCJAŁ GOSPODARCZY

3.4.1. Wyposażenie w infrastrukturę techniczną

Ważnym w ocenie rozwoju gospodarczego regionu, jest poziom rozwoju infrastruktury technicznej. Chodzi tutaj przede wszystkim o sprawnie funkcjonujący system transportowy, zaopatrzenie mieszkańców w wodę, gaz, kanalizację oraz system oczyszczania ścieków. Infrastruktura ta umożliwia poprawne funkcjonowanie wielu dziedzin życia, w tym także rynku usług turystycznych.

Sieć drogowa i kolejowa

O atrakcyjności danego terenu, jako miejsca lokowania przedsięwzięć gospodarczych w dużej mierze decyduje gęstość dróg. Transport jest wszakże jednym z najważniejszych czynników determinujących rozwój gospodarczy kraju. Sprawnie funkcjonujący system transportowy aktywizuje gospodarkę, natomiast poważne zaniedbania w tej dziedzinie istotnie ograniczają możliwość jej dalszego rozwoju. Warto zasygnalizować fakt, że gęstość dróg, podobnie jak innych elementów infrastruktury sieciowej, często jest ograniczona możliwościami zagospodarowania obszaru, w tym warunkami przyrodniczymi. Uwarunkowania te mają ogromny wpływ na stopień koncentracji podmiotów gospodarczych na danym terenie. Im lepiej skomunikowana jest dana jednostka podziału terytorialnego, tym liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na tym terenie wzrasta.

Na strukturę **dróg** gminy Świątajno składają się:

1. droga wojewódzka
 - W 655 Olecko – Dunajek – Giżycko
2. drogi powiatowe:
 - nr 1816 – Dunajek – Świątajno – Olecko
 - nr 1818 – Świątajno – Orzechówko – Giże
 - nr 1820 – Połom – Sulejki
 - nr 1822 – Sulejki – Krzywe – Rydzewo – droga krajowa nr 65
 - nr 1824 – Dworackie – droga nr 1901N
 - nr 1826 – Dudki – Zajdy – Kukowo – Nowy Młyn
 - nr 1844 – Stare Juchy – Gorłówek – Połom
 - nr 1850 – droga nr 1857N – Kije
 - nr 1857 – droga wojewódzka nr 655 – Orłowo – Wronki – Połom – Straduny (droga krajowa nr 65)
 - nr 1877 – Boćwinka – Borki – Gryzy
 - nr 1887 – Kowale Oleckie – Sokółki – Dunajek (droga wojewódzka nr 655)
 - nr 1889 – Barany – Jurki – Doliwy
 - nr 1891 – Zalesie – Wronki
 - nr 1901 – Giże – Dudki – Gąski
 - nr 1903 – Kukówko – Leśniki
 - nr 1907 – droga nr 1838N (Kijewo) – Chelchy – droga krajowa nr 16
3. drogi gminne i lokalne.

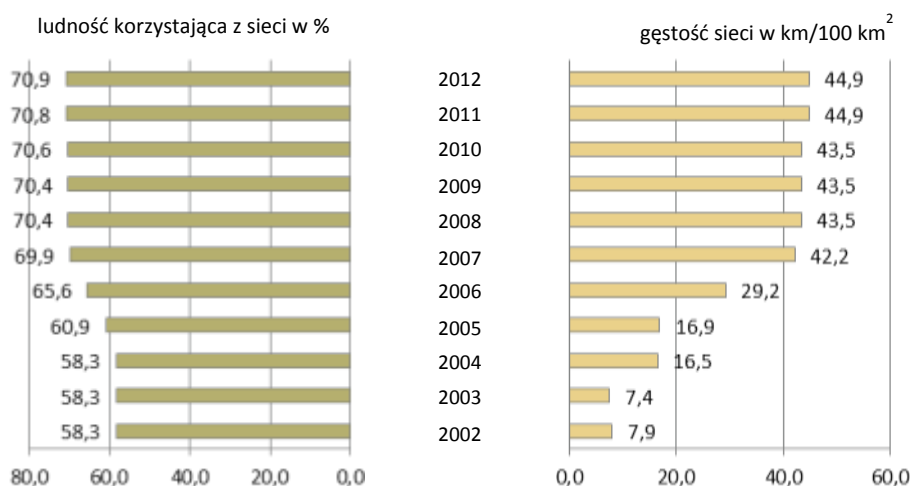
Stan techniczny powyższych dróg wymaga natychmiastowych remontów. Drogi gminne i lokalne w większości nie są utwardzone. Modernizacji wymagają też węzły i skrzyżowania. Brak jest także parkingów

przydrożnych o odpowiednim standardzie, jak również chodników. Co więcej sieć drogowa gminy nie jest dostosowana do planów rozwoju turystyczno-gospodarczego regionu.⁴¹

Przez teren gminy Świątajno nie przebiega żadna czynna **linia kolejowa**. Ważne pod względem inwestycyjnym mogą być tereny byłych szlaków kolejowych. Przez teren gminy przebiega szlak byłej kolei wąskotorowej Olecko – Świątajno o długości około 8 km i szlak byłej kolei Olecko – Krukłanki o długości około 10 km.⁴²

Infrastruktura komunalna

Wodociąg jest najlepiej rozwiniętą siecią infrastruktury technicznej w gminie Świątajno. Łączna długość rozdzielczej sieci wodociągowej przebiegającej przez teren gminy w 2012 r. wynosiła 96,5 km, a jej gęstość kształtowała się na poziomie 44,9 km/100 km² (w województwie – 62,1 km/100 km²) (Rys. 24).

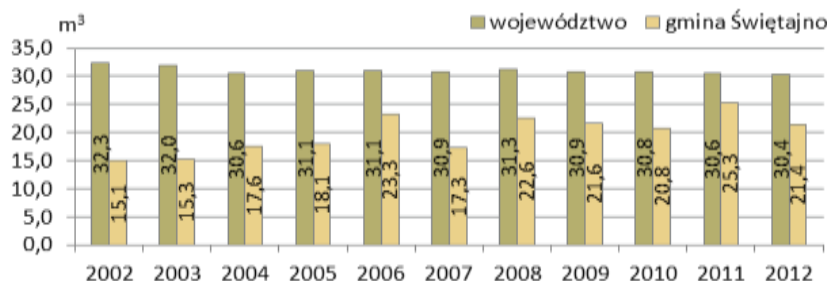

Rys. 24. Sieć wodociągowa rozdzielcza w gminie Świątajno w latach 2002-2012 (stan w dniu 31.12.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z sieci wodociągowej w 2012 r. korzystało 2833 mieszkańców gminy, co stanowiło 70,9% ogółu ludności (w województwie – 89,3%). W porównaniu do 2002 r. odnotowano prawie sześciokrotny wzrost długości sieci wodociągowej (w województwie o 51,5%), udziału ludności posiadającej dostęp do sieci wodociągowej o 12,6 p.p. (w województwie o 2,9 p.p.) oraz wzrost gęstości sieci o 37,0 km/100 km² (w województwie o 21,2 km/100 km²) (Rys. 24).

Coraz większe zagęszczenie sieci wodociągowej oraz wzrost odsetka ludności z niej korzystającej spowodowały wzrost zużycia wody przez gospodarstwa domowe w przeliczeniu na mieszkańca. W 2002 r. mieszkaniec gminy zużywał średnio 15,1 m³, a w 2012 r. 21,4 m³ (w województwie odpowiednio 32,3 i 30,4) (Rys. 25).

Rys. 25. Zużycie wody z wodociągów w ciągu roku na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych w gminie Świątajno w latach 2002-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁴¹Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Świątajno na lata 2008-2013....., s. 16-17.

⁴²Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Świątajno na lata 2008-2013....., s. 17.

Poziom **skanalizowania** gminy w 2012 r., w przeciwieństwie do poziomu zwodociągowania, był bardzo niski. Problemem gmin jest bowiem brak środków finansowych na modernizację sieci kanalizacyjnych. Łączna długość sieci kanalizacyjnej na koniec 2012 r. wynosiła 28,3 km, co w przeliczeniu na 100 km² powierzchni dało 13,2 km sieci kanalizacyjnej (w województwie – 24,3 km). Z sieci kanalizacyjnej w 2012 r. w gminie korzystało 1919 osób i było to 48,0% ogółu mieszkańców (w województwie – 67,7%). Podobnie, jak w przypadku sieci wodociągowej, w analizowanych latach zanotowano wzrost długości sieci kanalizacyjnej (o 117,7%; w województwie – 99,2%), jej gęstości (o 7,2 km/100 km²; w województwie o 12,1 km/100km²) oraz udziału ludności posiadającej dostęp do tej sieci (o 6,8 p.p.; w województwie o 4,7 p.p.) (Rys. 26).

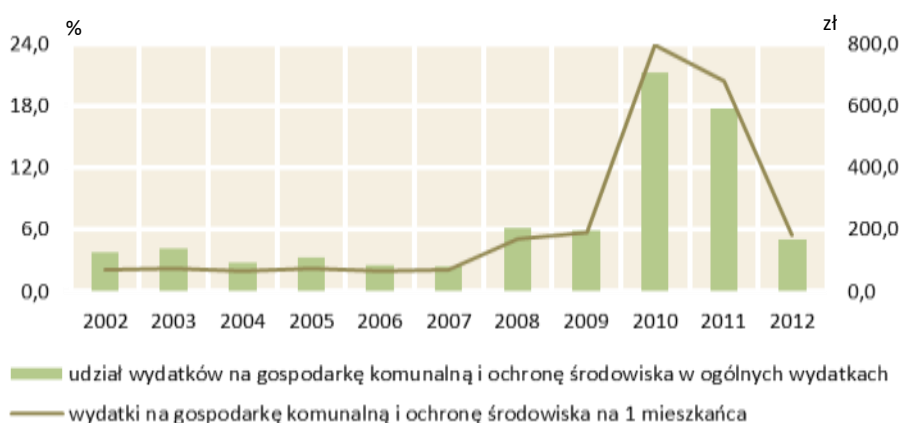

Rys. 26. Sieć kanalizacyjna rozdzielcza w gminie Świątajno w latach 2002-2012 (stan w dniu 31.12.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Kolejnym elementem infrastruktury technicznej ważnym dla rozwoju regionów jest **sieć gazowa**. Niestety przez teren gminy Świątajno nie przebiega rozdzielcza sieć gazowa.

Z budżetu gminy w 2012 r. 4,9% środków przeznaczono na zadania związane z gospodarką komunalną i ochroną środowiska (w województwie – 6,7%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca dało to 180,2 zł (w województwie – 170,9 zł) (Rys. 27).

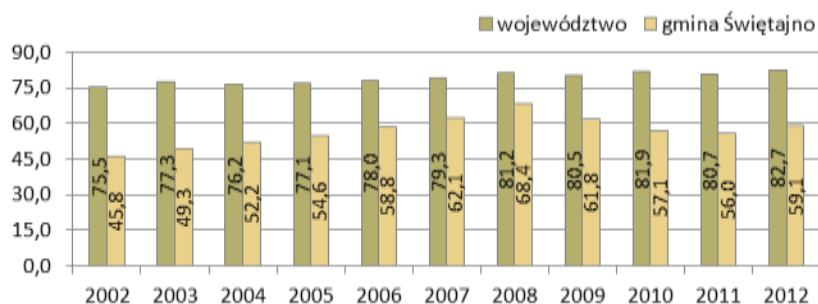
Rys. 27. Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska z budżetu gminy Świątajno w latach 2002-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.4.2. Podmioty gospodarcze

Rozwój gospodarczy gminy Świątajno tkwi przede wszystkim w potencjale środowiska naturalnego oraz kapitale ludzkim jaki posiada. Gospodarka gminy nie ma bowiem charakteru przemysłowego. Głównymi gałęziami przemysłu gminy, jak i całego powiatu oleckiego są: przemysł drzewny, przetwórstwo rolno-spożywcze, usługi budowlane i motoryzacyjne. Lokalizacja gminy w jednym z najczystszych ekologicznie regionów Polski, wśród licznych jezior i lasów, stanowi z kolei podstawowy atut na rzecz rozwoju funkcji rolniczych i turystycznych. Unikalne walory przyrodnicze nie powinny jednak kolidować także z rozwojem działalności o charakterze produkcyjnym oraz z szeroko rozumianymi usługami rynkowymi.

Na obszarze gminy 31.12.2012 r. w rejestrze REGON⁴³ zarejestrowanych było 236 podmiotów gospodarki narodowej⁴⁴, tj. o 26,2% więcej niż w 2002 r. Średnio na 1000 mieszkańców przypadało na tym terenie 59 podmiotów, podczas gdy w województwie – 83 (Rys. 28). Można więc stwierdzić, że gmina na tle województwa jest obszarami słabo rozwiniętymi pod względem rozwoju przedsiębiorczości.

Rys. 28. Podmioty gospodarki narodowej na 1 000 ludności w gminie Świątajno w latach 2002-2012 (stan w dniu 31.12.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rozpatrując podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON według wybranych form prawnych wzięto pod uwagę 3 najważniejsze grupy. W 2012 r. w strukturze podmiotów gospodarczych funkcjonujących na tym terenie najliczniejszą grupę stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą⁴⁵, które stanowiły 78,4% (w województwie – 72,1%), w następnej kolejności znalazły się spółki handlowe⁴⁶ – 3,8% (w województwie – 5,7%) oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne⁴⁷ – 5,5% (w województwie – 3,7%).

W przeliczeniu na 1000 ludności przypadało odpowiednio: 46 osób fizycznych (w województwie – 60), 2 spółki handlowe (w województwie – 5) oraz 3 stowarzyszenia i organizacje społeczne (identycznie jak w województwie) (Rys. 29, Rys. 30). Pozytywnym zjawiskiem, z punktu widzenia rozwoju gospodarczego danego regionu jest duży udział spółek handlowych, które posiadają formę organizacyjno-prawną najbardziej

⁴³Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej, zwany rejestrem REGON, jest rejestrem administracyjnym prowadzonym przez Prezesa GUS. Zasady prowadzenia rejestru określają przepisy ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. Nr 88, poz. 439 z późn. zm.) oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. (Dz. U. Nr 69, poz. 763 z późn. zm.) w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji rejestru podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi rejestry i systemy informatyczne administracji publicznej.

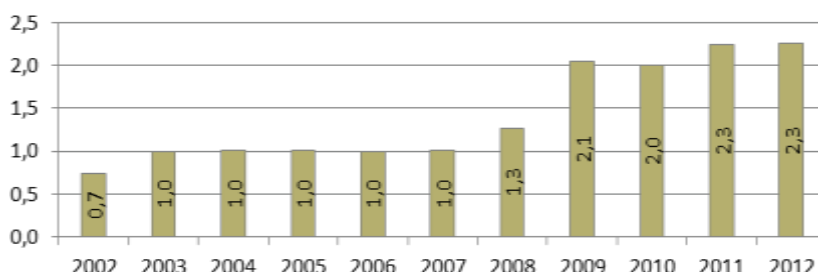
⁴⁴Dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON obejmują osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zaklasyfikowane do poszczególnych sekcji PKD 2007 według przeważającego rodzaju działalności.

⁴⁵Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą w rejestrze REGON jest to osoba fizyczna będąca przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. 2004 Nr 173 poz. 1807) i inna osoba fizyczna prowadząca działalność na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku oraz osoba fizyczna prowadząca indywidualne gospodarstwo rolne.

⁴⁶Spółka handlowa to spółka, której utworzenie, organizację, funkcjonowanie, rozwiązywanie, łączenie, podział, przekształcenie reguluje Kodeks spółek handlowych. Spółki handlowe dzielą się na osobowe (jawne, partnerskie, komandytowe, komandytowo-akcyjne) i kapitałowe (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością). Mają one obowiązek uzyskania wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego.

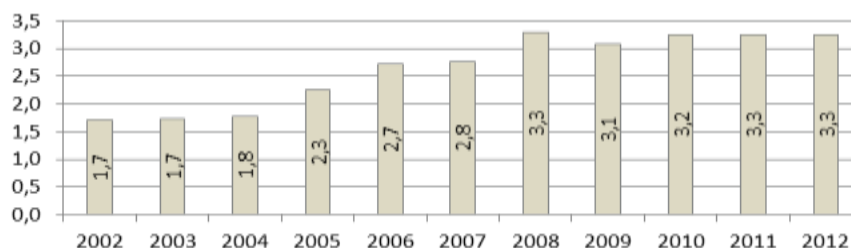
⁴⁷Stowarzyszenia i organizacje społeczne – do grupy tej należą: stowarzyszenia, partie polityczne, związki zawodowe, organizacje pracodawców, samorząd gospodarczy i zawodowy oraz wspólnoty mieszkaniowe.

dostosowaną do prowadzenia działalności na większą skalę, a wskaźnik nasycenia tymi spółkami na 1000 mieszkańców odzwierciedla poziom stabilności gospodarczej danego ośrodka. Na analizowanym terenie wartość tego wskaźnika jest niestety niższa niż przeciętnie w województwie, co ponownie wskazuje, że rozwój gospodarczy tego obszaru jest słabszy niż przeciętnie w regionie. Należy tutaj również zwrócić uwagę na większy niż przeciętnie w województwie udział fundacji oraz stowarzyszeń i organizacji społecznych. Podmioty te stanowią bowiem jeden z mierników aktywności społecznej ludności danego regionu.

Rys. 29. Spółki handlowe na 1 000 ludności w gminie Świętajno w latach 2002-2012 (stan w dniu 31.12.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

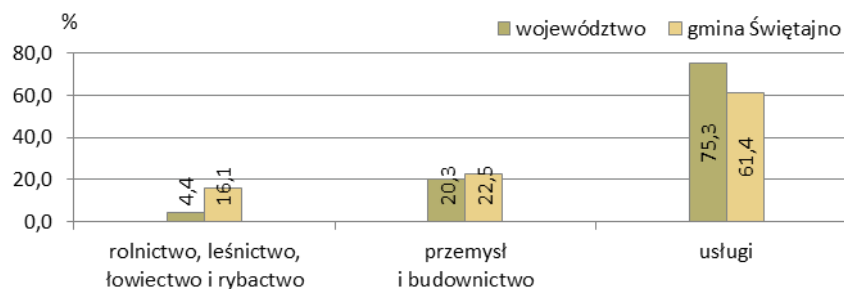
Rys. 30. Fundacje i stowarzyszenia oraz organizacje społeczne na 1 000 ludności w gminie Świętajno w latach 2002-2012 (stan w dn. 31.12.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Kolejnym podziałem podmiotów gospodarki narodowej istotnym z punktu znaczenia rozwoju gospodarczego danego regionu jest również ich struktura według rodzajów działalności. Analiza tej struktury jest ważna, ponieważ rodzaj prowadzonej działalności wyznacza zapotrzebowanie na pracowników o określonych kwalifikacjach, a także określa stopień dywersyfikacji gospodarki. Gospodarka o zróżnicowanej i zharmonizowanej strukturze jest bowiem bardziej odporna na wahania koniunkturalne i ma większą zdolność adaptacyjną.⁴⁸

W 2012 r. na terenie gminy najwięcej jednostek prowadziło działalność w sektorze usługowym, tj. 145, co stanowiło 61,4% (w województwie – 75,3%) wszystkich zarejestrowanych podmiotów na tym terenie. Co piąty podmiot zarejestrowany w rejestrze REGON, podobnie jak w województwie, zajmował się działalnością przemysłową i budownictwem. Z kolei działalność rolniczą prowadziło 16,1% ogółu podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na tym terenie (w województwie – 4,4%) (Rys. 31).

⁴⁸Kołodziejczyk D. 2004. Kierunki rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. W: Polska przestrzeń wiejska: procesy i perspektywy. Red. Bański J. Studia Obszarów Wiejskich, t. VI. Wyd. PTG PAN, Warszawa, s. 44.

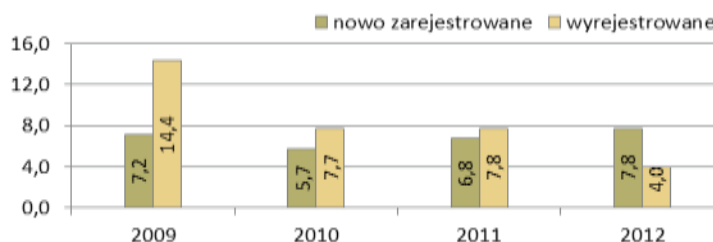
Rys. 31. Podmioty gospodarki narodowej według rodzajów działalności w gminie Świętajno (stan w dniu 31.12.2012 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2012 r. w porównaniu do 2002 r., na obszarze objętym diagnozą, nastąpił spadek udziału podmiotów zajmujących się działalnością rolniczą i przemysłową oraz budownictwem a wzrost udziału podmiotów prowadzących działalność usługową.

Zjawiskiem bardzo korzystnym z punktu widzenia rozwoju gospodarki danego obszaru jest obserwowane co roku wpisywanie się nowych podmiotów do rejestru REGON. Wymiar tego zjawiska na terenie gminy jest bardzo mały. W 2012 r. na tym terenie do rejestru REGON wpisano 31 nowych podmiotów, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dało 8 podmiotów (identycznie jak w województwie). Biorąc pod uwagę rozkład tych podmiotów według rodzajów działalności w 2012 r. wśród nowo zarejestrowanych podmiotów – 23 zajmowały się działalnością usługową, 7 przemysłem i budownictwem, a 1 rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem.

Tak jak co roku do rejestru wpisują się kolejne podmioty, tak i co roku z rejestru wyrejestrowywane są kolejne jednostki. W 2012 r. z rejestru REGON wyrejestrowano w gminie 16 jednostek. Na 1000 ludności dało to 4 jednostki (w województwie – 6). Należy tutaj jednak zauważyć, że od 2002 r. na omawianym terenie więcej podmiotów wyrejestrowano (134) niż wpisano (109) do rejestru REGON (Rys. 32).

Rys. 32. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane i wyrejestrowane na 1 000 ludności w gminie Świętajno w latach 2009-2012 (stan w dniu 31.12.)

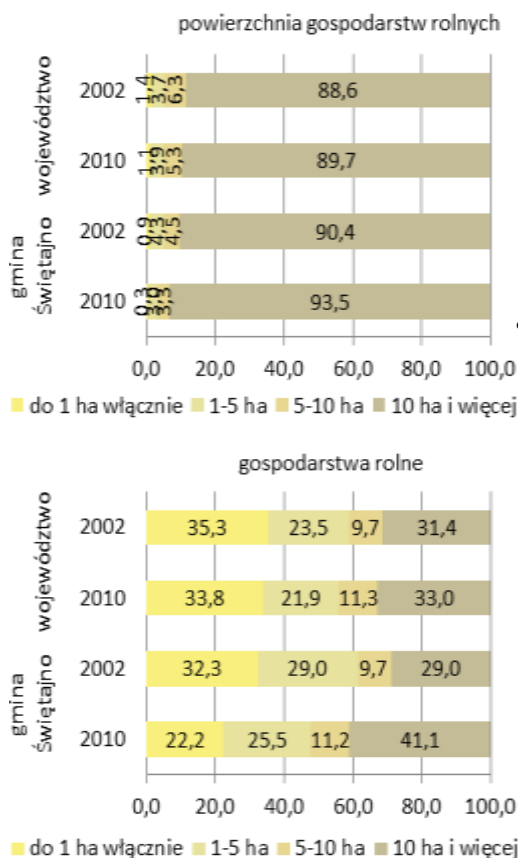
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.4.3. Sektor rolniczy

Dominującą dziedziną mieszkańców gminy Świętajno, jak i całego powiatu oleckiego, jest działalność rolnicza. Społeczne znaczenie rolnictwa było zawsze duże, nie tylko ze względu na miejsce pracy, ale również jego rolę w przestrzeni wiejskiej i jego silne oddziaływanie na rodzaj aktywności gospodarczej, styl życia, tradycję i kulturę mieszkańców danego regionu. Jednak znaczenie rolnictwa w rozwoju gospodarczym kraju, a tym samym obszaru objętego diagnozą, staje się coraz mniejsze. Postępujący proces dezagraryzacji wsi, czyli zmniejszania udziału rolnictwa w angażowaniu ludzkiej pracy i dostarczaniu dochodów jako źródła utrzymania ludności⁴⁹,

⁴⁹Kłodziński M. 2010. *Główne funkcje polskich obszarów wiejskich z uwzględnieniem dezagraryzacji wsi i pozarolniczej działalności gospodarczej*. W: *Rozwój obszarów wiejskich w Polsce*. Red. Kłos B., Stankiewicz D. Studia Biura Analiz Sejmowych, Nr 4 (24) 2010. Wyd. Kancelaria Sejmu, Warszawa, s. 9.

wskazuje, że spadek znaczenia rolnictwa będzie procesem trwałym⁵⁰. W związku, z czym coraz częściej prezentowany jest pogląd, że poza zabezpieczeniem surowców żywnościowych integralnym elementem strategii rozwoju rolnictwa jest jego wielofunkcyjny charakter. Taki punkt widzenia będzie sprzyjał włączaniu rolnictwa w działania na rzecz ochrony środowiska, co znacząco zwiększy możliwości aktywizacji wiejskich społeczności lokalnych, a także przyczyni się do dywersyfikacji źródeł dochodu. Wśród tych funkcji do ważniejszych należy: zarządzanie zasobami ziemi, utrzymanie bioróżnorodności, kształtowanie warunków sprzyjających bytowaniu dziko żyjących zwierząt i roślin, zarządzanie zasobami wodnymi, wytwarzanie energii wiatrowej i wodnej, zapobieganie powodziom, utrzymanie spójności i żywotności obszarów wiejskich, a także podtrzymanie tradycji kulturowych.⁵¹

Rys. 33. Struktura gospodarstw rolnych* w gminie Świętajno w 2002 i 2010 r. (dane PSR 2002 i PSR 2010)

*Według siedziby gospodarstwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

41% gospodarstw rolnych na tym terenie miało powierzchnię powyżej 10 ha, a zajmowały 93,5% powierzchni gospodarstw rolnych gminy (Rys. 33).

Pomimo spadku na analizowanym obszarze zatrudnienie w rolnictwie, to sektor ten nadal pozostaje jedną z podstawowych sfer aktywności gospodarczej mieszkańców Warmii i Mazur i jest kanałem, przez który dociera główny strumień wsparcia publicznego dla wsi. W związku z tym podkreśla się, że dynamiczny rozwój rolnictwa w analizowanym regionie może mu zapewnić przewagę konkurencyjną nad pozostałym województwami Polski środkowej i zachodniej. Jako atut mogą być bowiem wykorzystane naturalne walory przyrodnicze Warmii i Mazur.⁵² Alternatywnym źródłem dochodów może stać się produkcja żywności metodami ekologicznymi na większą skalę, czy też produkcja surowców stosowanych w energetyce.

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego (statystyka nie dysponuje danymi z bieżącej sprawozdawczości na tak niskim poziomie agregacji jakim jest gmina) na terenie gminy w 2010 r. było 428 gospodarstw rolnych⁵³ (0,6% ogółu gospodarstw w województwie warmińsko-mazurskim), spośród których 97,0% prowadziło działalność rolniczą. Łączna powierzchnia gospodarstw rolnych wynosiła 11530,6 ha (0,9% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych w województwie).

W strukturze obszarowej gospodarstw rolnych przeważały gospodarstwa małe (do 5 ha), które stanowiły 47,7% wszystkich gospodarstw i zajmowały 3,3% ogółu powierzchni gospodarstw rolnych analizowanego obszaru. Natomiast ponad

⁵⁰Wilkin J. 2011. *Dotychczasowe i przewidywane tendencje rozwoju obszarów wiejskich w Polsce*. W: *Potencjał obszarów wiejskich szansą rozwoju*. Forum Debaty Publicznej. Spotkanie pierwsze: *Warunki życia na wsi*. Wyd. Kancelaria Prezydenta RP. Warszawa 2 marzec 2011 r., s. 20.

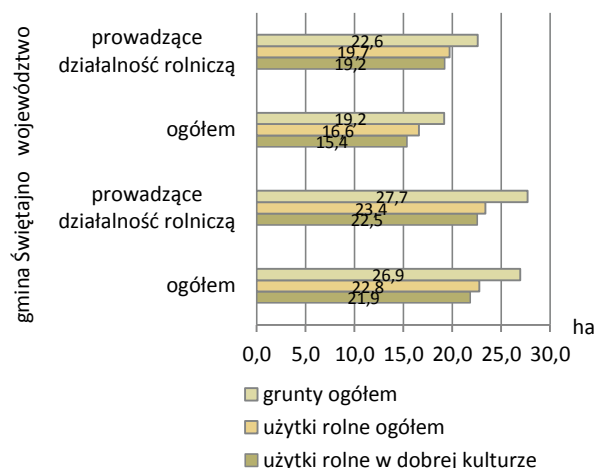
⁵¹Brodziński Z. 2012. *Bilans szans i zagrożeń rozwoju* ..., s. 109.

⁵²Wilkin J. 2008. *Obszary wiejskie w warunkach dynamizacji zmian strukturalnych*. Ekspertyza na zamówienie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Wyd. MRR, Warszawa, s. 608.

⁵³**Gospodarstwo rolne** oznacza grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Rozpatrując przeciętną powierzchnię gospodarstwa rolnego i użytków rolnych w gminie zanotowano, że średnia:

- powierzchnia jednego gospodarstwa rolnego wynosiła 26,9 ha (w województwie – 19,2 ha),
- powierzchnia jednego gospodarstwa rolnego prowadzącego działalność rolniczą wynosiła 27,7 ha (w województwie – 22,6 ha),
- powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach rolnych wynosiła 22,8 ha – (w województwie – 16,6 ha),
- powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących działalność rolniczą wynosiła – 23,4 ha (w województwie – 19,7 ha),
- powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze w gospodarstwach rolnych wynosiła – 21,9 ha (w województwie – 15,4 ha),
- powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze w gospodarstwach rolnych prowadzących działalność rolniczą wynosiła – 22,5 ha (w województwie – 19,2 ha) (Rys. 34)

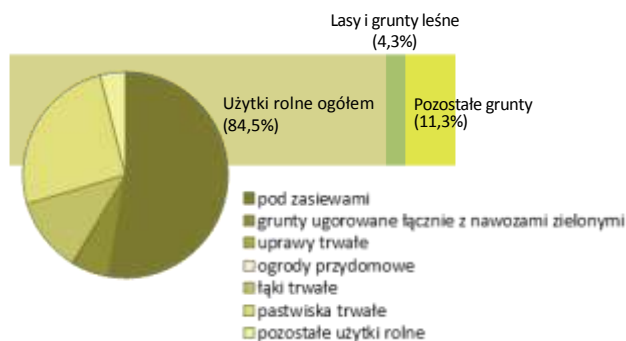
Rys. 34. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego* w gminie Świętajno w 2010 r. (PSR 2010)

*Według siedziby gospodarstwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Należy więc zauważyć, że gospodarstwa rolne funkcjonujące w gminie Świętajno były większe niż w województwie.

Powierzchnia użytków rolnych utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej (wymagania w zakresie dobrej kultury rolnej przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska określone są w zasadzie wzajemnej zgodności) w regionie w 2010 r. wynosiła 9353,2 ha, co stanowiło 96,0% powierzchni użytków rolnych ogółem. W strukturze użytków rolnych w gospodarstwach rolników największy udział miały grunty pod zasiewami 54,8%. Kolejne miejsca zajęły odpowiednio: pastwiska trwałe – 26,6%, łąki trwałe – 12,3%, grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi – 6,0%, ogrody przydomowe – 0,2%, uprawy trwałe – 0,1% (Rys. 35).

Rys. 35. Struktura użytków rolnych w gospodarstwach rolnych* w gminie Świętajno w 2010 r. (PSR 2010)

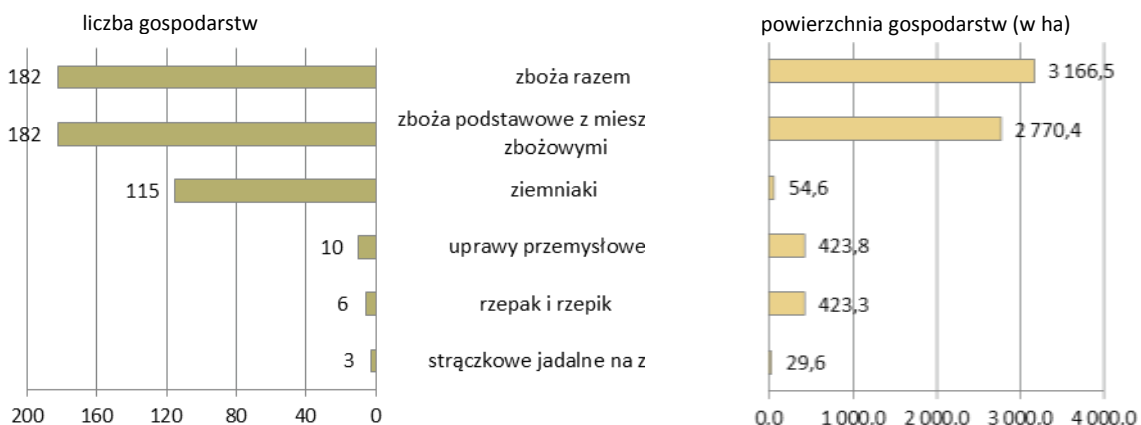
* Według siedziby gospodarstwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wszystkie użytki rolne gminy zaliczone są do terenów o niekorzystnych warunkach gospodarowania (określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 czerwca 2004 r., Dz. U. Nr 73 i Nr 158, z późn. zm.).

W strukturze zasiewów w gminie Świętajno największą powierzchnię zajmowały zboża – 3166,5 ha (61,7% ogólnej powierzchni zasiewów w gminie). Ich uprawą zajmowały się 182 gospodarstwa rolne, a przeciętna powierzchnia zasiewów zbóż na jedno gospodarstwo zajmujące się ich uprawą wynosiła 17,4 ha. Spośród innych gatunków roślin największe powierzchnie zajmowały:

- rzepak i rzepik – 423,3 ha – ich uprawą zajmowało się 6 gospodarstw rolnych, a przeciętna powierzchnia ich zasiewów w jednym gospodarstwie rolnym zajmującym się ich uprawą wynosił 70,5 ha;
- ziemniaki – 54,6 ha; 115 gospodarstw rolnych, przeciętna powierzchnia – 0,5 ha;
- rośliny strączkowe jadalne na ziarno – 29,6 ha; 3 gospodarstwa rolne; przeciętna powierzchnia – 9,9 ha (Rys. 36).

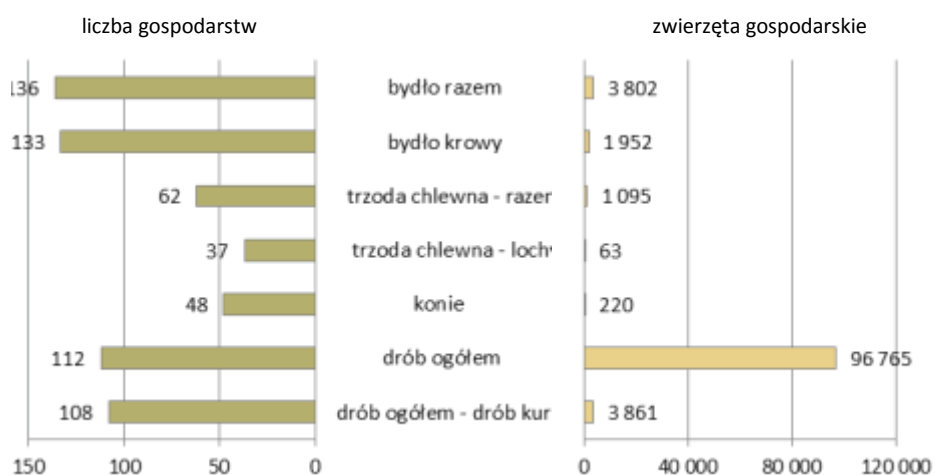
Rys. 36. Zasiwy w gospodarstwach rolnych* w gminie Świątajno w 2010 r. (PSR 2010)

* Według siedziby gospodarstwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Duży udział powierzchni użytków zielonych w gospodarstwach rolnych przekłada się na produkcję zwierzęcą. Jak wynika z danych Powszechnego Spisu Rolnego w 2010 r. rolnicy z gminy Świątajno posiadali łącznie 3802 szt. bydła, w tym 1952 szt. krów. Bydło posiadało 136 gospodarstw rolnych, a krowy 133. Pogłowie pozostałych gatunków wynosiło odpowiednio:

- trzoda chlewna – 1095 szt. w 62 gospodarstwach rolnych,
- drób ogółem – 96765 ha w 112 gospodarstwach rolnych,
- drób kurzy – 3861 szt. w 108 gospodarstwach rolnych,
- konie – 220 szt. w 48 gospodarstwach rolnych (Rys. 37).

Rys. 37. Zwierzęta gospodarskie w gospodarstwach rolnych* w gminie Świątajno w 2010 r. (PSR 2010)

* Według siedziby gospodarstwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Średnio na analizowanym terenie obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w 2010 r. wyniosła 40,6 szt., trzody chlewnej – 11,7 szt., drobiu – 1034,6 szt., koni – 2,4 ha.

3.4.4. Turystyka

Położenie gminy Świątajno peryferyjnie w stosunku do dużych ośrodków miejskich na terenach o unikatowych walorach przyrodniczych, determinuje w dużym stopniu dotychczasowe oraz przyszłe kierunki rozwoju tego obszaru, stanowiąc jednocześnie wyjątkową szansę oparcia lokalnej gospodarki o branżę turystyczną notującą w ostatnim okresie jedno z najwyższych wskaźniki rozwoju. Także w *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa do 2020 r.*⁵⁴ turystyka traktowana jest jako wiodąca dziedzina i stanowi jeden z ośmiu głównych celów strategicznych rozwoju całego regionu. Podkreśla się, że ów rozwój będzie zachodził przy poszanowaniu wymagań środowiska przyrodniczego. Planuje się w tym celu podjęcie działań prowadzących do: opracowania koncepcji produktów turystycznych, wspierania rozwoju odpowiedniej infrastruktury turystycznej, poprawy jakości oferty turystycznej, współpracy na rzecz rozwoju turystyki oraz poprawy systemu informacji i promocji. Podjęcie wszelkich starań na rzecz rozwoju turystyki oraz promocji regionu na skalę ogólnopolską i europejską jest szczególnie uzasadnione ze społeczno-ekonomicznego punktu widzenia. Turystyka już w chwili obecnej odgrywa tu bowiem istotną rolę jako źródło dochodów społeczności lokalnej oraz czynnik pobudzający rozwój małej przedsiębiorczości. Turystyka przenika więc całą gospodarkę, a jej wkład w rozwój ekonomiczno-społeczny jest nieoceniony. Każda złotówka zarobiona przez przemysł turystyczny generuje kolejne złotówki w innych sektorach.

Na terenie obszaru objętego diagnozą, jak i całego województwa, istnieje możliwość rozwoju wielu typów turystyki, w tym: turystyki rekreacyjnej (wypoczynkowej), aktywnej i specjalistycznej, miejskiej i kulturowej, turystyki na obszarach wiejskich, zdrowotnej, biznesowej oraz w celach zakupów. Głównym elementem oferty turystycznej regionu jest wypoczynek nad jeziorami i turystyka wodna. Podstawowymi produktami są także turystyka piesza, wypoczynek w obszarach przyrodniczych, turystyka rowerowa, miejska i kulturowa, agroturystyka, wellness i spa oraz konferencje i kongresy.⁵⁵

Rozwój każdej ze wskazanych powyżej form turystyki wymaga inwestycji w infrastrukturę turystyczną, obejmującą zarówno bazę noclegową zbiorowego zakwaterowania, jak i dostępne dla turystów pokoje gościnne i kwatery agroturystyczne, a także punkty gastronomiczne, biura obsługi i informacji turystycznej, szlaki turystyczne, kolejki, mola, pomosty, przystanie, wypożyczalnie sprzętu wodnego i sportowego, boiska i obiekty sportowe, urządzone kąpieliska itp. Podejmując działania inwestycyjne w tym zakresie konieczna jest analiza potencjalnych wymagań turystów, do których skierowana będzie oferta. Charakterystyka potencjalnych klientów powinna być podstawą do określenia rodzaju, standardu i lokalizacji nowych obiektów noclegowych oraz tworzenia dodatkowej oferty kulturalno-rozrywkowej.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2012 r. baza noclegowa zbiorowego zakwaterowania⁵⁶ gminy Świątajno składała się z zaledwie jednego obiektu (w 2002 r. na terenie gminy znajdowały się 3 takie jednostki), dysponującego 48 miejscami noclegowymi (ponad dwukrotny spadek w stosunku do 2002 r.). W 2012 r. w obiekcie tym udzielono 1371 noclegów dla 541 turystów.

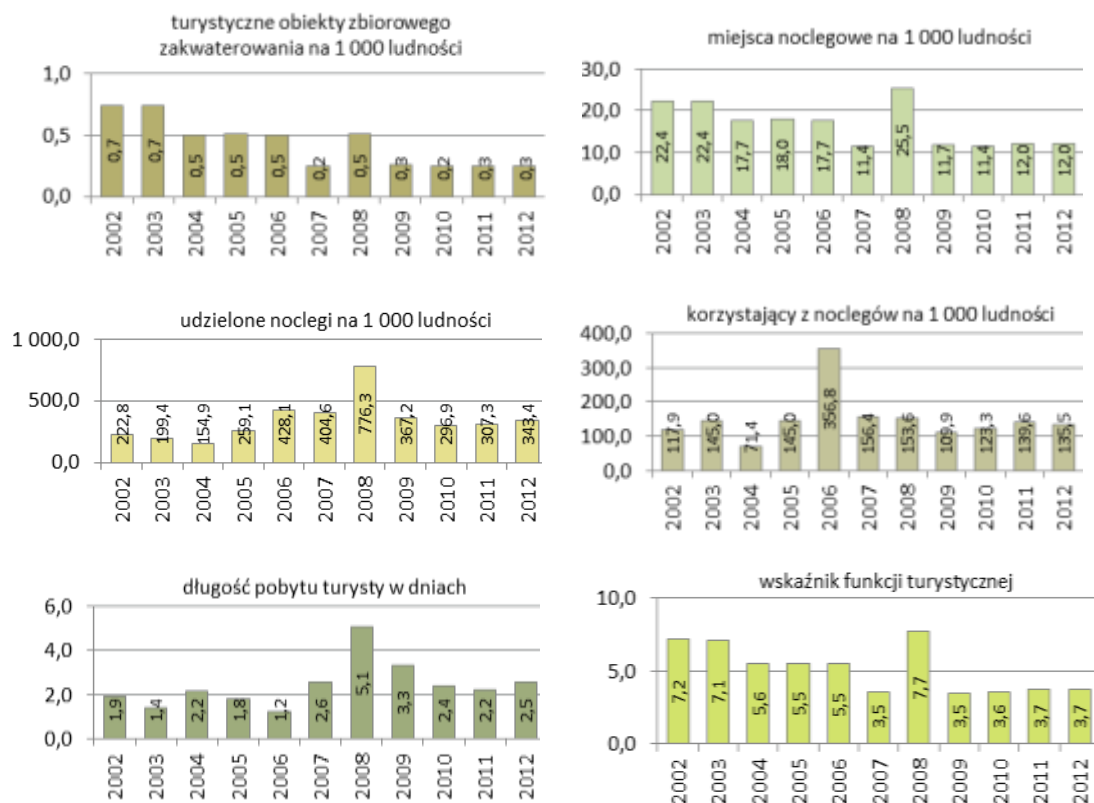
Ważną informacją dotyczącą ruchu turystycznego jest wskaźnik średniej długości pobytu turysty na danym terenie poprzez porównanie liczby osób korzystających z noclegów oraz liczby udzielonych noclegów. Średnia długość pobytu (liczba noclegów) w 2012 r. w gminie wynosiła – 2,5 dnia (w województwie – 2,6 dnia).

Dla oceny poziomu rozwoju turystycznego danego obszaru można zastosować również wskaźnik funkcji turystycznej regionu. Wskaźnik funkcji turystycznej będący miernikiem zagospodarowania turystycznego wyraża liczbę turystycznych miejsc noclegowych przypadających na 100 mieszkańców na danym obszarze. Wartość wskaźnika dla gminy Świątajno w 2012 r. kształtowała się na poziomie 3,7 (w województwie – 8,0) (Rys. 38).

⁵⁴ *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa do 2020 r.* stanowiąca załącznik do Uchwały nr XXXIV/474/05 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 31 sierpnia 2005 r. Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn, s. 37.

⁵⁵ *Strategia rozwoju turystyki województwa warmińsko-mazurskiego* przyjęta Uchwałą nr XLIII/831/10 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 września 2010 r. Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn, s. 82.

⁵⁶ **Baza noclegowa turystyki** dotyczy turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania, tj. obejmuje obiekty hotelowe i pozostałe obiekty; nie obejmuje pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych. Do obiektów hotelowych zaliczamy hotele, motele, pensjonaty i inne obiekty hotelowe (np. zajazdy, gościńce). Pozostałe obiekty obejmują: domy wycieczkowe, schroniska, schroniska młodzieżowe, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domy pracy twórczej, zespoły domków turystycznych, kempingi, pola biwakowe, hostele, zakłady uzdrowiskowe i pozostałe niesklasyfikowane (np. domy studenckie, internaty, ośrodki rekreacyjno sportowe itp.). W informacjach o obiektach i miejscach noclegowych turystyki nie uwzględnia się obiektów i miejsc w obiektach przejściowo nieczynnych z powodu przebudowy, remontu, itp.

Rys. 38. Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania w gminie Świętajno w latach 2002-2012
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na obszarze objętym diagnozą duże znaczenie posiada również agroturystyka. Niestety obecnie nie ma pełnych badań, na podstawie których można określić wielkość i jakość infrastruktury agroturystycznej. Dane dostępne z badań GUS nie obejmują jednostek posiadających mniej niż 10 miejsc noclegowych. Trudności prowadzenia analizy aktywności mieszkańców w sferze turystyki wiejskiej wynikają z faktu, że wiele osób (indywidualnych gospodarstw rolnych) wynajmuje pokoje turystom, nigdzie tego nie rejestrując. Osoby chętne do skorzystania z takiej formy turystyki mogą coraz łatwiej znaleźć informację o miejscach odpoczynku w Internecie. Analiza źródeł elektronicznych pokazuje, że właściciele obiektów agroturystycznych coraz częściej korzystają z pomocy fachowców w celu promocji prowadzonych obiektów. Widoczna jest poprawa jakości świadczonych usług i wzrost liczby atrakcji towarzyszących pobytowi. Szansą dalszego rozwoju tego typu turystyki jest wsparcie finansowe przedsięwzięć ze środków Unii Europejskiej. Niezbędne jest także wsparcie doradcze i organizacyjne ze strony samorządu lokalnego, a także wzrost samoorganizacji społeczeństwa. Zwiększona aktywność i świadomość możliwości uzyskania wyższej zapłaty za dobrej jakości usługi turystyczne, może przyczynić się do wzrostu zatrudnienia w turystyce, poprawy dochodów właścicieli gospodarstw agroturystycznych, powstawania usług około turystycznych i związanych z obsługą turystów i infrastrukturą.⁵⁷ Warunkiem spełnienia tych oczekiwań wydaje się jednak poprawa jakości i przyrost liczby miejsc wypoczynku dla turystów, promocja, a także przygotowanie szerszej oferty wypoczynku w miesiącach poza sezonem turystycznym.

⁵⁷ Senetra A., Suchta J. 2003. Rolnictwo i turystyka w regionie Warmii i Mazur jako wiodące dziedziny gospodarcze w przeobrażaniu obszarów wiejskich i perspektywy ich rozwoju. W: Współczesne przeobrażenia i przyszłość polskiej wsi. Red. Górz B., Guzik C., Studia Obszarów Wiejskich, tom IV. Wyd. PTG PAN, Warszawa, s. 93-94.

BIBLIOGRAFIA

1. Bank Danych Regionalnych GUS; <http://www.stat.gov.pl/>.
2. Bański J. 2008. *Wiejskie obszary sukcesu gospodarczego*. Studia Obszarów Wiejskich, tom XIV. Wyd. Polskie Towarzystwo Geograficzne, Polska Akademia Nauk, Warszawa.
3. Brodziński Z. 2012. *Bilans szans i zagrożeń rozwoju obszarów wiejskich w woj. warmińsko-mazurskim*. W: *Stan obecny i perspektywy rozwoju obszarów wiejskich w województwie warmińsko-mazurskim do 2020 roku*. Wyd. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn.
4. *Dane Państwowej Komisji Wyborczej*; www.wybory2011.pkw.gov.pl, www.wybory2010.pkw.gov.pl.
5. *Dane Starostwa Powiatowego w Olecku*; <http://www.powiat.olecko.pl/>.
6. Frenkel I. 2005. *Struktura demograficzno-zawodowa ludności wiejskiej w świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego 2002*. W: *Problemy rozwoju wsi i rolnictwa. Uwarunkowania i kierunki przemian społeczno-gospodarczych na obszarach wiejskich*. Wyd. Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2005 r.
7. Gałazka A. 2009. *Zmienność i kontynuacja w zagospodarowaniu infrastrukturalnym obszarów wiejskich w Polsce w latach 1960-1989-2007*. W: *Miejsce obszarów wiejskich w zagospodarowaniu przestrzennym*. Red. T. Komornicki, T. Kulikowski. Studia Obszarów Wiejskich, tom XVIII. Wyd. Polskie Towarzystwo Geograficzne, Polska Akademia Nauk, Warszawa.
8. <http://www.puszczaborecka.pl/>.
9. Informacje Fundacji Zielone Płuca Polski; www.fzpp.pl.
10. Informacje Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Olecku; http://pcpr.powiat.olecko.pl/userfiles/file/teren_powiatu_oleckiego.pdf.
11. Informacje Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska; <http://olsztyn.rdos.gov.pl/>.
12. Informacje Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków; <http://www.wuoz.olsztyn.pl/>.
13. Informacje Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej: <http://zospr.olsztyn.pl/page,220>.
14. Jasiulewicz M. 2002. *Rozwój infrastruktury warunkiem poprawy poziomu życia mieszkańców wsi (na przykładzie województwa zachodniopomorskiego)*. W: *Problemy społeczne wsi*. Red. J. Bański, E. Rydz. Studia Obszarów Wiejskich, tom II. Wyd. Polskie Towarzystwo Geograficzne, Polska Akademia Nauk, Warszawa.
15. Kłodziński M. 2010. *Główne funkcje polskich obszarów wiejskich z uwzględnieniem dezagraryzacji wsi i pozarolniczej działalności gospodarczej*. W: *Rozwój obszarów wiejskich w Polsce*. Red. Kłos B., Stankiewicz D. Studia Biura Analiz Sejmowych, Nr 4 (24) 2010. Wyd. Kancelaria Sejmu, Warszawa.
16. Kołodziejczyk D. 2004. *Kierunki rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich*. W: *Polska przestrzeń wiejska: procesy i perspektywy*. Red. Bański J. Studia Obszarów Wiejskich, t. VI. Wyd. PTG PAN, Warszawa.
17. Kondracki J. 2002. *Geografia regionalna Polski*. Wyd. PWN, Warszawa, 2002 r.
18. *Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Lider w EGO” na lata 2009-2015 zatwierdzona uchwałą nr 3/2012 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia LGD „Lider w EGO”*.
19. Paradowski M. 2007, *Znaczenie odnowy wsi dla rozwoju regionalnego*. Materiały z konferencji „VI Europejski Kongres Odnowy Wsi”, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, 23-26 maja, Kamień Śląski.
20. *Prognoza ludności Polski na lata 2008-2035*. Wyd. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2008 r.
21. *Przewodnik po gminie Świętajno. Mazury Garbate*.
22. Rakowska J., Wojewódzka-Wiewiórska A. 2010. *Zróżnicowanie przestrzenne obszarów wiejskich w Polsce – stan i perspektywy rozwoju w kontekście powiązań funkcjonalnych*. W: *Ekspertyza wykonana na zamówienie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego*, Warszawa.
23. Ratkiewicz O. 2008. *Analiza stanu spójności ekonomicznej i społecznej, przeprowadzona na poziomie obszarów typu NUTS 4 i NUTS 5, lub innym układzie regionalnym*. W: *Ekspertyza dotycząca województwa*

warmińsko-mazurskiego w kontekście strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2008 r.

24. Senetra A., Suchta J. 2003. *Rolnictwo i turystyka w regionie Warmii i Mazur jako wiodące dziedziny gospodarcze w przeobrażaniu obszarów wiejskich i perspektywie ich rozwoju.* W: *Współczesne przeobrażenia i przyszłość polskiej wsi.* Red. Górz B., Guzik C., Studia Obszarów Wiejskich, tom IV. Wyd. PTG PAN, Warszawa.
25. *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Świątajno na lata 2008-2013* opracowana przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej FDRL – Ośrodek Samorządu Lokalnego w Olsztynie. Olsztyn, 2008.
26. *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa do 2020 r.* stanowiąca załącznik do Uchwały nr XXXIV/474/05 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 31 sierpnia 2005 r. Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn.
27. *Strategia rozwoju turystyki województwa warmińsko-mazurskiego* przyjęta Uchwałą nr XLIII/831/10 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 września 2010 r. Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn.
28. www.mojemazury.pl.
29. Wilkin J. 2008. *Obszary wiejskie w warunkach dynamizacji zmian strukturalnych.* Ekspertyza na zamówienie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Wyd. MRR, Warszawa.
30. Wilkin J. 2011. *Dotychczasowe i przewidywane tendencje rozwoju obszarów wiejskich w Polsce.* W: *Potencjał obszarów wiejskich szansą rozwoju.* Forum Debaty Publicznej. Spotkanie pierwsze: *Warunki życia na wsi.* Wyd. Kancelaria Prezydenta RP. Warszawa 2 marzec 2011 r.

4. Analiza uwarunkowań rozwoju z wykorzystaniem metody SWOT

W poniższej macierzy SWOT zebrano najbardziej wyraziste zagadnienia wynikające z przeprowadzonych w dn. 5.06.2014 r. konsultacji z mieszkańcami gminy Świątajno. Zgodnie z metodyką analizy SWOT w macierzy ujmują się zdarzenia i zjawiska o wyraźnym „zabarwieniu”, czyli silne i słabe strony lokalnego środowiska oraz szanse i zagrożenia o dużym prawdopodobieństwie wystąpienia i sile oddziaływania. Pomijają się natomiast zjawiska „niewyraźne”, w umiarkowany sposób mające wpływ na rozwój gminy.

Analizę SWOT sporządzono dla 3 głównych obszarów strategicznych, do których zaliczono²¹:

- **lokalną gospodarkę, w tym takie ważne jej elementy, jak turystykę i rolnictwo,**
- **aktywność mieszkańców w sferze gospodarczej i społecznej,**
- **jakość życia związaną ze stanem wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną.**

Analiza SWOT dla I obszaru strategicznego:

Lokalna gospodarka, w tym turystyka i rolnictwo

Silne strony	Słabe strony
– naturalny krajobraz, typowy dla Mazur, czyste lasy i wody, unikalna flora i fauna, – brak uciążliwego przemysłu na terenie gminy, – funkcjonujące na terenie gminy organizacje, wspierające rozwój społeczno-gospodarczy gminy, w tym szczególnie rozwój turystyki, – dobrze rozwinięte rolnictwo, gospodarstwa rodzinne, – każda miejscowość w gminie posiada swoją udokumentowaną historię, ściśle związanych z kulturą regionu	– mała dostępność komunikacyjna – niezadowalający stan kluczowych szlaków komunikacyjnych szczególnie ważnych dla rozwoju turystyki, – brak zorganizowanej, długookresowej współpracy między podmiotami turystycznymi, – niezadowalający stan infrastruktury turystycznej (brak terenów rekreacyjnych, niewystarczająca ilość łatwo dostępnych i wyraźnie oznakowanych szlaków, niewystarczająca jakość bazy noclegowej), – klimat i jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej niesprzyjające wysokim plonom upraw
Szanse	Zagrożenia
– marka Mazur jako regionu turystycznego i związane z tym wzrastające zapotrzebowanie na turystykę aktywną, – możliwość uzyskania wsparcia na inwestycje gminne oraz uzyskania dofinansowania projektów m.in. związanych z obsługą ruchu turystycznego, – nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami – wspólna promocja i organizacja wydarzeń kulturalnych oraz sportowych, – pojawienie się zewnętrznych inwestorów w związku z rozwojem rynku usług turystycznych.	– brak środków finansowych na realizację projektów inwestycyjnych i promocyjnych, – brak alternatywnych (poza unijnych) źródeł finansowania projektów turystycznych, – konkurencja ze strony innych gmin składających wnioski, mających korzystniejsze walory sprzyjające rozwojowi turystyki, – brak współpracy między samorządami lokalnymi okolicznych gmin (brak wspólnych inicjatyw promocyjnych, ofert imprez turystycznych itp.).

²¹ Poszczególne obszary odpowiadają przyjętym celom strategicznym i tak:

Obszar I: **Lokalna gospodarka, w tym turystyka i rolnictwo** – koresponduje z celem 1: *Wspieranie i promocja lokalnej gospodarki*;

Obszar II: **Aktywność mieszkańców w sferze gospodarczej i społecznej** jest związany z realizacją celu 2 strategii:

Wypromowanie wśród mieszkańców idei społecznej i gospodarczej odpowiedzialności za rozwój;

Obszar III: **Jakość życia mieszkańców** odpowiada realizacji celu 3. *Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej* – związanego z troską o jakość życia mieszkańców gminy.

Analiza SWOT dla II obszaru strategicznego:

Aktywność mieszkańców w sferze gospodarczej i społecznej

Silne strony	Słabe strony
– relatywnie duża w odniesieniu do liczby ludności i gęstości zaludnienia liczba funkcjonujących organizacji pozarządowych, – obecność na terenie gminy zorganizowanych grup mieszkańców podjętych inicjatyw stymulujących lokalne społeczności do większej aktywności, – opracowane i wdrażane na obszarze gminy inne dokumenty strategiczne o zasięgu subregionalnym.	– notowane od kilku lat niekorzystne zjawiska ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji, – odpływ siły roboczej poza teren gminy, co skutkuje bardzo niskim wskaźnikiem koncentracji zatrudnienia, – co czwarty mieszkaniec gminy korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej, – ograniczone możliwości inwestycyjne (dla ewentualnych dużych inwestycji - tereny, kapitał), – względnie niski stopień powszechności nauczania wyrażony współczynnikiem skolaryzacji - znacząco niższym niż średnio w województwie i względnie niski poziom wykształcenia mieszkańców gminy.
Szanse	Zagrożenia
– wzrastające zainteresowanie społeczne problemami ochrony środowiska naturalnego, – nawiązanie różnych form współpracy na rzecz realizacji projektów i planów o skali subregionalnej.	– nieprzewidywalność sytuacji politycznej i gospodarczej w perspektywie kilku najbliższych lat, – niezadowalające efekty współpracy w stosunku do oczekiwań społecznych, – brak wsparcia instytucjonalnego nakierowanego na promowanie przedsięwzięć podejmowanych w partnerstwie wielosektorowym, – postrzeganie obszaru tzw. ściany wschodniej jako miejsca o niewielkim potencjale innowacyjnym.

Analiza SWOT dla III obszaru strategicznego:

Jakość życia mieszkańców

Silne strony	Słabe strony
– wysoki poziom aktywności społecznej organizacji pozarządowych, – duże zasoby obszarów prawnie chronionych ze względu na walory przyrodnicze gminy – duża dynamika wzrostu długości sieci wodociągowej oraz znaczny wzrost jej gęstości.	– sieć drogowa niedostosowana do planów rozwoju turystyczno-gospodarczego - drogi lokalne w większości nieutwardzone oraz wymagające modernizacji węzły i skrzyżowania, a także brak chodników i parkingów przydrożnych o odpowiednim standardzie, – niska gęstość zaludnienia i duże rozproszenie zabudowy generujące wysokie koszty wyposażenia w infrastrukturę techniczną itp., – mimo notowanej wysokiej dynamiki wzrostu długości sieci kanalizacyjnej nadal względnie niski odsetek gospodarstw domowych posiadających przyłącza, – brak dostępu do Internetu szerokopasmowego.
Szanse	Zagrożenia
– rozwój nowych inicjatyw gospodarczych związanych z obsługą ruchu turystycznego, – wzrastająca aktywność organizacji pozarządowych.	– zwiększenie zadań własnych gminy bez dodatkowych środków finansowych, – niestabilność przepisów prawnych związanych z prowadzeniem aktywności gospodarczej i społecznej.

5. WIZJA ROZWOJU GMINY DO 2024 R.

5.1. Wizja i cele Strategii

Realizacja prac nad *Strategią zrównoważonego rozwoju gminy Świętajno* miała charakter wieloetapowy. Niniejszy rozdział opracowano dokonując:

- uzgodnienia wizji i sformułowania celów z członkami grupy roboczej pracującymi nad założeniami do strategii,
- porównania zapisów wizji i scenariusza ewolucyjnego *Strategii* ze *Strategią rozwoju powiatu oleckiego i Eko-Szlaku Łażnej Strugi* oraz z oczekiwaniami podmiotów lokalnych,
- wyselekcjonowania i hierarchizacji działań decydujących o możliwościach wdrożenia przyjętych celów i działań,
- wskazania kierunków realizacji celów Strategii oraz określenia projektów i działań umożliwiających osiągnięcie wizji i przyjętych celów,
- prezentacji systemu wdrażania Strategii wraz z procedurą jej monitorowania i modyfikacji.

Sformułowano następującą wizję:

Gmina Świętajno w 2024 r. to atrakcyjne miejsce zamieszkania i pobytu, której źródłem rozwoju jest partnerstwo terytorialne oraz aktywne, obywatelskie społeczeństwo otwarte na potrzeby lokalnego biznesu, mieszkańców i przyjezdnych.

Dążąc do realizacji tak nakreślonej wizji, uwzględniającej szanse i zagrożenia dla rozwoju gospodarczego gminy, a także oczekiwania lokalnej społeczności oraz w odpowiedzi na zidentyfikowane podczas warsztatów i konsultacji społecznych problemy, zdefiniowano następujące cele strategiczne:

1. Wsparcie i promocja lokalnej gospodarki

2. Wypromowanie wśród mieszkańców idei społecznej i gospodarczej odpowiedzialności za rozwój

3. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej

Wskazane cele stanowią odpowiedź na zidentyfikowane potrzeby. Przyjęte cele *Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świętajno* umożliwiają współpracę różnych środowisk, a jednocześnie respektują specyficzne podejście do rozwiązywania problemów poprzez zintegrowane i synergiczne działania w sferze tak publicznej, jak również społecznej i gospodarczej.

Dążąc do sprecyzowania strategicznych kierunków rozwoju gospodarczego dla każdego celu strategicznego określono cele szczegółowe oraz zdefiniowano działania, co przedstawiono na schemacie i w kolejnych, zamieszczonych w tekście niniejszego dokumentu tabelach.

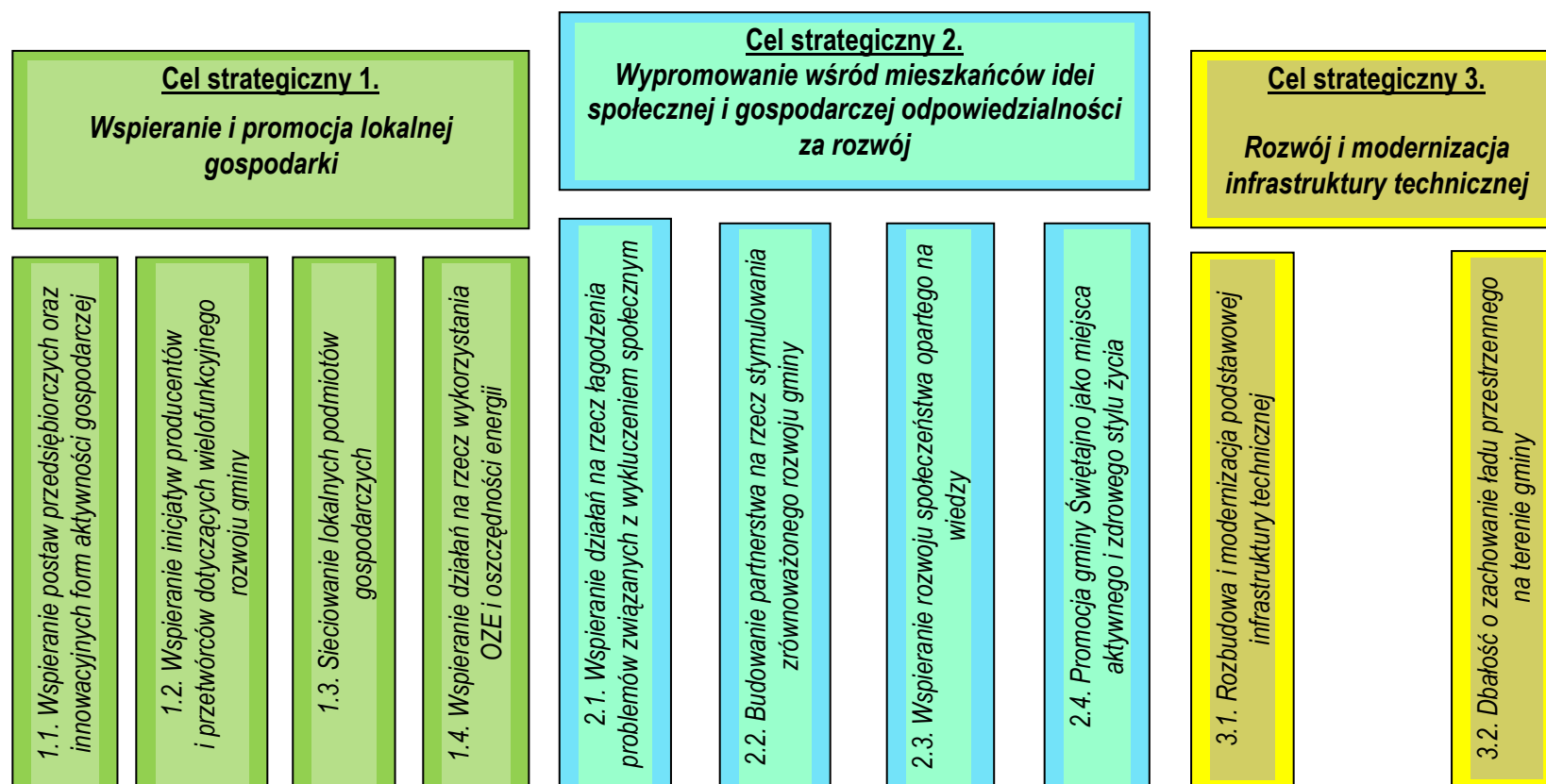
Misją Partnerstwa odpowiedzialnego za wdrażanie niniejszej strategii jest:

Skuteczne oddziaływanie na procesy mające wpływ na rozwój gminy Świętajno i jakość życia jej mieszkańców.

5.2. Struktura celów Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świętajno

Cel główny:

Zrównoważony rozwój gminy w oparciu o jej potencjał gospodarczy, aktywność mieszkańców i warunki środowiskowe.

6. PLAN OPERACYJNY STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY ŚWIĘTAJNO NA LATA 2015-2024

6.1. Struktura planu operacyjnego i cele strategiczne

Cel główny strategii promuje ***"Zrównoważony rozwój gminy w oparciu o jej potencjał gospodarczy, aktywność mieszkańców i warunki środowiskowe"***.

Pogląd, że rozwój społeczno-gospodarczy i ochrona środowiska muszą być prowadzone łącznie, potwierdzają współczesne tendencje dążenia do zrównoważonego rozwoju⁵⁸.

Sam zamiar wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju w skali gminy wynika przede wszystkim z przekonania społeczności lokalnej o potrzebie kształtowania równowagi między przyszłymi i obecnymi warunkami zagospodarowania przestrzeni⁵⁹.

Zrównoważony rozwój gospodarczy to kompleksowe podejście do aktywizacji gospodarczej społeczeństwa. Aby się rozwijać nie wystarczy zająć się jedną sferą - skutki przynosi bowiem tylko całościowa strategia, obejmująca plany zagospodarowania, przygotowanie oferty i dotarcie do potencjalnych inwestorów, stworzenie im dogodnych warunków i dobrej atmosfery do tworzenia miejsc pracy, wspieranie i promocja przedsiębiorstw, które tworzą nowe miejsca pracy.

Możliwość wykorzystania renty położenia (warunki przyrodnicze i bogactwo kulturowe obszaru) wymaga stworzenia sprawnego systemu powiązań międzysektorowych, wyznaczających logiczne ramy integracji różnych podmiotów i sfer działalności. Uwzględniając cele i priorytety strategii oraz zapisy programów ponadlokalnych⁶⁰, w niniejszym dokumencie zaproponowano trzy – wcześniej wymienione - priorytety (cele strategiczne), których realizacja powinna przyczynić się do likwidacji zapóźnień rozwojowych gminy oraz sprzyjać zmianom gospodarczym i kształtować nowy jej wizerunek.

Przyjęta w „Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świętajno” wiązka celów strategicznych, w odczuciu osób uczestniczących w pracach nad Strategią, jest optymalną co do ogółu problemów, z jakimi boryka się lokalna społeczność. Prezentowane w Strategii wielofunkcyjne podejście do rozwoju oznacza konieczność uwzględnienia w planowaniu działań szerokiej gamy czynników specyficznych, głównie dla przestrzeni wiejskiej, takich jak: problemy demograficzne, ekonomiczne, socjalne i środowiskowe. Jednak o istocie niniejszej strategii stanowią relacje między sferą gospodarki i środowiska naturalnego. W związku z czym nie bez znaczenia pozostaje fakt, w jakim zakresie będą realizowane poszczególne cele operacyjne programu i przyjęte działania.

⁵⁸ należy tu przypomnieć, że idea ta zdobyła dużą popularność po opublikowaniu w 1987 r. raportu Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju. Rozwój zrównoważony był określany w tym raporcie m.in. jako „zaspokojenie obecnych potrzeb bez naruszenia możliwości zaspokojenia potrzeb i aspiracji w przyszłości.

⁵⁹ podstawowe wskazania dotyczące ochrony i kształtowania środowiska, ze zwróceniem uwagi na szereg jego uwarunkowań społecznych i ekonomicznych oraz ochronę zasobów naturalnych i racjonalne gospodarowanie nimi, zawiera Lokalna Agenda 21. Należy tu podkreślić, że proponuje ona nie tylko ogólne rozwiązania, prowadzące do poprawy stanu środowiska w skali lokalnej, ale wskazuje systemowe podejście do problemów.

⁶⁰ chodzi tu o Strategię rozwoju woj. warmińsko-mazurskiego, Strategię rozwoju powiatu oleckiego, Lokalną strategię rozwoju wdrażaną przez LGD "Lider w EGO", czy strategię rozwoju "Eko Szlaku Łażna Struga", a także cele i zadania samorządu gminy wynikające z odpowiedniej ustawy.

Cel strategiczny 1.

WSPIERANIE I PROMOCJA LOKALNEJ GOSPODARKI

Rola małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju lokalnym systematycznie wzrasta. Względnie dobra sytuacja tegoż sektora oddziałuje korzystnie na sytuację ogółu mieszkańców, zwiększając ich dochody i obniżając zarazem poziom bezrobocia.

Od kilku już lat w programach krajowych i w ramach realizacji strategii województwa warmińsko-mazurskiego są prowadzone działania mające na celu stworzenie systemu wspierania małych i średnich przedsiębiorstw (MSP). Tworzona jest sieć ośrodków usług dla małych i średnich przedsiębiorstw, wprowadzane są jednolite standardy jakości pracy ośrodków oraz świadczenia usług doradczych, informacyjnych, szkoleniowych i finansowych. W ramach systemu wspierania przedsiębiorczości tworzone są fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, centra doradztwa i informacji gospodarczej, młodzieżowe biura pracy oraz agencje rozwoju. Przedstawione przykłady działań mogą sprzyjać poprawie konkurencyjności sektora MSP na terenie gminy. W tym miejscu warto przypomnieć, że na koniec 2002 r. na terenie gminy Świątajno średnio na 1000 mieszkańców przypadało 59 podmiotów gospodarczych, podczas gdy w województwie – 83, zaś po upływie dziesięciu lat w rejestrze REGON zarejestrowanych było 236 podmiotów gospodarki narodowej, tj. o 26,2% więcej niż w 2002 r.

Mocną stroną, która może sprzyjać rozwojowi przedsiębiorczości na terenie gminy Świątajno są znaczne zasoby siły roboczej. Słabe strony obejmują głównie problemy: niskiego poziomu innowacyjności i inwestycji przedsiębiorstw, słabo rozwiniętej sfera instytucji okołobiznesowych, w tym braku sprawnego systemu informacji gospodarczej i handlowej, braku kapitału wewnętrznego na cele rozwojowe. Z tych też względów są potrzebne działania na rzecz kompleksowego wsparcia sektora MSP poprzez m.in. udzielenie pomocy w celu maksymalnej absorpcji funduszy UE.

Głównym obszarem aktywności mieszkańców gminy, pomimo spadającego zatrudnienia, jest nadal rolnictwo, przez które dociera główny strumień wsparcia publicznego. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego i użytków rolnych w gminie wynoszą odpowiednio 26,9 ha (w województwie – 19,2 ha) i 22,8 ha (w województwie – 16,6 ha), co świadczy o znacznie korzystniejszej strukturze niż średnio w woj. warmińsko-mazurskim.

Gmina Świątajno to obszar o znacznych predyspozycjach do rozwoju wielu typów turystyki, w tym: turystyki rekreacyjnej (wypoczynkowej), aktywnej i specjalistycznej, kulturowej, czy zdrowotnej. Głównym elementem oferty turystycznej jest wypoczynek nad jeziorami i turystyka wodna. Podstawowymi produktami są także turystyka piesza, wypoczynek w obszarach przyrodniczych, turystyka rowerowa, czy agroturystyka. Rozwój każdej ze wskazanych form turystyki wymaga inwestycji w infrastrukturę turystyczną, obejmującą zarówno bazę noclegową, a także punkty gastronomiczne, biura obsługi i informacji turystycznej, szlaki turystyczne, pomosty, przystanie, wypożyczalnie sprzętu wodnego i sportowego, boiska i obiekty sportowe, urządzone kąpieliska itp.⁶¹.

⁶¹ te kwestie zostały zauważone i przyjęte do realizacji w ramach celu operacyjnego 3.2.

Cel strategiczny 2.

WYPROMOWANIE WŚRÓD MIESZKAŃCÓW IDEI SPOŁECZNEJ I GOSPODARCZEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA ROZWÓJ

Jednym z ważniejszych zjawisk, jakie towarzyszą rozwojowi społeczno-gospodarczemu gminy, jest aktywizacja i integracja jej mieszkańców. Ważna jest zatem poprawa przepływu informacji między mieszkańcami a samorządem lokalnym. Dzięki takiemu działaniu można tworzyć spójny wizerunek obszaru.

Niewątpliwie jednym z ważniejszych zadań gminy, związanym z realizacją tego celu strategicznego, będzie zaprojektowanie i wprowadzenie katalogu imprez kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych, sprzyjających integracji i promocji obszaru⁶². Takie przedsięwzięcie może zaktywizować lokalną społeczność zwiększając tym samym szanse pozyskania nowych źródeł dochodu i miejsc pracy.

Głównym problemem, z jakim boryka się lokalna społeczność w gminie Świątajno, jest wysokie bezrobocie (mimo, że jest obserwowany nieznaczny jego spadek). Główne przyczyny spadku liczby bezrobotnych to ich odpływ z miejsca zamieszkania w celu poszukiwania pracy, a także migracja zarobkowa do krajów Unii Europejskiej. Należy także zaznaczyć, że w 2012 r. w gminie ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 1/4 mieszkańców (dla porównania średnio w województwie z takiej pomocy korzystało 13,5% mieszkańców).

Ważnym atutem gminy jest młoda społeczność (wysoki udział ludności w wieku przedprodukcyjnym). Wobec przedstawionej sytuacji działania na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego wymagają wsparcia ze strony gminy. Partycypacja społeczna w życiu społeczno-gospodarczym sprzyja bowiem łagodzeniu konfliktów i zwiększa poziom akceptacji podejmowanych działań. Należy oczekiwać, że dzięki podjętym w ramach tego celu strategicznego działaniom uzyskane zostaną m.in. następujące efekty:

- będą odbywać się cykliczne spotkania przedstawicieli władz z mieszkańcami,
- powstanie system monitorowania opinii publicznej,
- nastąpi dalszy rozwój systemu edukacji, w tym edukacji kierowanej do dorosłych, a także sukcesywnie będzie się poprawiać stan oświaty oraz baza edukacyjna,
- rozszerzona zostanie oferta usług wspierających rozwój przedsiębiorczością, a także aktywności społecznej mieszkańców,
- poprawi się poziom wykształcenia, a także świadomości mieszkańców gminy.

Podjęte działania na rzecz wdrażania idei społecznej i gospodarczej odpowiedzialności za rozwój opierają się na trzech podstawowych zasadach:

- współzależności - mającej na celu harmonizację różnych interesów i osiągnięcie celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych,
- indywidualizacji - polegającej na uznaniu lokalnych warunków odzwierciedlających charakter gminy oraz jej możliwości dotyczące wsparcia różnych inicjatyw społecznych i gospodarczych,
- zaangażowania - wyrażającego się w potrzebie aktywnego udziału społeczności lokalnych na rzecz stymulowania rozwoju.

Należy pamiętać, że uczestniczący w programowaniu rozwoju partnerzy społeczni wnosząc swój wkład w kształtowanie założeń programu, potrzebują przejrzystych informacji dotyczących oceny działań, które mogą przynieść najlepsze z punktu widzenia lokalnej społeczności korzyści.

⁶² chodzi m.in. o cel 2.5.

Cel strategiczny 3.

ROZWÓJ I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Generalnie aktywność samorządu gminnego i władz gminy koncentruje się na kwestii poprawy szeroko rozumianej jakości życia. Na terenie gminy Świętajno wsparcia wymagają zarówno infrastruktura techniczna jak i społeczna. O ile dynamika przyrostu np. sieci kanalizacyjnej, czy wodociągowej jest dosyć wysoka, to nadal gmina pozostaje daleko w rankingu woj. warmińsko-mazurskiego, ze względu na niedoposażenie obszaru w infrastrukturę techniczną. W przypadku dróg lokalnych można zauważyć, że w większości nie są one utwardzone. Modernizacji wymagają też węzły i skrzyżowania. Brak jest także parkingów przydrożnych o odpowiednim standardzie, jak również chodników. Co więcej sieć drogowa gminy nie jest dostosowana do planów rozwoju turystyczno-gospodarczego regionu. Szczególnej uwagi i wsparcia wymagają także świetlice wiejskie oraz infrastruktura publiczna i sportowa w poszczególnych miejscowościach. Obiekty te pełnią ważną rolę w życiu wsi jako miejsca spotkań, wydarzeń sportowych, czy kultywowania miejscowych tradycji. To ich jakość decyduje o poczuciu dumy i przywiązaniu mieszkańców do swojej małej ojczyzny.

Ze względu na walory środowiskowe są planowane działania marketingowe mające na celu zbudowanie wizerunku gminy jako miejsca zapewniającego korzystne warunki do uprawiania aktywnych form wypoczynku. Ważnym elementem będą działania mające na celu rozwój niezbędnej infrastruktury związanej z obsługą ruchu turystycznego. Zostaną m.in. zagospodarowane tereny wypoczynku i rekreacji, wyznaczone ścieżki rowerowe wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz przygotowane specjalne ścieżki zdrowia. Te działania wpisują się w inne ważne dla gminy przedsięwzięcie, jakim jest próba uruchomienia Eko-szlaku "Łażnej Strugi".

6.2. Cele operacyjne i działania

Cel główny: Zrównoważony rozwój gminy w oparciu o jej potencjał gospodarczy, aktywność mieszkańców i warunki środowiskowe		
Cel strategiczny	Cele operacyjne	Działania
Cel 1. Wspieranie i promocja lokalnej gospodarki	1.1. Wspieranie postaw przedsiębiorczych oraz innowacyjnych form aktywności gospodarczej mieszkańców	1.1.1. Organizacja i rozwijanie systemu wsparcia lokalnej przedsiębiorczości - wsparcie informacyjne i doradcze
		1.1.2. Działania na rzecz różnicowania źródeł dochodu mieszkańców wsi
		1.1.3. Współpraca z NGO dotycząca wdrażania projektów mających na celu propagowanie postaw i zachowań przedsiębiorczych
		1.1.4. Rozwijanie różnych form współpracy z przedsiębiorcami branży turystycznej

Cel 1. Wspieranie i promocja lokalnej gospodarki	1.2. Wspieranie inicjatyw producentów i przetwórców dotyczących wielofunkcyjnego rozwoju gminy	1.2.1. Stymulowanie przedsięwzięć dotyczących rozwoju „alternatywnych kierunków produkcji rolniczej” (w tym upraw na potrzeby produkcji biopaliw)
		1.2.2. Działania na rzecz poprawy efektywności gospodarowania w rolnictwie
	1.3. Sieciowanie lokalnych podmiotów gospodarczych	1.3.1. Wspieranie aktywności podmiotów lokalnych (w tym działalności stowarzyszeń, grup producentów, społecznych form gospodarowania)
		1.3.2. Współorganizacja imprez promujących lokalnych producentów, przetwórców i usługodawców
		1.3.3. Współudział w opracowaniu i wdrożeniu kompleksowej oferty usług turystycznych
	1.4. Wspieranie działań na rzecz wykorzystania OZE i oszczędności energii na terenie gminy	1.4.1. Działania służące poprawie efektywności energetycznej budynków
		1.4.2. Tworzenie warunków sprzyjających wzrostowi udziału energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł (urządzenia solarne, geotermalne, pozyskanie energii z biomasy)

Cel 2. Wypromowanie wśród mieszkańców idei społecznej i gospodarczej odpowiedzialności za rozwój	2.1. Wspieranie działań na rzecz łagodzenia problemów związanych z wykluczeniem społecznym	2.1.1. Budowa i rozwój systemu wsparcia na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych i chorych
		2.1.2. Budowa zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień na terenie gminy
		2.1.3. Tworzenie klimatu sprzyjającego powstawaniu nowych organizacji pozarządowych i rozwojowi wolontariatu
		2.1.4. Wspieranie działań na rzecz zapobiegania kryzysom rodziny ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży

Cel 2. <i>Wypromowanie wśród mieszkańców idei społecznej i gospodarczej odpowiedzialności za rozwój</i>	2.2. Budowanie partnerstwa na rzecz stymulowania zrównoważonego rozwoju gminy	2.2.1. Zorganizowanie forum służącego budowaniu porozumienia między różnymi środowiskami społecznymi
		2.2.2. Stworzenie systemu monitorowania opinii społecznej - budowanie „public relations”
		2.2.3. Wspieranie inicjatyw mających na celu zintegrowany rozwój turystyki aktywnej kwalifikowanej (w tym pieszej, rowerowej, jeździeckiej, kajakarstwa itp.)
	2.3. Wspieranie rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy	2.3.1. Wsparcie działań edukacyjnych i informacyjnych - szczególnie wśród dorosłych
		2.3.2. Wspieranie inicjatyw dotyczących rozbudowy infrastruktury teleinformatycznej oraz platform cyfrowych dla instytucji publicznych i mieszkańców
		2.3.3. Współuczestnictwo w działaniach na rzecz poprawy jakości nauczania i motywowania dzieci do nauki
	2.4. Promocja gminy Świętajno jako miejsca aktywnego i zdrowego stylu życia	2.4.1. Popularyzowanie i pomoc we wdrażaniu programów związanych z ochroną środowiska naturalnego
		2.4.2. Wspieranie inicjatyw na rzecz budowy szlaków, tras tematycznych - pieszych, konnych, rowerowych, kajakowych, itp.
Cel 3. <i>Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej</i>	3.1. Rozbudowa i modernizacja podstawowej infrastruktury technicznej	3.1.1. Realizacja programu modernizacji i rozbudowy dróg
		3.1.2. Rozbudowa sieci wodociągowej
		3.1.3. Opracowanie i wdrożenie projektów dotyczących uporządkowania gospodarki ściekowej
		3.1.4. Działania na rzecz poprawy dostępności komunikacyjnej, turystycznej i informacyjnej na terenie gminy
	3.2. Dbłość o zachowanie ładu przestrzennego na terenie gminy	3.2.1. Działania na rzecz poprawy walorów krajobrazowych, szczególnie na terenie miejscowości turystycznych
		3.2.2. Intensyfikacja działań informacyjno-edukacyjnych dot. zachowania ładu przestrzennego na terenie gminy oraz kształtowania postaw społecznych
		3.2.3. Działania na rzecz zagospodarowania turystycznego Łażnej Strugi

6.3. Kierunki realizacji celów strategicznych i działań

Cel strategiczny 1

WSPIERANIE I PROMOCJA LOKALNEJ GOSPODARKI

Działania	Rekomendowane zadania	Warunki \ ograniczenia skutecznego wdrażania strategii
1	2	3
Cel operacyjny 1.1. Wsparcie postaw przedsiębiorczych oraz innowacyjnych form aktywności gospodarczej mieszkańców		
1.1.1. Organizacja i rozwijanie systemu wsparcia lokalnej przedsiębiorczości	a) <i>stworzenie systemu informacji i merytorycznego wsparcia dotyczących nowych inwestycji na terenie gminy</i> b) <i>przygotowanie gminnej oferty inwestycyjnej i jej rozpowszechnienie</i> c) <i>organizacja spotkań potencjalnych inwestorów</i> d) <i>utworzenie w internetowym portalu gminy serwisu informacyjnego dla inwestorów</i>	Prowadzenie konsultacji społecznych dotyczących pozyskania i uzbrojenia terenów.
1.1.2. Działania na rzecz różnicowania źródeł dochodu mieszkańców wsi	a) <i>popularyzacja wśród mieszkańców wsi wiedzy z zakresu przedsiębiorczości</i> b) <i>wspieranie działań na rzecz uruchomienia punktów sprzedaży produktów pochodzących bezpośrednio z gospodarstw</i> c) <i>wsparcie informacyjne i doradcze kierowane do właścicieli gruntów podejmujących inwestycje</i>	Jest niezbędne wsparcie inicjatyw mających na celu pobudzanie postaw i zachowań przedsiębiorczych.
1.1.3. Współpraca z NGO dotycząca wdrażania projektów mających na celu propagowanie postaw i zachowań przedsiębiorczych	a) <i>zainicjowanie forum służącego budowaniu porozumienia między różnymi grupami społecznymi</i> b) <i>stworzenie systemu monitorowania opinii społecznej - budowanie „public relations”</i> c) <i>rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi funkcjonującymi na terenie gminy</i> d) <i>popularyzowanie akcji informacyjnych wśród społeczności lokalnych (w tym uczestniczenie w akcjach o zasięgu regionalnym i krajowym)</i> e) <i>promowanie aktywności społecznej wśród mieszkańców, w tym wspieranie działań instytucji/ organizacji pozarządowych/ośrodków animacji społecznej</i>	Dokonanie w Partnerstwie z istniejącymi na terenie gminy organizacjami konfrontacji dotychczasowego wizerunku gminy z pożądanym. Wypracowanie form i obszarów współdziałania.
1.1.4. Rozwijanie różnych form współpracy z przedsiębiorcami branży turystycznej	a) <i>wspieranie działań na rzecz powstania sieci współpracy podmiotów prowadzących działalność turystyczną</i> b) <i>wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, w tym szczególnie usług i gastronomii</i> c) <i>współdziałanie na rzecz rozwoju systemu informacji turystycznej</i> d) <i>współorganizacja imprez rekreacyjno-turystycznych</i> e) <i>organizowanie konkursu na najlepszy obiekt i usługę turystyczną w gminie</i> f) <i>opracowanie kompleksowej oferty usług turystycznych</i>	Mieszkańcy gminy zdecydują się uruchomić nową, bądź rozszerzyć dotychczasową działalność związaną z usługami turystycznymi.

1	2	3
Cel operacyjny 1.2. Wspieranie inicjatyw producentów i przetwórców dotyczących wielofunkcyjnego rozwoju gminy		
1.2.1. Stymulowanie przedsięwzięć dotyczących rozwoju „alternatywnych kierunków produkcji rolniczej”	a) <i>promowanie produkcji żywności ekologicznej, m.in. przez organizowanie szkoleń dla rolników, wspieranie stowarzyszeń rolników prowadzących gospodarstwa ekologiczne, organizowanie wizyt studyjnych celem wymiany doświadczeń</i> b) <i>promowanie lokalnych produktów</i> c) <i>promowanie inicjatyw związanych z prowadzeniem upraw na potrzeby energetyczne</i> d) <i>popularyzacja wśród mieszkańców wsi wiedzy z zakresu przedsiębiorczości</i> e) <i>wsparcie informacyjne i doradcze kierowane do właścicieli gruntów podejmujących inwestycje</i>	Jest niezbędne wsparcie inicjatyw mających na celu pobudzanie aktywności społeczno-gospodarczej wśród rolników.
1.2.2. Działania na rzecz poprawy efektywności gospodarowania w rolnictwie	a) <i>wspieranie działań na rzecz tworzenia sprawnego systemu zaopatrzenia gospodarstw rolnych i zbytu produktów rolnych</i> b) <i>wsparcie działań informacyjnych dotyczących możliwości uzyskania dopłat w rolnictwie i uczestniczenia rolników w programach kierowanych do mieszkańców wsi</i> c) <i>współpraca i wspieranie działań na rzecz modernizacji gospodarstw rolnych</i> d) <i>wsparcie inicjatyw związanych z rozwojem produkcji „żywności ekologicznej”</i>	Istnieje potrzeba budowy struktur integrujących producentów rolnych. Jest potrzebne tworzenie i rozwój bazy instytucjonalnej doradztwa i wsparcia finansowego.

1	2	3
Cel operacyjny 1.3. Sieciowanie lokalnych podmiotów gospodarczych (producentów, usługodawców i wytwórców produktów lokalnych)		
1.3.1. Wspieranie aktywności podmiotów lokalnych (w tym działalności stowarzyszeń, grup producentów, społecznych form gospodarowania)	a) <i>inspirowanie do tworzenia i wspieranie działalności grup producenckich (współpraca z ODR)</i> b) <i>wsparcie działań informacyjnych i związanych z rejestracją oraz tworzeniem partnerstw lokalnych, w tym gminnego forum sołtysów</i> c) <i>inspirowanie i wsparcie działań niezbędnych do tworzenia spółdzielni socjalnych</i> e) <i>stworzenie systemu informacji i merytorycznego wsparcia dotyczących nowych inwestycji na terenie gminy</i> f) <i>przygotowanie gminnej oferty inwestycyjnej i jej rozpowszechnienie</i> g) <i>budowa i wyposażenie świetlicy wiejskiej w miejscowości Połom</i>	Prowadzenie konsultacji społecznych dotyczących pozyskania i uzbrojenia terenów. Regularne, cykliczne spotkania w celu analizy sytuacji.

Cel operacyjny 1.3. Sieciowanie lokalnych podmiotów gospodarczych (producentów, usługodawców i wytwórców produktów lokalnych)		
1.3.2. Współorganizacja imprez promujących lokalnych producentów, przetwórców i usługodawców	a) <i>współudział w organizacji stałych imprez, takich jak Świętajniada, Święto Mleka – Giże, Mazurskie spotkania – piknik lotniczy – Giże itp.</i> b) <i>organizacja dożynek gminnych</i>	Przedstawiciele lokalnych instytucji i organizacji będą aktywnie działać na rzecz pobudzenia do działania społeczności lokalnej, w szczególności poprzez wsparcie animatorów i liderów lokalnych.
1.3.3. Współudział w opracowaniu i wdrożeniu kompleksowej oferty usług turystycznych	a) <i>przeprowadzenie inwentaryzacji zasobów gminy (dominujących branży lokalnej gospodarki, zasobów ludzkich, oferty usług okołobiznesowych, zasobów przyrodniczych itp.)</i> b) <i>współudział w tworzeniu informacji turystycznej z wykorzystaniem najnowszych technologii</i>	

1	2	3
Cel operacyjny 1.4. Wspieranie działań na rzecz wykorzystania OZE i oszczędności energii na terenie gminy		
1.4.1. Działania służące poprawie efektywności energetycznej budynków	a) <i>propagowanie wśród mieszkańców idei termomodernizacji budynków mieszkalnych</i> b) <i>termomodernizacja obiektów komunalnych, w tym budynki, tj.: Urzędu Gminy Świętajno, Gminnego Ośrodka Kultury, szkół podstawowych w Świętajnie, Mazurach i Cichym</i> c) <i>wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w celu pozyskania taniej energii cieplnej w obiektach użyteczności publicznej, tj. montaż solarów, modernizacja kotłowni lokalnych na biomasę</i> d) <i>wymiana urządzeń energochłonnych na energooszczędne, tj. modernizacja kotłowni, montaż instalacji OZE (fotowoltaicznych) na budynkach Urzędu Gminy, szkolnych i Centrum Kultury wraz instalacją do wspomagania ogrzewania c.w.u. i ogrzewania pomieszczeń</i>	Podejmowane działania na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu wymagają znacznych nakładów inwestycyjnych. Warunkiem realizacji zaplanowanych działań jest uzyskanie dofinansowania zewnętrznego. Barię może się okazać załamanie się trendu i brak preferencji ekonomiczno-finansowych dla tego typu przedsięwzięć.
1.4.2. Tworzenie warunków sprzyjających wzrostowi udziału energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł (urządzenia solarne, geotermalne, pozyskanie energii z biomasy)	a) <i>wspieranie przedsięwzięć gospodarczych zorientowanych na produkcję i wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych</i> b) <i>tworzenie warunków dla wzrostu udziału energii wytwarzanej z OZE (urządzenia solarne, geotermalne, pozyskanie energii z biomasy)</i> c) <i>podejmowanie inicjatyw na rzecz podnoszenia świadomości ekologicznej oraz edukacji ekologicznej</i> d) <i>działania na rzecz organizacji bazy surowcowej do produkcji biomasy na cele energetyczne</i>	

Cel strategiczny 2

WYPROMOWANIE WŚRÓD MIESZKAŃCÓW IDEI SPOŁECZNEJ I GOSPODARCZEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA ROZWÓJ

Działania	Rekomendowane zadania	Warunki \ ograniczenia skutecznego wdrażania strategii
1	2	3
Cel operacyjny 2.1. Wspieranie działań na rzecz łagodzenia problemów związanych z wykluczeniem społecznym		
2.1.1. Budowa i rozwój systemu wsparcia na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych i chorych	a) stworzenie bazy danych o usługodawcach świadczących usługi dla osób starszych i niepełnosprawnych b) wspieranie budowy systemu świadczenia usług opiekuńczych i specjalistycznych c) wspieranie przedsięwzięć związanych ze świadczeniem różnych form pomocy dla osób starszych i niepełnosprawnych d) utworzenie i wspieranie działalności Klubu Seniora e) wsparcie organizacji imprez integracyjnych dla osób starszych i niepełnosprawnych, a także rodzin, dzieci i młodzieży	Praktycznym wymiarem funkcjonowania systemu będzie portal internetowy umożliwiający bezpłatny i powszechny dostęp. Jest on oprogramowaniem wspomagającym zarządzanie, zaprojektowanym do przetwarzania i gromadzenia informacji, w szczególności ukierunkowanym na potrzeby tak mieszkańców, jak i organizacji zainteresowanych prowadzeniem dialogu.
2.1.2. Budowa zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień na terenie gminy	a) podejmowanie inicjatyw o charakterze profilaktycznym - szkoleń, pogadanek, akcji promujących trzeźwość, zmianę postaw wobec nadużywania alkoholu itp. b) wsparcie osób będących po terapii odwykowej i ich rodzin c) objęcie wsparciem ofiar przemocy domowej, w tym podejmowanie działań profilaktycznych	
2.1.3. Tworzenie klimatu sprzyjającego powstawaniu nowych organizacji pozarządowych i rozwojowi wolontariatu	a) monitorowanie sytuacji dotyczącej problemów społecznych poprzez prowadzenie badań, analiz, tworzenie baz danych, organizację spotkań itp. b) inicjowanie przedsięwzięć na rzecz pobudzania aktywności społecznej mieszkańców c) inspirowanie do powstawania i wspieranie funkcjonujących partnerstw lokalnych d) popularyzowanie idei wolontariatu	
2.1.4. Wspieranie działań na rzecz zapobiegania kryzysom rodziny ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży	a) ustawiczne monitorowanie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci, sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym i rówieśniczym b) świadczenie różnych formy pomocy i wsparcia dla rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej c) wsparcie psychologiczne, prawne, społeczne dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci, organizowanie grup wsparcia, asystent rodziny	Idee te powinny służyć popularyzowaniu wśród społeczności lokalnej działań społecznych.

	d) rozwój świetlic wiejskich i socjoterapeutycznych e) podejmowanie działań na rzecz tworzenia przedszkoli i mini przedszkoli, w tym „Klubu Malucha” (Punktu opieki nad dziećmi) f) prowadzenie i wspieranie akcji dożywiania dzieci i młodzieży g) organizowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu dla dzieci, młodzieży i ich rodziców - zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne, tworzenie klubów, grup i kółek zainteresowań, spotkania integracyjne, w tym usługi łączone dla wszystkich grup wiekowych- dzieci i młodzieży, osób starszych i całych rodzin (łącznie lub w różnych połączeniach) h) uzupełnianie infrastruktury socjalnej gminy, m.in. tworzenie mieszkań socjalnych mieszkań socjalnych i chronionych, tworzenie punktów poradnictwa, grup wsparcia, Klubu Seniora, Centrum Wolontariatu, Ośrodka Inicjatyw Lokalnych, itp.	
Cel operacyjny 2.2. Budowanie partnerstwa na rzecz stymulowania zrównoważonego rozwoju gminy)		
2.2.1. Zorganizowanie forum służącego budowaniu porozumienia między różnymi środowiskami społecznymi	a) inicjowanie i wspieranie projektów z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu a) stymulowanie rozwoju systemu instytucjonalnego wsparcia grup i osób zagrożonych ubóstwem b) inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć dotyczących organizowania się społeczności lokalnych	Podjęcie działań na rzecz budowy i rozwoju bazy instytucjonalnej wymaga zaangażowania liderów życia społeczno-gospodarczego gminy.
2.2.2. Stworzenie systemu monitorowania opinii społecznej - budowanie „public relations”	a) popularyzowanie akcji informacyjnych wśród społeczności lokalnych (w tym uczestniczenie w akcjach o zasięgu regionalnym i krajowym) b) promowanie aktywności społecznej wśród mieszkańców, w tym wspieranie działań instytucji/ośrodków animacji społecznej	
2.2.3. Wspieranie inicjatyw mających na celu zintegrowany rozwój turystyki aktywnej kwalifikowanej (w tym pieszej, rowerowej, jeździeckiej, kajakarstwa itp.)	a) budowa pomostów i innych elementów infrastruktury turystycznej b) realizacja koncepcji organizacji Eko-szlaku Łążnej Strugi c) oznakowanie istniejących w gminie miejsc związanych z historią obszaru oraz lokalizacji podmiotów świadczących usługi turystyczne d) stworzenie systemu monitoringu usług turystycznych, świadczonych na terenie gminy e) wspieranie inicjatyw na rzecz budowy szlaków, tras tematycznych, pieszych, konnych, rowerowych, kajakowych, siłowni plenerowej, plaż itp. f) rozwijanie współpracy z organizacjami oraz z podmiotami gospodarczymi w zakresie kształtowania i rozwoju lokalnych produktów turystycznych g) opracowanie studium turystycznego zagospodarowania Eko-szlaku Łążnej Strugi h) realizacja koncepcji organizacji Eko-szlaku Łążnej Strugi	Nieznany harmonogram ogłaszania konkursów w zakresie pozyskania funduszy europejskich oraz brak pewności co do pozyskania w trybach konkursowych środków niezbędnych do realizacji planowanych działań. Projekty powinny zmierzać do stopniowego wzbogacania oferty i bazy turystycznej. Pogłębianie się problemów gospodarczych może się przyczyniać do ubożenia mieszkańców oraz turystów i tym samym do ograniczenie ruchu turystycznego.

1	2	3
Cel operacyjny 2.3. Wspieranie rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy		
2.3.1. Wsparcie działań edukacyjnych i informacyjnych - szczególnie wśród dorosłych	a) podejmowanie działań na rzecz kształcenia ustawicznego, jako narzędzia podnoszenia efektywności pracy i osobistego rozwoju b) organizowanie i prowadzenie działań edukacyjnych, promocyjnych i upowszechniających c) podejmowanie działań na rzecz likwidacji barier i stereotypów oraz aktywizacji osób d) współpraca z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz edukacji dorosłych e) działania na rzecz realizacji programów edukacyjnych związanych z ochroną zasobów środowiska naturalnego f) współorganizowanie oraz wspieranie inicjatyw dot. cyklicznych spotkań poszczególnych grup społeczności lokalnej (np. diabetyków, osób starszych i niepełnosprawnych itp.) z udziałem lekarzy i innych niezbędnych specjalistów w celu uświadomienia zaistniałych problemów i sposobu ich niwelowania g) promocja działań edukacyjnych i informacyjnych h) wsparcie psychologiczne, prawne i społeczne dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i) współuczestnictwo w działaniach na rzecz poprawy jakości nauczania i motywowania dzieci do nauki j) wsparcie działań edukacyjnych i informacyjnych wśród ludności wiejskiej	Zainteresowanie mieszkańców gminy ideą tworzenia społeczeństwa informacyjnego poprzez inicjatywy szkoleniowo - edukacyjne pozwalające na dokształcanie. Instytucje publiczne będą zainteresowane wdrożeniem zmian systemowych. Zostaną opracowane rozwiązania dotyczące optymalnego wykorzystania dostępu do nowoczesnych źródeł przekazu informacji.
2.3.2. Wspieranie inicjatyw dotyczących rozbudowy infrastruktury teleinformatycznej oraz platform cyfrowych dla instytucji publicznych i mieszkańców	a) wsparcie rozwoju nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej (Punkty Publicznego Dostępu do Internetu) b) wspieranie inicjatyw dotyczących rozbudowy infrastruktury teleinformatycznej oraz platform cyfrowych dla instytucji publicznych i mieszkańców c) wsparcie procesu tworzenia sieci szerokopasmowej, w szczególności na obszarach wykluczonych cyfrowo d) tworzenie zintegrowanych usług publicznych dostępnych na różnych platformach cyfrowych	Brak zainteresowania mieszkańców zdobywaniem nowej wiedzy.
2.3.3. Współuczestnictwo w działaniach na rzecz poprawy jakości nauczania i motywowania dzieci do nauki	a) organizacja spotkań z udziałem dyrektora szkoły, przedstawicieli rodziców, placówki doskonalenia - zawiązanie lokalnej koalicji na rzecz podnoszenia efektów kształcenia i wychowania. b) pomoc w organizacji konkursów tematycznych c) wspieranie działań na rzecz poprawy możliwości rozwijania zainteresowań uczniów w zajęciach pozalekcyjnych d) udział w projektach EFS oraz w szkolnych projektach i programach autorskich e) dążenie do zatrudnienia w każdej szkole psychologa i pedagoga, f) interdyscyplinarne działania pedagogów w zakresie niwelowania problemów dzieci i młodzieży	Niewystarczająca względem potrzeb dostępność środków zewnętrznych na inicjatywy edukacyjne.

1	2	3
Cel operacyjny 2.4. Promocja gminy Świętajno jako miejsca aktywnego i zdrowego stylu życia		
2.4.1. Popularyzowanie i pomoc we wdrażaniu programów związanych z ochroną środowiska naturalnego	a) <i>podnoszenie świadomości mieszkańców i turystów dotyczącej korzystania ze środowiska poprzez organizację lokalnych imprez, stawianie tablic informacyjnych itp.</i> b) <i>współorganizowanie cyklicznych imprez oraz promocja już istniejących</i>	Mieszkańcy gminy będą czynnie uczestniczyć w podejmowanych przedsięwzięciach.
2.4.2. Wsparcie inicjatyw na rzecz budowy szlaków, tras tematycznych; pieszych, konnych, rowerowych, kajakowych, itp.	a) <i>opracowanie i wykonanie tablic informacyjnych z mapą sytuacyjną dla poszczególnych miejscowości</i> b) <i>oznakowanie istniejących w gminie miejsc związanych z historią, tradycją i kulturą</i> c) <i>współudział w organizowaniu spływów kajakowych na rzece Łażna Struga</i> d) <i>współudział w organizowaniu imprez rekreacyjnych, sportowych i edukacyjnych</i> e) <i>przewodzenie lobbingu na rzecz włączenia początkowego odcinka rz. Łażna Struga do szlaku turystycznego</i> f) <i>wyeksponowanie istniejących atrakcji turystycznych</i> g) <i>budowa urządzeń służących rekreacji i wypoczynkowi</i>	Podejmowane działania wymagają znacznych inwestycji, których koszt przewyższa możliwości finansowe Gminy, dlatego warunkiem realizacji zaplanowanych działań jest uzyskanie dofinansowania zewnętrznego.

Cel strategiczny 3

ROZWÓJ I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Cele szczegółowe	Rekomendowane działania w ramach celu	Warunki \ ograniczenia skutecznego wdrażania strategii
1	2	3
Cel operacyjny 3.1. Rozbudowa i modernizacja podstawowej infrastruktury technicznej		
3.1.1. Realizacja programu modernizacji i rozbudowy dróg	a) <i>zmiana nawierzchni na bitumiczną na drodze Świętajno Zydłunki (odc. 0,6 km),</i> b) <i>zmiana nawierzchni na bitumiczną na drodze Wronki Małe (odc. 1,1 km),</i> c) <i>zmiana nawierzchni na bitumiczną na drodze Dybowo – Mazury (odc. 2,6 km),</i> d) <i>zmiana nawierzchni na bitumiczną na drodze Niemsty – Cichy (odc. 1,3 km),</i> e) <i>zmiana nawierzchni na bitumiczną na drodze Sulejki – Dworackie (odc. 4,0 km).</i> f) <i>zmiana nawierzchni na drodze Dudki - Kukówko (odc. 3,5 km)</i>	<i>Nieznany harmonogram ogłaszania konkursów w zakresie pozyskania funduszy europejskich oraz brak pewności co do pozyskania w trybach konkursowych środków niezbędnych do realizacji planowanych działań.</i>

3.1.2. Rozbudowa sieci wodociągowej	a) budowa stacji uzdatniania wody w Świętajnie, b) budowa wodociągu na odcinku SUW Świętajno - miejscowość Sulejki (ok. 500 m), c) budowa wodociągu Jurkowo – Krzywe (ok. 5 km), d) budowa wodociągu Świętajno – Orzechówko (ok. 3,5 km), e) budowa wodociągu Świętajno – Rogowszczyzna (ok. 2,5 km), f) budowa wodociągu Giże – Dudki – Dworackie (ok. 5,5 km).	Nieznany harmonogram ogłaszania konkursów w zakresie pozyskania funduszy europejskich oraz brak pewności co do pozyskania w trybach konkursowych środków niezbędnych do realizacji planowanych działań.
3.1.3. Opracowanie i wdrożenie projektów dotyczących uporządkowania gospodarki ściekowej	a) remont pompowni ścieków w Świętajnie, b) budowa kanalizacji sanitarnej Chełchy – Mazury – Borki (ok. 12 km) c) wsparcie budowy oczyszczalni przydomowych na terenie wybranych miejscowości d) wymiana istniejących urządzeń w hydroforniach i przepompowniach ścieków	
3.1.4. Działania na rzecz poprawy dostępności komunikacyjnej, turystycznej i informacyjnej	a) dostosowanie budynków użyteczności publicznych dla osób niepełnosprawnych b) wykorzystanie możliwości związanych z dostępem do Internetu szerokopasmowego c) budowa nowych ścieżek rowerowych i oznakowanie istniejących d) montaż zestandaryzowanych pod względem wizualnym tablic informacyjnych we wszystkich miejscowości znajdujących się na terenie Gminy (z mapami lokalizacyjnymi) e) działania na rzecz poprawy jakości komunikacji zbiorowej f) wspólne przedsięwzięcia z sąsiednimi samorządami oraz innymi zarządcami dróg w zakresie modernizacji ciągów pieszych i rowerowych g) tworzenie zintegrowanych usług publicznych dostępnych na różnych platformach cyfrowych h) realizacja przedsięwzięć takich jak oświetlenie i monitoring miejsc publicznych	Realizacja zależna od dostępności do wsparcia oraz inwestycji subregionalnych i regionalnych.

1	2	3
Cel operacyjny 3.2. Dbłość o zachowanie ładu przestrzennego na terenie gminy		
3.2.1. Działania na rzecz poprawy walorów krajobrazowych, szczególnie na terenie miejscowości turystycznych	a) <i>wspieranie działań związanych z rozwojem infrastruktury pomocniczej (ładowisk, wypożyczalni sprzętu turystycznego, wsi tematycznych, produktów lokalnych, szlaków turystycznych, itp.)</i> b) <i>wykonanie siłowni plenerowej nad jeziorem Świętajno</i> c) <i>regulacja cieków wodnych</i> d) <i>lobbowanie na rzecz estetyzacji obejść oraz budowy nowych budynków i budowli nawiązujących do istniejącej architektury,</i> e) <i>zagospodarowanie i rewitalizacja miejsc o szczególnych walorach</i> f) <i>wspieranie inicjatyw na rzecz wdrażania programów odnowy wsi, powstawania wsi tematycznych oraz obiektów edukacji regionalnej</i>	Niewystarczająca względem potrzeb dostępność środków zewnętrznych na inwestycje w innowacyjne rozwiązania dotyczące poprawy walorów krajobrazowych. Wydużające się procedury administracyjne i brak jasnych kryteriów. Problemem może być brak aktywnych przedsiębiorców i inwestorów zainteresowanych współdziałaniem.
3.2.2. Intensyfikacja działań informacyjno-edukacyjnych dot. zachowania ładu przestrzennego na terenie gminy oraz kształtowania postaw społecznych	a) <i>wspieranie lokalnych inicjatyw dotyczących urządzania przestrzeni i zagospodarowania terenów publicznych (np. plaże, siłownie, place zabaw, wiaty itp.)</i> b) <i>inwentaryzacja przestrzeni kulturowej</i> c) <i>organizacja spotkań, seminariów, imprez dotyczących rozwoju świadomości mieszkańców nt. potrzeby zachowania specyficznych cech przestrzeni</i> d) <i>organizacja konkursów dotyczących dobrych praktyk w zakresie zagospodarowania przestrzeni (np. estetyczna zagroda, energooszczędny budynek, tradycyjne budownictwo)</i>	
3.2.3. Działania na rzecz zagospodarowania turystycznego Łaźnej Strugi	a) <i>utrzymanie odpowiedniego stanu technicznego rzeki dla potrzeb turystyki masowej</i> b) <i>inwentaryzacja atrakcji turystycznych</i> c) <i>wykreowanie oryginalnych atrakcji (punkty widokowe, miejsca nawiązujące do historii i kultury, miejsca serwujące lokalne produkty</i>	

7. System monitoringu i ewaluacji Strategii

7.1. Mierniki realizacji Strategii

Dla zapewnienia kontroli nad stopniem realizacji poszczególnych celów Strategii stworzono listę mierników. Każdemu z celów operacyjnych przyporządkowano zestaw rekomendowanych mierników. Mierniki te są użyteczne przede wszystkim w czasie dokonywania monitoringu realizacji Strategii, a także służą do badania potrzeb w zakresie aktualizacji zadań. Poniższą listę mierników należy traktować jako propozycję, która podczas prowadzenia procesów monitorowania i przeglądu strategicznego może być modyfikowana i uzupełniana.

Mierniki obszaru I:

Lokalna gospodarka, w tym turystyka i rolnictwo

korespondującego z celem strategicznym nr 1:

Wspieranie i promocja lokalnej gospodarki

<i>Cele operacyjne</i>	<i>Mierniki realizacji celu</i>
1.1. Wspieranie postaw przedsiębiorczych oraz innowacyjnych form aktywności gospodarczej mieszkańców	1. liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców gminy; 2. odsetek przedsiębiorstw z obszaru gminy w ogólnej liczbie przedsiębiorstw działających w powiecie zarejestrowanych w REGON (%). 3. od 2018 r. istniejąca gminna oferta inwestycyjna 4. min. 1 spotkanie w roku z potencjalnymi inwestorami 5. funkcjonujący internetowy portal gminy z serwisem informacyjnym dla inwestorów 6. prowadzone min. 2 akcje w roku o charakterze informacyjnym dot. perspektyw rozwoju gminy 7. min. 1 inicjatywa w roku dot. uruchomienia punktów sprzedaży produktów pochodzących bezpośrednio z gospodarstw 8. funkcjonujący system informacji dot. możliwości podjęcia nowych inwestycji na terenie gminy do 2016 r. 9. odbywające się forum służące budowaniu porozumienia między różnymi środowiskami społecznymi od 2016 r. 10. funkcjonujący system monitorowania opinii społecznej od 2016 r. 11. liczba instytucji i podmiotów branży turystycznej zaangażowanych w tworzenie gminnej oferty turystycznej. 12. liczba akcji informacyjnych wśród społeczności lokalnych 13. istniejąca od 2018 r. sieć współpracy podmiotów prowadzących działalność turystyczną 14. liczba nowo utworzonych i funkcjonujących podmiotów świadczących usługi okołoturystyczne, w tym gastronomiczne 15. funkcjonujący od 2019 r. system informacji turystycznej 16. liczba zorganizowanych imprez rekreacyjno-turystycznych 17. liczba przeprowadzonych konkursów na najlepszy obiekt i usługę turystyczną w gminie 18. opracowana i rozpowszechniana kompleksowa oferta usług turystycznych
1.2. Wspieranie inicjatyw producentów i przetwórców dotyczących wielofunkcyjnego rozwoju gminy	1. powierzchnia upraw roślin na potrzeby energetyczne 2. liczba szkoleń i kursów dotyczących popularyzowania wiedzy z zakresu przedsiębiorczości, promowania produkcji żywności ekologicznej 3. liczba zorganizowanych wizyt studyjnych 4. liczba mieszkańców gminy korzystających ze środków UE i skala uzyskanego wsparcia 5. funkcjonujący do 2019 r. system zaopatrzenia i zbytu gospodarstw rolnych 6. liczba instytucji zaangażowanych w działania informacyjne dotyczące możliwości uzyskania dopłat i uczestniczenia rolników w programach 7. liczba inicjatyw związanych z rozwojem produkcji „żywności ekologicznej” 8. liczba wydarzeń promocyjnych o charakterze wystawowym z aktywnym udziałem Gminy

	9. liczba instytucji i podmiotów zaangażowanych w tworzenie i funkcjonowanie systemu promocji gospodarczej gminy.
1.3. Sieciowanie lokalnych podmiotów gospodarczych (producentów, usługodawców i wytwórców produktów lokalnych)	1. liczba funkcjonujących grup producenckich i liczba ich członków 2. liczba i skala inicjatyw społecznych podejmowanych przez lokalne stowarzyszenia, grupy producentów i podmioty sektora społecznego 3. liczba funkcjonujących spółdzielni socjalnych i liczba członków tych spółdzielni 4. funkcjonujący system informacji i merytorycznego wsparcia dotyczących nowych inwestycji na terenie gminy 5. przygotowana i rozpowszechniana gminna oferta inwestycyjna 6. odbywające się cyklicznie imprezy, w tym m.in. Świętajniada, Święto Mleka – Giże, Mazurskie spotkania – piknik lotniczy – Giże 7. organizowane corocznie dożynki gminne 8. sporządzona inwentaryzacja zasobów gminy (dominujących branży lokalnej gospodarki, zasobów ludzkich, oferty usług okołobiznesowych, zasobów przyrodniczych itp.) 9. liczba imprez promujących lokalnych producentów, przetwórców i usługodawców 10. opracowana do 2019 r. i wdrożona kompleksowa oferta usług turystycznych 11. funkcjonujące min. 2 sieci współpracy do 2018 r. 12. opracowana i rozpowszechniona oferta usług turystycznych do 2016 r. 13. zorganizowany system wsparcia wydarzeń o charakterze turystycznym 14. funkcjonujące min. 2 porozumienia i programy związane z wykorzystaniem gospodarczym walorów gminy do 2022 r. 15. funkcjonują od 2022 r. świetlica w miejscowości Połom
1.4. Wspieranie działań na rzecz wykorzystania OZE i oszczędności energii na terenie gminy	1. liczba obiektów publicznych poddanych termomodernizacji 2. liczba budynków i budowli, w których poprawiono efektywność energetyczną 3. procentowy udział energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł 4. liczba zmodernizowanych kotłowni, zamontowanych instalacji OZE (fotowoltaicznych) 5. liczba przedsięwzięć gospodarczych zorientowanych na produkcję i wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych 6. tworzenie warunków dla wzrostu udziału energii wytwarzanej z OZE liczba przeprowadzonych kursów i szkoleń dot. podnoszenia świadomości ekologicznej oraz edukacji ekologicznej 7. liczba hektarów upraw służących jako baza surowcowa do produkcji biomasy na cele energetyczne

Mierniki obszaru II:

Aktywność mieszkańców w sferze gospodarczej i społecznej

związanego z realizacją celu 2 strategii:

Wypromowanie wśród mieszkańców idei społecznej i gospodarczej odpowiedzialności za rozwój

Cele operacyjne	Mierniki
2.1. Wspieranie działań na rzecz łagodzenia problemów związanych z wykluczeniem społecznym	1. funkcjonujący od 2019 r. system wsparcia na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych i chorych 2. funkcjonujący od 2020 r. zintegrowany system profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień 3. liczba nowych organizacji pozarządowych i wolontariuszy 4. liczba dzieci i młodzieży objętych poradnictwem rodzinnym 5. liczba miejsc w placówkach pomocy społecznej w przeliczeniu na liczbę mieszkańców gminy 6. liczba przeprowadzonych projektów z zakresu pomocy społecznej. 7. funkcjonująca baza danych o usługodawcach świadczących usługi dla osób starszych i niepełnosprawnych 8. liczba przedsięwzięć związanych ze świadczeniem różnych form pomocy dla osób starszych i niepełnosprawnych 9. funkcjonujący Klub Seniora

	10. liczba imprez integracyjnych dla osób starszych i niepełnosprawnych, a także rodzin, dzieci i młodzieży 11. liczba inicjatyw o charakterze profilaktycznym - szkoleń, pogadanek, akcji promujących trzeźwość, zmianę postaw wobec nadużywania alkoholu itp. 12. funkcjonujący system monitorowania sytuacji dotyczącej problemów społecznych 13. liczba i aktywność świetlic wiejskich i socjoterapeutycznych 14. liczba funkcjonujących przedszkoli i mini przedszkoli oraz liczba dzieci objętych taką opieką 15. liczba przedsięwzięć dotyczących organizacji alternatywnych form spędzania wolnego czasu dla dzieci, młodzieży i ich rodziców 16. liczba mieszkań socjalnych i chronionych, punktów poradnictwa, grup wsparcia
2.2. Budowanie partnerstwa na rzecz stymulowania zrównoważonego rozwoju gminy	1. odbywające się od 2017 r. coroczne forum służące budowaniu porozumienia między różnymi środowiskami społecznymi 2. funkcjonujący system monitorowania opinii społecznej i budowania „public relations” 3. liczba inicjatyw mających na celu zintegrowany rozwój turystyki 4. liczba osób zrzeszonych w organizacjach pozarządowych 5. Wysokość środków strukturalnych pozyskanych przez organizacje trzeciego sektora z terenu gminy 6. liczba wdrożonych projektów z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu 7. funkcjonujący system instytucjonalnego wsparcia grup i osób zagrożonych ubóstwem 8. liczba oddanych do użytku urządzeń infrastruktury turystycznej 9. wdrożona koncepcja organizacji Eko-szlaku Łażnej Strugi 10. oznakowane miejsca związane z historią obszaru oraz lokalizacji podmiotów świadczących usługi turystyczne 11. funkcjonujący system monitoringu usług turystycznych 12. liczba i długość szlaków turystycznych, w tym, tras tematycznych, pieszych, konnych, rowerowych, kajakowych, siłowni plenerowej, plaż itp. 13. opracowane do 2018 r. studium turystycznego zagospodarowania Eko-szlaku Łażnej Strugi
2.3. Wspieranie rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy	1. wyniki egzaminów końcowych w szkołach podstawowych i gimnazjach z terenu gminy 2. wartość inwestycji infrastrukturalnych w zakresie wyposażania placówek edukacyjnych 3. funkcjonująca sieć szerokopasmowa na terenie gminy od 2018 r. 4. wdrożona inicjatywa "Szkoła dla rodziców i wychowawców" - edukacja rodziców i opiekunów podczas wywiadówek profilaktycznych od 2016 r. 5. liczba pracowników Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych objętych szkoleniami podnoszącymi kwalifikacje; 6. wysokość środków strukturalnych pozyskanych i wykorzystanych na rozwój edukacji 7. przeprowadzone min 2 kursy i szkolenia zawodowe rocznie od 2016 r. 8. liczba inicjatyw dotyczących współpracy z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz edukacji dorosłych 9. liczba i skala programów edukacyjnych związanych z ochroną zasobów środowiska naturalnego 10. liczba funkcjonujących Punktów Publicznego Dostępu do Internetu 11. funkcjonująca na terenie gminy sieć szerokopasmowa 12. liczba zorganizowanych konkursów tematycznych 13. liczba i skala prowadzonych zajęć pozalekcyjnych 14. wysokość pozyskanego wsparcia z projektów EFS i innych 15. liczba zatrudnionych psychologów i pedagogów
2.4. Promocja gminy Świętajno jako miejsca aktywnego i zdrowego stylu życia	1. wzrost min. o 60% liczby turystów korzystających z atrakcji turystycznych gminy do 2020 r. 2. funkcjonujące corocznie opracowywane gminne kalendarium imprez kulturalnych, sportowych i gospodarczych od 2017 r. 3. zorganizowany system wsparcia wydarzeń o charakterze turystycznym 4. funkcjonujący system monitoringu usług turystycznych od 2017 r.

	5. zorganizowane min. 4 szlaki, trasy tematyczne, piesze itp. do 2019 r. 6. funkcjonujący system koordynacji działań na rzecz zachowania walorów przyrodniczych od 2019 r. 7. funkcjonujące min. 3 porozumienia i programy związane z ochroną i wykorzystaniem turystycznym rzeki Łażna Struga od 2018 8. zwiększony stan świadomości ekologicznej wśród młodzieży i dorosłych - działanie ciągłe 9. odpowiednio oznakowane i publikowane istniejące atrakcje turystyczne - działanie ciągłe 10. funkcjonujący szlak rz. Łażna Struga od 2020 r. 11. zorganizowana min. 1 impreza rekreacyjno-turystyczna w roku od 2017 r. 12. organizowany coroczny konkurs na najlepszy obiekt i usługę turystyczną w gminie od 2017 r. 13. postawione w min. 6 miejscowościach tablice informacyjne z mapą sytuacyjną miejscowości i lokalnych atrakcji do 2017 r. 14. oznakowane wszystkie istniejące na terenie gminy miejsca związane z historią do 2018 r.
--	---

Mierniki obszaru III:

Jakość życia mieszkańców,

który odpowiada realizacji celu 3:

Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej

Cele operacyjne	Mierniki
3.1. Rozbudowa i modernizacja podstawowej infrastruktury technicznej	1. zmieniona nawierzchnia na bitumiczną na drodze Świętajno Zydlunji (odc. 0,6 km), 2. zmieniona nawierzchnia na bitumiczną na drodze Wronki Małe (odc. 1,1 km), 3. zmieniona nawierzchnia na bitumiczną na drodze Dybowo – Mazury (odc. 2,6 km), 4. zmieniona nawierzchnia na bitumiczną na drodze Niemsty – Cichy (odc. 1,3 km), 5. zmieniona nawierzchnia na bitumiczną na drodze Sulejki – Dworackie (odc. 4,0 km), 6. zmieniona nawierzchnia na drodze Dudki - Kukówko (odc. 3,5 km) 7. wybudowana stacja uzdatniania wody w Świętajnie, 8. wybudowany wodociąg na odcinku SUW Świętajno - miejscowość Sulejki (500 m), 9. wybudowany wodociąg Jurkowo – Krzywe (ok. 5 km), 10. wybudowany wodociąg Świętajno – Orzechówko (ok. 3,5 km), 11. wybudowany wodociąg Świętajno – Rogowszczyzna (ok. 2,5 km), 12. wybudowany wodociąg Giże – Dudki – Dworackie (ok. 5,5 km). 13. wyremontowana pompownia ścieków w Świętajnie, 14. wybudowana kanalizacja sanitarna Chełchy – Mazury – Borki (ok. 12 km) 15. oddanych do użytku do 2024 r. 30 oczyszczalni przydomowych 16. zmodernizowane istniejące hydrofornie i przepompownie ścieków do 2020 r. 17. dostosowane budynki użyteczności publicznych dla osób niepełnosprawnych 18. zorganizowane min. 30 km nowych ścieżek rowerowych i oznakowanie istniejących do 2020 r. 19. zamontowane zestandaryzowane pod względem wizualnym tablice informacyjne we wszystkich miejscowości znajdujących się na terenie Gminy (z mapami lokalizacyjnymi) 20. sprawnie funkcjonująca komunikacja zbiorowa 21. zmodernizowane ciągi piesze i rowerowe stanowiące element ciągów ponadgminnych 22. długość nowo powstałych i zmodernizowanych dróg (km) 23. odsetek mieszkańców gminy korzystających z sieci wodociągowej (%) 24. odsetek mieszkańców gminy korzystających z sieci kanalizacyjnej (%)
3.2. Dbłość o zachowanie ładu przestrzennego na terenie gminy	1. liczba powstałych wypożyczalni sprzętu turystycznego, wsi tematycznych, produktów lokalnych itp. 2. oddana do użytku do 2017 r. siłownia plenerowa nad jeziorem Świętajno 3. długość uregulowanych cieków wodnych 4. liczba nowych budynków i budowli nawiązujących do istniejącej architektury 5. liczba zagospodarowanych i zrewitalizowanych miejsc o szczególnych walorach 6. liczba inicjatyw na rzecz wdrażania programów odnowy wsi, powstawania wsi

	tematycznych oraz obiektów edukacji regionalnej 7. liczba lokalnych inicjatyw dotyczących urządzania przestrzeni i zagospodarowania terenów publicznych (plaż, siłowni, placów zabaw, wiat itp.) 8. sporządzona do 2017 r. inwentaryzacja przestrzeni kulturowej 9. liczba zorganizowanych spotkań, seminariów, imprez dotyczących rozwoju świadomości mieszkańców nt. potrzeby zachowania specyficznych cech przestrzeni 10. liczba zorganizowanych konkursów dotyczących dobrych praktyk w zakresie zagospodarowania przestrzeni 11. stan techniczny rzeki dostosowany do potrzeb turystyki masowej 12. sporządzona inwentaryzacja atrakcji turystycznych 13. podjęte min. 5 różnych inicjatyw na rzecz estetyzacji obejść oraz budowy nowych budynków i budowli nawiązujących do istniejącej architektury od 2016 r. 14. zagospodarowane i zrewitalizowane min. 4 miejsca o szczególnych walorach do 2020 r. 15. funkcjonujące min. 2 wsie tematyczne, min. 1 obiekt edukacji regionalnej i wdrożone min 4 programy odnowy wsi do 2020 r. 16. zorganizowane min. 5 spotkań, seminariów lub imprez dot. rozwoju świadomości mieszkańców nt. potrzeby zachowania specyficznych cech przestrzeni do 2022 r. 17. organizowane raz w roku konkursy dotyczące dobrych praktyk w zakresie zagospodarowania przestrzeni od 2016 r. 18. sformalizowana współpraca z lokalnym biznesem w zakresie tworzenia planów zagospodarowania przestrzennego od 2016 r. 19. zinwentaryzowane atrakcje turystyczne gminy w formie katalogu do 2018 r.
--	---

7.2. Wdrażanie Strategii Rozwoju

Organem nadzorującym realizację *Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świątajno* jest Rada Gminy. Poza funkcją nadzorczą, kompetencją Rady Gminy jest uchwalenie zmian w Strategii. Odpowiedzialnym za wykonanie ujętych w Strategii założeń jest Wójt Gminy Świątajno. Będzie on realizował zapisy Strategii poprzez:

1. Nadzór nad realizacją działań operacyjnych w oparciu o sprawozdania i bieżące wnioski **Zespołu ds. monitorowania Strategii** powołanego decyzją Wójta Gminy;
2. Podejmowanie czynności, zmierzających do zapewnienia środków finansowych na przyjęte do realizacji działania operacyjne, a w szczególności: uwzględnianie zadań wynikających ze Strategii w projekcie budżetu Gminy, Wieloletniej Prognozie Finansowej, Wieloletnim Planie Inwestycyjnym oraz pozyskiwanie pozabudżetowych źródeł finansowania, np. funduszy z programów unijnych, wkładu własnego inwestorów zewnętrznych itp.;
3. Nawiązanie współpracy z partnerami w realizacji działań operacyjnych wymagających zaangażowania innych podmiotów, m.in. organów samorządowych innych gmin lub powiatu, samorządu województwa, instytucji administracji publicznej, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców.

Podstawowymi instrumentami wdrażania Strategii są:

- Wieloletni Plan Inwestycyjny,
- Roczny Budżet Gminy,
- Wieloletnia Prognoza Finansowa,
- inne gminne programy np. program współpracy z organizacjami pozarządowymi, itp.

Ośrodkami koordynującymi współpracę w poszczególnych obszarach tematycznych będą stosowne wydziały merytoryczne Urzędu Gminy, realizujące zadania w ramach współpracy instytucjonalnej na rzecz realizacji *Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świątajno*. Istnienie takiej współpracy jest ważne ze względu na ogólne korzyści dla gminy w formie: polepszenia kanałów

informacyjnych, wymiany doświadczeń i przeglądu aktualnej sytuacji, a także wzmacniania partnerstwa społecznego.

7.3. Monitorowanie Strategii

Procedura wdrażania, monitorowania i aktualizacji Strategii, to działania niezbędne dla zagwarantowania sprawnej realizacji przyjętych celów oraz zapewnienia warunków organizacyjnych i instytucjonalnych do wdrażania i weryfikacji przyjętych zapisów w odniesieniu do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego.

Osiągnięcie wyznaczonych celów będzie możliwe poprzez strategiczną współpracę partnerów lokalnych skupionych wokół celów strategicznych i zadań. Taka współpraca stanowi warunek powodzenia przyjętej misji.

Monitorowanie wdrażania Strategii jest podstawowym warunkiem realizacji celów określonych w tym dokumencie. Monitoring służy kontroli postępu realizacji kierunków działań i konkretnych zadań, weryfikacji osiągniętych rezultatów i porównywaniu ich zgodności z celami strategicznymi. Z czasem będzie również niezbędne dokonanie oceny sytuacji zewnętrznej i oceny założeń, które mogą się dezaktualizować w związku ze zmianami sytuacji zewnętrznej.

Proces monitorowania polega na systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących w ramach poszczególnych programów oraz celów wytyczonych w Strategii. Podstawowym celem monitoringu jest uzyskanie mierzalnych wyników progresji osiągnięcia celów Strategii. Odpowiedzialnym za monitorowanie Strategii będzie powołany przez Wójta **Zespół d.s. monitorowania Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świętajno**. W oparciu o zapisy Strategii Wójt określi szczegółowe terminy wykonania poszczególnych zadań oraz liczbowe wskaźniki osiągania zakładanych efektów w ujęciu rocznym i docelowym. Poprzez dobór właściwych wskaźników, mierzalnych i dostępnych w statystyce publicznej lub w wewnętrznym systemie sprawozdawczości Urzędu Gminy, będzie możliwe efektywne monitorowanie procesu wdrażania niniejszego programu. Podstawą monitorowania efektywności wdrażania przyjętych zapisów będą mierniki określone dla celów operacyjnych.

7.4. Ocena realizacji Strategii Rozwoju

W szerokim aspekcie ewaluacja dotyczy realizacji strategii oraz jej wpływu na różne dziedziny życia społeczno-gospodarczego. Ewaluacja musi także odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy gminy. W wąskim ujęciu ewaluacja koncentruje się na realizacji poszczególnych elementów Strategii, przy czym kryteriami oceny zapisów strategii są:

- wskaźniki realizacji celów i zadań Strategii,
- rozwiązywanie problemów (wyzwań przyjętych w strategii),
- realizacja wizji rozwoju gminy.

W celu zapewnienia wsparcia merytorycznego oraz uspołecznienie procesu ewaluacji *Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świętajno*, Wójt powoła kilkuosobowy **Zespół d.s. monitorowania Strategii**, złożony z przedstawicieli władz samorządowych, środowisk gospodarczych i organizacji pozarządowych.

Zespół ds. monitorowania Strategii raz na cztery lata, w oparciu o zapisy Strategii dokona analizy realizacji zadań strategicznych. Wójt będzie przedkładał Radzie Gminy corocznie sprawozdania z realizacji celów strategicznych z rozbiciem na cele operacyjne i zadania. Wójt, we współpracy z Zespołem ds. monitorowania Strategii będzie również identyfikował potrzeby zmian zapisów Strategii w oparciu o wnioski jednostek organizacyjnych oraz wyniki analizy stanu gminy i podsumowania realizacji Strategii. Propozycje weryfikacji zapisów Strategii będą przedstawiane Radzie Gminy.

8. Spójność dokumentu z dokumentami komplementarnymi

Nadrzędnym dokumentem strategicznym dla gminy, przygotowywanym zgodnie z wytycznymi dotyczącymi sprawowania polityki regionalnej, jest **Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 r.**, której aktualizacja miała miejsce w 2013 r.

Przyjęty we ww. dokumencie scenariusz inteligentnej konkurencyjności regionu zakłada:

- pełne i efektywne wykorzystanie najlepszych zasobów wewnętrznych,
- koncentrację tematyczną w myśleniu o czynnikach rozwoju,
- traktowanie procesów polaryzacji i dyfuzji jako zapewniających obszarom peryferyjnym możliwość włączenia się w procesy rozwojowe,
- współpracę na rzecz rozwoju regionu,
- konkurencyjność i innowacyjność.

Cel główny Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 r. - *"Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy"*, w kontekście regionalnym ma być osiągnięty dzięki **inteligentnej specjalizacji regionu** obejmującej ekonomię wody, drewno i meble oraz żywność wysokiej jakości. Te trzy obszary regionalnej gospodarki stanowią o potencjale wewnętrznym woj. warmińsko-mazurskiego.

W Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego wyodrębniono trzy priorytety obejmujące: konkurencyjną gospodarkę, otwarte społeczeństwo i nowoczesne sieci. Z przyjętych priorytetów wynikają 4 cele strategiczne:

1. **Wzrost konkurencyjności gospodarki**, który obejmuje najważniejsze zagadnienia na styku gospodarka-społeczeństwo,
2. **Wzrost aktywności społecznej** – zawierający cele operacyjne ze sfery społeczeństwo-sieci,
3. **Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych** – ukierunkowany głównie na sferę rozwoju gospodarczego regionu,
4. **Nowoczesna infrastruktura rozwoju** – mający wpływ na realizację wszystkich pozostałych celów strategicznych.

Niniejszy dokument wpisuje się w podstawowe kierunki rozwoju przyjętego, regionalnego dokumentu planistycznego. W przypadku *Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świętajno* pierwszy cel strategiczny, dotyczący *"Wspierania i promocja lokalnej gospodarki"* odpowiada założeniom celu 1 strategii wojewódzkiej. Drugi z celów strategicznych dotyczący *"Wypromowania wśród mieszkańców idei społecznej i gospodarczej odpowiedzialności za rozwój"* można powiązać z obszarami kluczowymi 2 i 3. Kolejny, trzeci cel, zakładający *"Rozwój i modernizację infrastruktury technicznej"* koresponduje z celem strategicznym 4.

Szczegółowe zestawienie celów strategicznych i operacyjnych *Strategii zintegrowanego rozwoju gminy Świętajno* z obszarami kluczowymi strategii wojewódzkiej przedstawiono w tabeli.

Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2014-2020.

Cele Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2014-2020 osiągane będą poprzez realizację działań w ramach siedmiu merytorycznych osi priorytetowych, wspartych środkami pomocy technicznej.

1. Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur
2. Kadry dla gospodarki
3. Cyfrowy region

4. Efektywność energetyczna
5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów
6. Kultura i dziedzictwo
7. Infrastruktura transportowa
8. Obszary wymagające rewitalizacji
9. Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych
10. Regionalny rynek pracy
11. Włączenie społeczne
12. Pomoc techniczna

Przedsięwzięcia rozwojowe w ramach RPO WiM 2014-2020 lokowane będą tak w miastach jak i na terenach wiejskich, przy czym co najmniej 11% środków przeznaczonych będzie na rozwój obszarów wiejskich. Odpowiednio dobrane kryteria „dostępu” zapewnią równe szanse projektom „miejskim” i „wiejskim”. Realizacja projektów na terenach wiejskich przyczyniać się będzie do wyrównywania szans rozwojowych i zmian strukturalnych.

Korelacja celów strategicznych i operacyjnych *Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świątajno* z osiami priorytetowymi RPO 2014-2020¹.

Cele strategiczne i operacyjne <i>Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świątajno</i>	OSIE PRIORYTETOWE RPO			
1. Wspieranie i promocja lokalnej gospodarki				
1.1. Wspieranie postaw przedsiębiorczych oraz innowacyjnych form aktywności gospodarczej mieszkańców	2			10
1.2. Wspieranie inicjatyw producentów i przetwórców dotyczących wielofunkcyjnego rozwoju gminy				
1.3. Sieciowanie lokalnych podmiotów gospodarczych				6
1.4. Wspieranie działań na rzecz wykorzystania OZE i oszczędności energii na terenie gminy				4
2. Wypromowanie wśród mieszkańców idei społecznej i gospodarczej odpowiedzialności za rozwój				
2.1. Wspieranie działań na rzecz łagodzenia problemów związanych z wykluczeniem społecznym	8	9	10	11
2.2. Budowanie partnerstwa na rzecz stymulowania zrównoważonego rozwoju gminy				5
2.3. Działania na rzecz rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy	2	3	9	11
2.4. Promocja gminy Świątajno jako miejsca aktywnego i zdrowego stylu życia				6
3. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej				
3.1. Rozbudowa i modernizacja podstawowej infrastruktury technicznej	5	7		8
3.2. Dbłość o zachowanie ładu przestrzennego na terenie gminy				8

Powiązania *Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świątajno* z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z subregionem

W ramach oceny powiązań *Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świątajno* z zapisami innych dokumentów strategicznych przeprowadzono szczegółową analizę przyjętych celów ogólnych i szczegółowych oraz planowanych przedsięwzięć niniejszego dokumentu w odniesieniu do wdrażanych na poziomie subregionalnym i lokalnym programów strategicznych.

¹ cele RPO Warmia i Mazury na lata 2014-2020 osiągnęte będą poprzez realizację działań w ramach 11 merytorycznych osi priorytetowych, wspartych środkami pomocy technicznej.

W ramach analizy powiązań wzięto pod uwagę takie dokumenty strategiczne, jak:

- *Projekt Strategii Rozwoju Powiatu Oleckiego na lata 2015-2025*. Projekt Strategii opiera się na następujących obszarach strategicznych²:

- 1) nowoczesna infrastruktura rozwoju,
- 2) edukacja,
- 3) kultura, kultura fizyczna i rekreacja,
- 4) turystyka i promocja,
- 5) aktywna polityka rynku pracy,
- 6) ochrona środowiska przyrodniczego,
- 7) ochrona zdrowia i pomoc społeczna.

- Lokalną strategię Rozwoju "Lider w EGO"³
- *Strategię rozwoju obszaru Eko Szlaku - Łażna Struga*

Korelacja celów strategicznych i operacyjnych Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świętajno na lata 2015-2024 z kierunkami działań Strategii rozwoju obszaru Eko Szlaku - Łażna Struga	CEL GŁÓWNY: Wykreowanie, z udziałem społeczności lokalnej, szerokiej oferty usług turystycznych związanych z funkcjonowaniem Eko Szlaku Łażnej Strugi				
	Cel ogólny 1: Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Suregonu Łażnej Strugi			Cel ogólny 2: Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego i przestrzeni kulturowej	
	1.1. Działania na rzecz rozbudowy infrastruktury turystycznej	1.2. Wykreowanie marki "Eko Szlaku Łażnej Strugi"	1.3. Aktywizacja lokalnej społeczności	2.1. Promowanie ekologicznych rozwiązań związanych z funkcjonowaniem Eko Szlaku	2.2. Działania na rzecz rozwijania edukacji ekologicznej i poprawy dbałości o środowisko naturalne i kulturowe
	Cele strategiczne i operacyjne Strategii zrównoważonego rozwoju gminy Świętajno:				
1. Wspieranie i promocja lokalnej gospodarki					
1.1. Wspieranie postaw przedsiębiorczych oraz innowacyjnych form aktywności gospodarczej mieszkańców					
1.2. Wspieranie inicjatyw producentów i przetwórców dotyczących wielofunkcyjnego rozwoju gminy					
1.3. Sieciowanie lokalnych podmiotów gospodarczych					
1.4. Wspieranie działań na rzecz wykorzystania OZE i oszczędności energii na terenie gminy					
2. Wypromowanie wśród mieszkańców idei społecznej i gospodarczej odpowiedzialności za rozwój					
2.1. Wspieranie działań na rzecz łagodzenia problemów związanych z wykluczeniem społecznym					
2.2. Budowanie partnerstwa na rzecz stymulowania zrównoważonego rozwoju gminy					
2.3. Działania na rzecz rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy					
2.4. Promocja gminy Świętajno jako miejsca aktywnego i zdrowego stylu życia					
3. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej					
3.1. Rozbudowa i modernizacja podstawowej infrastruktury technicznej					
3.2. Dbłość o zachowanie ładu przestrzennego na terenie gminy					

² W lipcu 2015 r., równolegle z pracami nad Strategią zrównoważonego rozwoju gminy Świętajno, trwały prace nad strategią dla powiatu oleckiego, w związku z tym nie przedstawiono powiązań celów w obydwu strategiach.

³ obecnie wdrażana strategia obowiązuje do 2015 r., zaś prace nad nowym dokumentem strategicznym w trakcie prac nad niniejszym dokumentem, nie zostały podjęte przez LGD.